

HỌC - VIỆN QUỐC - GIA HÀNH - CHÁNH

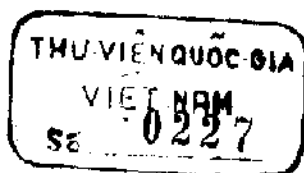
Luận Văn Tốt Nghiệp

*

LA 795, 2124

GIỚI THIỆU

THỊ XÃ TÂN LẬP NHA TRANG

Giáo - sư Hướng - dẫn
NGUYỄN VĂN TƯƠNG
TIẾN SĨ CÔNG PHÁP

SINH - VIÊN *Nguyễn - Quang - Chàng*
BAN ĐỐC - SỰ KHÓA XVIII

THƯ VIỆN KHOA HỌC TỔNG HỢP 70 - 1973
LVHC 227

"Độc Việt Quốc Gia Hành Chính
không thể thành công không phải do
những ý kiến phát triển trong Liên bang
Đông Á hiện do đó từ giờ nên toàn
chức tránh nhậm."

THÀNH KÍNH TRI ẬN

GIÁO SƯ NGUYỄN VĂN TƯỜNG
Tiến Sĩ Công Pháp

*đã tận tnh hướng dẫn và giúp đỡ chúng tôi hoàn tất
Luận Văn này .*

THÀNH KÍNH TƯỞNG NIÊM

Cố Giáo sư Viện Trưởng
NGUYỄN VĂN BÔNG

MÃ CHÚNG TÔI VẪN MỘT LÒNG HỒI TIẾC VÀ KÍNH MẾN .

KÍNH DẶNG

CẬU MỢ

THÂN TẶNG

CÁC CHỊ và CÁC EM

inuc luc

PHẦN THỨ I

NGUYÊN NHÂN THÀNH LẬP THỊ XÃ NHA-TRANG

<u>CHƯƠNG I.</u> - LÝ DO THÀNH LẬP THỊ XÃ NHA-TRANG	7
MỤC I. Trên phương diện thực tế	8
ĐOẠN A. Tình trạng khi chưa thành lập Thị Xã	8
ĐOẠN B. Trở ngại khi không thành lập Thị Xã	9
ĐOẠN C. Tình trạng hành chính các đơn vị liên hệ trước và sau khi thành lập Thị Xã.	10
MỤC II. Trên phương diện pháp lý	11
ĐOẠN A. Văn kiện thành lập Thị-Xã Nha-Trang	11
ĐOẠN B. Văn kiện tổ chức Thị-Xã Nha-Trang	13
<u>CHƯƠNG II.</u> - HIỆN TRẠNG THỊ XÃ NHA-TRANG	15
MỤC I. Tình hình dân số và đất đai	15
ĐOẠN A. Dân số	16
ĐOẠN B. Đất đai	17
MỤC II. Tổ chức sinh hoạt	19
ĐOẠN A. Hành chính	19
ĐOẠN B. Văn hóa xã hội	20
ĐOẠN C. Kinh tế	21
ĐOẠN D. Giáo dục	25

DOẠN E. Du lịch	31
-----------------------	----

PHẦN THỨ HAI

DỰ ÁN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN THỊ XÃ NHA-TRANG

<u>CHƯƠNG I.</u> - ĐIỂN TIẾN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN THỊ XÃ NHA-TRANG ...	33
MỤC I. Thời kỳ Pháp thuộc	34
DOẠN A. Việc thành lập Thị-Xã Nha-Trang	34
DOẠN B. Các công cuộc kiến thiết	35
MỤC II. Thời kỳ Đệ Nhất Cộng Hòa	37
DOẠN A. Tình trạng thành phố Nha-Trang	37
DOẠN B. Công trình xây dựng	37
MỤC III. Thời kỳ Đệ Nhị Cộng Hòa	39
DOẠN A. Việc tái thành lập Thị-Xã Nha-Trang	39
DOẠN B. Công cuộc chỉnh trang trong thời gian này	39
<u>CHƯƠNG II.</u> - DỰ ÁN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN	42
MỤC I. Phục trình về chính sách và phát triển thời kỳ của Việt-Nam Cộng-Hòa.	43
DOẠN A. Sơ lược bản phục trình	44
DOẠN B. Những đề nghị thích hợp với Thị-Xã Nha Trang.	46

MỤC II. Kế hoạch tứ niên phát triển thị tứ.	54
ĐOẠN A. Khái quát chương trình phát triển thị tứ	55
ĐOẠN B. Nha-Trang với chương trình phát triển thị tứ.	62
I. Dự án thiết kế tổng quát	63
II. Dự án thiết kế từng lãnh vực	66

PHẦN KẾT LUẬN

NHẬN XÉT VÀ ĐỀ NGHỊ

<u>CHƯƠNG I.- NHẬN XÉT</u>	90
MỤC I. Nhận xét sự thành lập và hiện trạng Thị Xã Nha-Trang.	90
ĐOẠN A. Sự thành lập	90
ĐOẠN B. Hiện trạng, thiết kế và phát triển	93
ĐOẠN C. Các khu vực thiết kế tại thị xã Nha-Trang	98
MỤC II. Nhận xét dự án thiết kế và phát triển thị xã Nha-Trang.	101
ĐOẠN A. Hợp đồ thiết kế tổng quát	101
ĐOẠN B. Các dự án từng lãnh vực	102
<u>CHƯƠNG II.- ĐỀ NGHỊ</u>	112

MỤC I. Hành chính và kinh tế.....	112
ĐOẠN A. Hành chính.....	112
ĐOẠN B. Kinh tế.....	124
MỤC II. Xã hội Văn hóa Giáo Dục.....	128
ĐOẠN A. Văn Hóa.....	128
ĐOẠN B. Xã Hội.....	131
ĐOẠN C. Giáo dục.....	138
MỤC III. Chính trang Thị Xã Nha Trang.....	142
ĐOẠN A. Gia cư.....	142
ĐOẠN B. Du lịch.....	146
ĐOẠN C. Tiềm nghi.....	149

*****

DẪN NHẬP

THƯ-VIỆN QUỐC-GIA

Người ta có thể nhận định không mắc cảm rằng nước Việt Nam, cho tới ngày nay, vẫn còn được xếp vào hàng ngũ các quốc gia chậm tiến chuyên về nông nghiệp. Thật vậy, chúng ta hội đủ những yếu tố của một quốc gia chậm tiến trên bình diện kinh tế cũng như trên nhiều bình diện khác. Một cách văn hoa hơn, như nhiều chuyên gia đã đề nghị, có thể gọi nước ta là một "quốc gia đang trên đà phát triển" (en voie de développement).

Trước đây mấy chục năm, trong khi nước ta đang nằm li dưới bàn tay đô hộ của người Pháp, các quốc gia cũng một tình trạng với Việt Nam đã bắt đầu vươn mình để chen chân trong cộng đồng thế giới. Và kết quả ngày nay họ đã vượt ra khỏi hàng ngũ các quốc gia chậm tiến và đang phát triển mạnh mẽ. Đó là trường hợp của các quốc gia đồng minh của chúng ta như Đài Loan, Đại Hàn, Thái Lan v.v... và của nhiều quốc gia khác nữa.

Thoát khỏi ách thống trị của người Pháp, chúng ta lại rơi vào một cuộc chiến tốn hao và dài đằng đẵng. Để bây giờ, khi cuộc chiến sắp tàn lụi, nhìn lại quê hương nghèo nàn đầy thương tích, chúng ta không khỏi cảm thấy xa xót,

bụi ngùi,. Cuộc chiến tương tàn này không những gây ra tình trạng ngưng trệ mà còn tàn phá nhiều công trình đã được xây dựng từ trước.

Do đó, nhiệm vụ của chúng ta hiện tại và cũng là chương trình hoạt động của chính phủ Việt Nam Cộng Hòa trong những năm tới là một nhiệm vụ kép : chúng ta vừa phải và vừa những thương tích do chiến tranh gây ra, và hiệu hóa những hậu quả của chiến tranh trên nhiều bình diện, vừa phải đặt mình vào vận-trình phát-triển.

Trong số những chương trình, kế hoạch phát triển quốc gia hậu chiến, chúng ta có nghe nói đến một chương trình phát triển thị tứ. Nhiều tỉnh lỵ đã được biến cải thành thị xã, thêm vào số 5 thị xã quan trọng của chúng ta đã có từ trước. Nha Trang là một trong số những Thị Xã tân lập này.

Việc thiết lập các Thị xã mới và chương trình phát triển thị tứ nhằm vào các mục đích nào ?

Trước hết, chương trình này nhằm giải quyết một khó khăn thuộc vấn đề xã hội : tình trạng gia tăng dân số tại các thành phố và tỉnh lỵ. Sự bất ổn ở nông thôn đã đẩy một số lớn nông dân về các thành thị. Các tỉnh lỵ trở nên nhộn nhịp hơn, nhưng cũng xô bồ hơn. Các khu nhà ở chuồng (bidonville) mọc lên nhiều hơn. Nếp sống dân chúng tỉnh lỵ trở nên khó khăn hơn. Và nhiều nhu cầu đặt ra hơn cho chính quyền phải giải quyết. Đến nay, một khi hoà bình đã vấn hồi thực sự, một số dân chúng tại các thành phố và tỉnh lỵ sẽ trở về nông thôn. Nhưng chắc chắn là số người trở về này sẽ không nhiều. Vì 1 mặt, họ đã quen nếp sống thành thị, 1 mặt việc tái

lập một đời sống bình ổn ở thôn quê không phải dễ. Như vậy, mỗi khó khăn xã hội này chỉ giảm một phần nào. Những vấn đề này chỉ được giải quyết sơ khởi trong thời chiến. Nó phải được chỉnh đốn bằng một phương thức bền vững hơn để vừa hoà-nhập thành phố hay tỉnh lỵ vào vận-hành phát-triển chung vừa giúp vào công cuộc phát triển quốc gia..

Một mục đích thứ hai của chương trình nói trên có thể là hợp-ly-hóa việc phát triển quốc gia : đặt các trọng điểm phát triển theo vùng. Mỗi một thành phố hay thị xã tân lập sẽ là trọng tâm của một khu vực phát triển. Vì sự phát triển một thành phố hay thị xã sẽ kéo theo sự phát triển của những vùng nông thôn phụ cận. Và việc phát triển theo kiểu này tương đối hợp lý hơn cả. Vì các tài nguyên của khu vực phát triển mà thị xã là trọng tâm sẽ được tận dụng và phân phối hợp lý. Riêng trên bình diện kinh tế, công cuộc sản xuất theo từng khu vực phát triển sẽ tạo được sự dễ dàng trong việc phối hợp sản xuất trên tầm mức quốc gia cũng như cho việc thương mại hóa sản phẩm và việc phân phối các tư bản sản xuất. Mỗi một thị xã sẽ là một trung tâm thương mại cho toàn khu vực phát triển, một trọng tâm điều-hướng công cuộc phát triển của khu vực

Trên một khía cạnh khác, sự hợp lý hóa này có nghĩa là một sự phân nhiệm phát triển. Với phương thức "Tự trị địa phương", quốc gia sẽ bớt gánh nặng phát triển cho các địa phương. Sự việc này có điểm lợi là địa phương sẽ được phát triển phù hợp với tình trạng cá biệt của mình, đồng thời vận dụng các lực lượng sản xuất của mình một cách hợp lý. Các tài nguyên địa phương sẽ được khai thác bõ lãng hơn, qui mô hơn, do động cơ "ngân sách riêng" của một địa phương tự trị.

Hiện nay, chúng ta có tất cả 10 Thị xã : 5 Thị xã cũ và 5 Thị xã mới. Nha Trang là một thị xã được thiết lập sau cùng. Mỗi thị xã có một hình thái đặc thù của nó. Nhưng nói chung, cho tới nay, chưa có thị xã nào được phát triển đúng mức. Với kế hoạch tư-niên phát-triển thị-tư 1973 - 1976, hi vọng rằng các thị xã trên sẽ được phát triển mạnh mẽ hơn. Lê dĩ nhiên là mỗi thị xã sẽ được xây dựng theo một cách-thái riêng biệt tùy theo những đặc tính của nó mặc dầu chúng có chung một mô thức. Ở đây, chúng tôi chọn Thị xã Nha Trang làm tiêu môt cho việc nghiên cứu vấn đề phát triển Thị-tư. Lý do trước tiên là Thị xã Nha Trang mới được thiết lập và đang trên đà phát triển. Nhờ đó, chúng tôi có thể quan sát, theo dõi tính tương hơn diễn trình phát-triển của nó. Một lý do khác là việc phát triển Thị xã Nha Trang có một tầm mức quan trọng đáng kể. Vì Nha Trang có một vị trí đặc biệt thuận lợi. Trên suốt dải duyên hải Nam Việt Nam, chúng ta chỉ có 7 thị xã : các thị xã Huế và Đà Nẵng thuộc vùng I; vùng II có thị xã Qui Nhơn, Nha Trang, Cam Ranh; thị xã Vũng Tàu thuộc vùng III và vùng IV có thị xã Rach Giá. Riêng tại miền duyên hải vùng II, thị xã Qui Nhơn thiếu nhiều điều kiện phát triển, thị xã Cam Ranh trong tương lai có thể là một thành phố kỹ nghệ và là một hải cảng quốc tế. Chỉ còn thị xã Nha Trang hi vọng sẽ biến thành một trung tâm quan trọng của vùng II. Trước hết, Nha Trang là cửa ngõ của một phần cao nguyên Trung phần và Cao nguyên Nam Trung phần. Từ Nha Trang có những đường quốc-lộ nối liền với các tỉnh thuộc Cao nguyên Trung phần và Nam Trung phần. Nha Trang lại có một hải cảng tốt có thể khuếch trương thành một thương cảng sầm uất nhờ đó sự tập trung thương mại về Nha Trang rất thuận lợi. Ngoài ra, Nha Trang còn có nhiều phong cảnh đẹp. Một bãi biển mỹ miều nếu

được chính trang sẽ quyên rũ nhiều du khách. Nha trang còn có một hoạt động ngư nghiệp quan trọng. Sự phát triển Thị xã Nha trang sẽ kéo theo sự bành trướng của ngành ngư nghiệp tại đây. Phi trường Nha trang cũng có nhiều điều kiện để trở thành một phi cảng lớn.

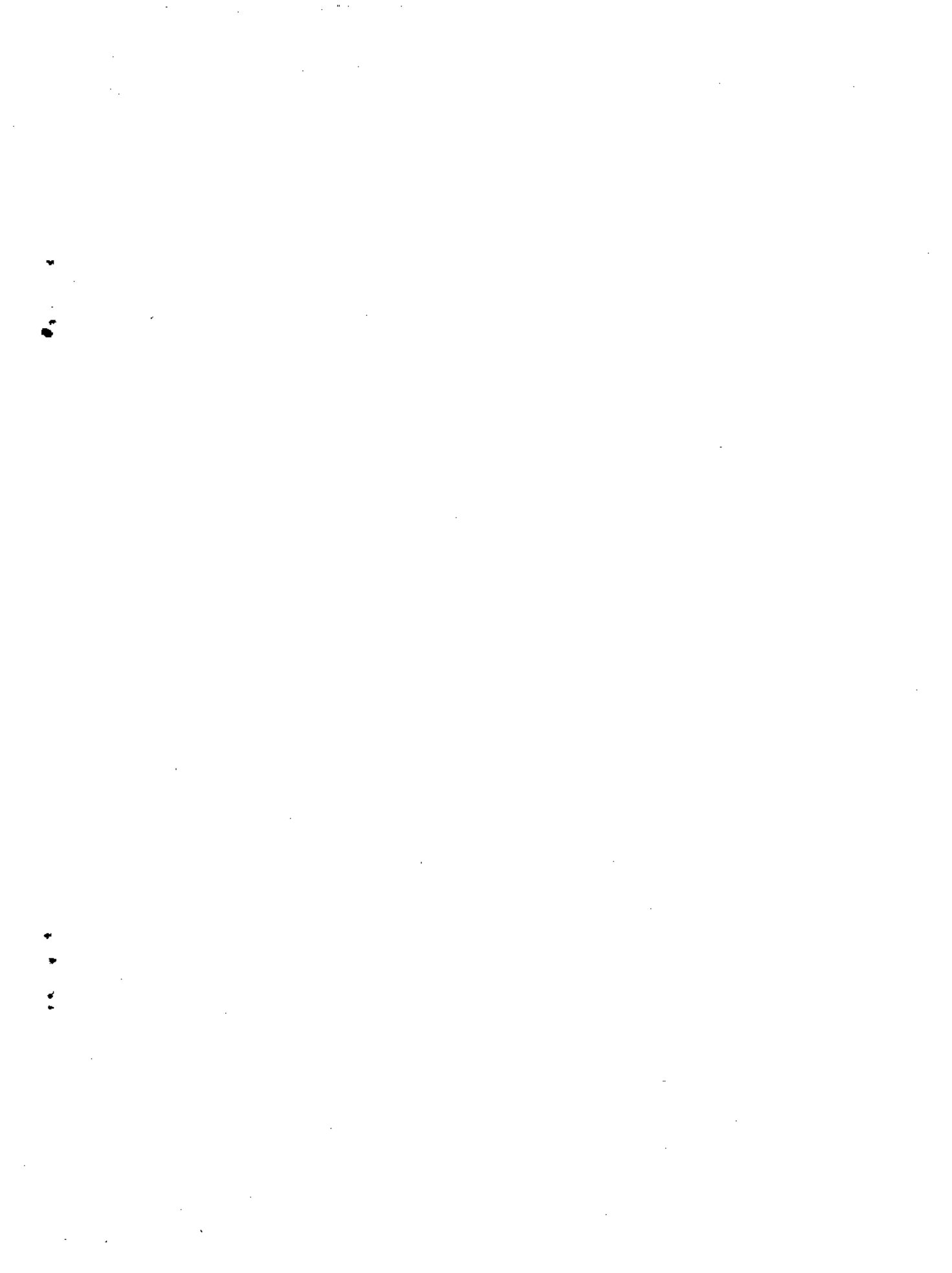
Ngoài những lý do chính yếu kể trên, chúng tôi còn nhiều đồng cơ thuộc lãnh vực riêng tư của chúng tôi.

Thị xã Nha trang đã được thành lập do Sắc lệnh số 132/NV ngày 22-10-1970. Cho tới nay, công cuộc phát triển Thị xã này chỉ mới ở giai đoạn đầu. Một vài dự án đã được hoàn bị. Những thành phố Nha trang vẫn chưa mang một bộ mặt mới. Theo chỗ chúng tôi biết, chưa có một kế hoạch toàn bộ cho việc phát triển thị xã này. Chúng tôi muốn phân mạnh tên một kế hoạch toàn bộ. Vì nếu chỉ có những dự án riêng rẽ mà không có một kế hoạch toàn bộ, công trình phát triển thị xã sẽ không đạt được một thành công đúng mức. Tuy nhiên, chúng tôi không có tham vọng tham dự vào việc thiết lập một kế hoạch phát triển thị xã Nha trang. Đề tài của chúng tôi là "GIỚI THIỆU THỊ XÃ TÁN LẬP NHATRANG" nên chúng tôi chỉ tìm hiểu về quá trình thành lập thị xã và hiện trạng phát triển của nó. Do đó, luận văn chúng tôi sẽ chỉ gồm hai phần chính yếu :

PHẦN I. Nguyên nhân thành lập thị xã Nha trang

PHẦN II. Dự án thiết kế và phát triển thị xã Nha trang

Sau cùng trong phần nhận xét và đề nghị, chúng tôi cũng chỉ đưa ra những nhận định về việc thành lập thị xã và các dự án phát triển hiện có (SL 132/NV, 22-10-1970) cũng một vài đề nghị về một số khía cạnh trong công cuộc phát triển thị xã. Sẽ không có một kế hoạch phát triển nào được chúng tôi đề nghị cho công cuộc này.

PHẦN THỨ NHẤT

NGUYÊN NHÂN THÀNH LẬP

THỊ XÃ NHA TRANG

VI-TRÍ CỦA THỊ XÃ NHA-TRANG TRÊN BẢN ĐỒ.

Nha-Trang là một thành phố nằm trên miền Duyên hải Nam Trung phần với một bờ biển nổi tiếng đẹp đẽ và thơ mộng chạy dài khoảng 10 Km từ cửa sông Cái Nha-Trang đến cửa Bé.

Thị-xã Nha-Trang nằm vào cây số 1.453 (Hà-Nội - Sài-gòn) cách Tuy-Hòa 121 Km, cách Qui-Nhơn 239 Km, cách Đà-Nẵng 520 Km, cách Huế 627 Km, cách Ban-Mê-Thuộc 193 Km, cách Phan-Rang 106 Km, cách Đà-Lạt 237 Km, cách Phan-Thiết 254 Km và cách Thủ-Đô Sài-gòn 448 Km.

Phía Đông Nha-Trang giáp biển Nam-Hải (Đông Hải)

Phía Nam cũng giáp biển Nam-Hải (cửa sông Bé)

Phía Nam giáp chân dãy núi RỪ-RÌ.

Phía Tây, ranh giới Thị-xã Nha Trang chạy dài từ đèo RỪ - RÌ đến giao điểm thiết lộ Nha-Trang Sài-gòn và Nha-Trang Ninh-Hòa, rồi chạy dọc theo thiết lộ Nha-Trang Sài-gòn độ 500m tới chi nhánh sông Bé và lấy chi nhánh này làm biên ranh chạy thẳng ra biển, về phía Nam cửa Bé.

TẦM QUAN-TRỌNG CỦA VẤN ĐỀ PHÁT TRIỂN THỊ XÃ NHA-TRANG.

Như trên, chúng ta thấy Nha-Trang có một vị-trí rất thuận-lợi và có triển vọng là nơi chính yếu cho công cuộc phát triển vùng II. Ngoài bờ biển và những thắng cảnh lôi cuốn du khách, Nha-Trang còn có Cầu đá là nơi dừng chân và đỗ hăng của các tàu bè cận duyên để có thể tiếp tế cho các Tỉnh lân cận và các Tỉnh Cao-Nguyên Nam Trung. phần Trong tương lai khi được chỉnh trang, Nha-Trang có thể là một Hải cảng rất tốt cho những tàu bè viễn duyên từ các quốc gia trên thế giới đi về

Thêm vào đó Nha-Trang còn có một phi-trường khá lớn nằm ngay trong thành phố, có thể tiếp nhận nhiều loại phi-cơ. Nó có thể trở-thành một phi-cảng quan-trọng nếu được Chính-Phủ đặc biệt lưu tâm đến.

Nha-Trang lại có rất nhiều tài nguyên, nhất là ngư sản và cũng là Trung-tâm thương mại của Tỉnh Khánh Hòa, nhờ vị-trí địa - lý thuận tiện Nha-Trang cũng có thể được dựng làm trung-tâm thương-mại cho cả vùng II chiến thuật, kể cả miền Cao nguyên Nam Trung phần,

Với những nét sơ khái trên đây, chúng ta cũng đã phần nào thấy được tầm quan-trọng của thành phố Nha-Trang. Cũng vì nhận chân được giá trị của thành phố này trên nhiều lãnh vực nên Nha-Trang đã được chính thức trở thành Thị-xã do Sắc lệnh số 132-SL/NV ngày 22-10-1970 của Thủ-Tướng Chính-Phủ.

Trước khi đi sâu vào việc tìm hiểu hiện trạng phát-triển ngày nay của Thành phố Nha-Trang, chúng ta cũng nên nhìn lại những lý-do đã nâng thành phố này lên hàng Thị-xã để hiểu biết ít nhiều về xuất - xứ cũng những tiềm năng phát-triển vượt bậc của Nha-Trang để lôi cuốn được sự lưu tâm của Chính quyền Trung Ương. Trong phần này chúng tôi sẽ trình bày 2 chương :

CHƯƠNG I : Lý-do thành-lập Thị-xã Nha-Trang.

CHƯƠNG II : Hiện trạng Thị-xã Nha-Trang.

CHƯƠNG I

LÝ DO THÀNH LẬP THỊ XÃ NHA TRANG

Nha-trang có một quá trình thành-lập Thị-xã rất đặc biệt. Vào thời Pháp thuộc, năm 1924 nhận thấy Nha-trang có nhiều triển-vọng phát-triển, Vua Bảo-Đại đã cho ban-hành một Dự thành-lập thị-xã Nha-trang. Đến năm 1956 vì hoàn-cảnh chính-trị thay đổi của đất nước, và lại nhận thấy Nha-trang chưa thích hợp là một Thị-xã, Chính-quyền Ngô-Dinh-Diệm đã bãi bỏ Thị-xã này. Ngày 22/10/1970 Chính quyền Đệ II Cộng-Hòa nhận thấy Nha-trang xứng đáng được nâng lên hàng Thị-xã, theo đúng nghĩa Thị-xã của nó, nên đã ban-hành Sắc-lệnh số 132/SL/NV ngày 22/10/1970 tái - lập thị-xã Nha-trang với một bộ mặt mới hợp lý hơn.

Để hiểu rõ danh từ Thị-xã hầu phân biệt với một Tỉnh chúng ta hãy tìm hiểu thế nào là một Thị-xã ?

Thị-xã là một đơn-vị hành-chánh có tư cách pháp-nhan, có ngân sách riêng, được xếp ngang hàng với một Tỉnh, tuy có lãnh-thổ nhỏ hơn nhưng trong đó dân chúng tập-trung đông-đúc.

Thị-xã được tổ-chức bởi Sắc-lệnh 2299NV ngày 18/12/1965 đặt dưới quyền quản-trị của một Thị-Trưởng và một Hội-đồng Thị-xã. Bộ-túc Sắc-lệnh trên về việc ổn-định thể thức tổ-chức guồng máy hành-chánh Thị-xã, Nghị-định số 369/ĐƯHC/HC/ND ngày 17/6/1967 của Đạc-Ủy Trưởng-Phủ Đạc-

Ủy Hành-chánh qui định việc tổ-chức các khu phố tại thị-xã. Sau này, Tổng-Trưởng Nội-vụ đã ban hành Nghị-định số 553/BNV/HCDP ngày 22/8/1972 sửa đổi Nghị-định trên cải danh Khu phố tại thị-xã thành Phường.

Để có một ý-niệm rõ-ràng về sự thành-lập thị xã Nha-trang, chúng tôi xin trình bày hai lý do chính sau đây :

- Lý-do dựa trên phương-diện thực-tế.
- Lý-do dựa trên phương-diện pháp-lý.

Mục I

TRÊN PHƯỜNG DIỆN THỰC TẾ

Đây là các tiềm năng tài nguyên cũng như các triển vọng của phần đất được đề nghị để thiết-lập thành thị-xã Nha-trang.

Lý-do dựa trên phương-diện thực-tế được hiểu tổng-quát qua hai khía-cạnh chính :

ĐOẠN A TÌNH TRẠNG KHI CHƯA THÀNH LẬP THỊ XÃ

Diện-tích vùng đất để thành-lập thị-xã là 7536 ha, gồm đất liền 4.181ha và hải đảo 3.355ha, ta thấy đây là phạm-vi diện-tích rất lớn đối với một thị-xã tại Việt Nam.

Dân số trong khu vực được đề-nghị có một tổng-số dân rất đông đảo, chứng tỏ đã đủ điều kiện về dân số để thành-lập một thị-xã.

Trong vùng đất này có hai Xã Nha-trang Đông và Nha-trang Tây trù phú nhất, đây là tiêu-chuẩn và là động cơ chính mà chính-quyền địa-phương đã đề-nghị thành-lập thị-xã Nha-trang ngày nay. Hai xã này có tất cả 102.221 dân sinh sống trên một diện-tích là 390ha. Tại đây có đầm cá Vĩnh nguyên hàng năm thu hoạch được 20triệu đồng

số với số thu của toàn thị-xã sẽ được thành - lập là 28.576.480\$.

Để dễ hiểu, chúng ta chỉ xét những lý do quan-trọng và tiêu-biểu nhất của hai xã trên đã đưa đến việc thành-lập thị-xã Nha-trang. Hai Xã Nha-trang Đông và Nha-trang Tây với số tài-nguyên diện-tích, dân số lớn như vậy cũng đã hội đủ điều-kiện để kết hợp thành một thị xã.

Ngoài ra, vì mang một bộ mặt quan-trọng, như chúng tôi vừa trình-bày hai xã trên tuy thuộc quản hạt quân Vĩnh-xương nhưng chúng lại chịu sự quản-trị trực-tiếp của Tòa Hành-chánh Tỉnh Khánh-hòa.

ĐOẠN B TRỞ NGẠI KHI KHÔNG THÀNH LẬP THỊ XÃ

Khi Thị-xã này chưa được thành-lập, hai xã Nha-trang Đông và Nha-trang Tây đã gặp những trở ngại rất đáng lưu ý trong việc điều-hành hoạt-động. Đây chính là lý do thúc đẩy chính-quyền địa-phương đề-nghị việc thành lập thị-xã liên-hệ. Đại để những trở ngại trên có thể được kể như sau :

1/ Hai xã Nha-trang Đông và Nha-trang Tây vốn đông dân cư nên Ủy-ban hành-chánh Xã với phương-tiện và nhu-cầu nhân sự có giới hạn nên không thể giải-quyết công việc một cách nhanh chóng thích ứng với sự đòi hỏi của người dân. Trong khi đó, Tỉnh Khánh-hòa đã nhiều lần định phân chia hai xã này ra làm nhiều xã nhưng gặp phản ứng của Hội-đồng Xã và Hội đồng Tỉnh.

2/ Hai Xã này có khả-năng ngân-sách rất khả-quan, nhưng lâu nay vì thiếu nhân-viên nên chưa thể tận-thâu được các tài nguyên và việc quản-trị ngân-sách tại đây chưa đúng mức .

3/ Trở ngại chính trang xã. Đứng lý để thực hiện các công-tác trên và mở mang hai Xã, những tài-nguyên thu hoạch được tại đây dành cho Ngân sách Xã nhưng Tỉnh đã

thu mất một phần lớn nên việc chỉnh trang hai xã này chưa được thực-hiện đầy đủ.

4/ Hai Xã này chiếm 2/3 số lượng công việc Tỉnh nên cần thiết-lập một đơn vị hành-chánh riêng để giải-quyết mau lẹ.

ĐOẠN C   TỈNH TRẠNG HÀNH CHÁNH CÁC ĐƠN VỊ LIÊN HỆ
TRƯỚC VÀ SAU KHI THÀNH LẬP THỊ XÃ

Thị-xã Nha-trang phía đông giáp biển Nam Hải, phía Tây từ đảo Rù-Rỳ đến giao điểm thiết lộ Nha-trang-Saigon và Nha-trang Ninh-hòa rồi lên phía Tây gặp cây cầu trên chi nhánh sông Bé. Từ đây ranh-giới chạy thẳng ra biển về phía Nam sông cửa Bé. Phía Nam giáp biển. Phía Bắc giáp chân dãy núi Rù-Rỳ.

Như thế ranh-giới Thị-Xã bao trùm : Xã Vĩnh-Hải, Xã Vĩnh-phước, Xã Vĩnh-nguyên, Xã Vĩnh Trường, Ấp Vĩnh điền hạ, Ấp Ngọc-Thảo, Ấp Ngọc-hội, Ấp Lư - cảm, và Ấp Phước-Hội.

Ngoài ra một Hội-nghị được sự hiện-diện của mọi viên-chức chỉ-huy các đơn-vị hành-chánh liên hệ và các vị chỉ-huy tại các Ty chuyên-môn đề nghị xác nhập vào Thị-xã Nha-trang các hải đảo sát bờ biển.

Riêng việc tổ-chức các đơn vị hành chánh thì noi theo các thị-xã đã có. Thị-xã Nha-trang được chia làm 2 Quận .

Số nhân-viên tối thiểu cho việc tổ-chức Tòa thị chánh thì sẽ được Bộ cứu xét sau .

Trong lúc bầu cử Hội-đồng Thị-Xã thì hội-đồng Tỉnh Khánh-hòa sẽ thi hành chức chương của Hội-đồng Thị Xã.

Về mặt an-ninh thì Tỉnh Khánh-hòa là Tỉnh an-ninh thứ nhì ở quân khu II.

Mục II

TRÊN PHƯƠNG DIỆN PHÁP LÝ

Trên phương-diện pháp lý việc thành-lập Thị-Xã Nha-trang được bao gồm nhiều văn kiện xác nhận. Điện-bình ta có thể chia làm 2 loại :

- Văn-kiên thành-lập thị-xã Nha-trang.
- Văn-kiên tổ-chức thị-xã Nha-trang .

DOAN A VĂN KIẾN THÀNH LẬP THỊ XÃ NHA TRANG

Trong phiên họp ngày 18-6-1970 gồm Bộ Quốc-Phòng, Bộ Tổng Tham-Mưu, Bộ Tư-lệnh Quân-khu, Tổng Nha Ngân-sách và Ngoại-viện, Văn-phòng Thanh-tra liên tỉnh, Các Phó Tỉnh-Trưởng liên hệ thì Bộ Nội-vụ đã chấp nhận thiết-lập thị xã Nha-trang, với đề-nghị lập thị-xã Nha-trang gom 2 Quận Hành-chánh.

Kể đó để xin được xác nhận Ông Tổng-Trưởng Bộ Nội-vụ đã trình một văn thư số 5427 ngày 22 - 9 - 1970 lên Thủ-Tướng Chính-phủ.

Nhận thấy đề-nghị của Tổng-Trưởng Nội - vụ rất hợp lý, ngày 22 tháng 10 năm 1970 Thủ-Tướng Chính - phủ đã ban hành Sắc-lệnh số 132-SL/NV .

Điều 1 - Nay cải biến Xã Nha-trang Đông , Xã Nha-trang Tây thuộc Quận Vĩnh-xương Tỉnh Khánh- Hòa và các phần phụ cận thành Thị-Xã.

Điều 2 - Thị-xã này được lấy tên là Thị - Xã Nha-trang, địa phận gồm :

- Xã Nha-Trang Đông
- Xã Vĩnh Hải
- Xã Vĩnh Nguyên
- Một phần đất xã Vĩnh Hiệp (Ấp Vĩnh điền - hạ).
- Một phần đất xã Vĩnh Thái (Ấp Phước Hải)
- Xã Nha-Trang Tây
- Xã Vĩnh-Phước
- Xã Vĩnh-Trường
- Một phần đất xã Vĩnh Ngọc (Ấp Ngọc Thảo, Ngọc-Hội và Lư cãm)

Điều 3 - Thị-xã Nha-trang được chia thành 2 Quận :

- Quận I
- 1- Xã Nha-trang Đông
  - 2- Xã Vĩnh-Hải
  - 3- Xã Vĩnh-Phước
  - 4- Ấp Ngọc-thảo, Ngọc-hội và Lư-cãm thuộc xã Vĩnh-ngọc -
  - 5- Ấp Vĩnh Điền Hạ thuộc xã Vĩnh-Hiệp .
- Quận II
- 1- Xã Nha-trang Tây
  - 2- Xã Vĩnh-Trường
  - 3- Xã Vĩnh-Nguyên
  - 4- Ấp Phước-Hải thuộc xã Vĩnh-Thái .

Điều 4 - Thị-xã Nha-trang được đặt dưới quyền của một Thị-Trưởng và một hay nhiều Phó Thị-trưởng .

Điều 5 - Thị-xã Nha-trang có ngân-sách riêng..

Điều 6 - Chi-phí thiết-lập các cơ-sở Hành - chánh Thị-xã sẽ do ngân-sách Quốc-gia đài thọ. Chi-phí thiết-lập các cơ-sở Hành-chánh các Quận sẽ do ngân-sách Thị-xã đài thọ .

Điều 7 - Phó Thủ-Tướng, các Quốc-vụ Khanh, các Tổng Bộ Thứ Trưởng và Tỉnh-Trưởng Khánh-Hòa chiếu nhiệm-

vụ lãnh thi-hành sắc-lệnh này.

ĐOẠN B VĂN KIẾN TỒ CHỨC THỊ XÃ NHA TRANG

Theo đề-nghị của Thị-trưởng Nha-trang, Tổng-Trưởng Bộ Nội-vụ đã dựa trên :

- Sắc-lệnh số 229/NV ngày 18-12-1965 ấn-định tổ-chức Hành-chánh các Thị-xã .
- Sắc-lệnh số 132/SL/ NV ngày 22-10-1970 thành lập Thị-xã Nha-trang .
- Nghị-định số 357-ĐUHC/NC/ND ngày 15-6-1965 ấn-định qui-chế Khu phố tại Thị-xã.

để ban hành 1 nghị-định số 479-BNV/HCDP/26/ĐT ngày 5-6-1971 ấn-định Địa phận Nha-trang được chia thành 11 khu phố

- Khu Vĩnh Hải (Xã Vĩnh-hải)
- Khu Ngọc-Hiệp (Xã Ninh-hiệp + xã Vĩnh-ngọc).
- Quận I - Khu Vạn Thạnh (Xã Nha-trang Đông thôn 2, 3).
- Khu Duy-Tân (Xã Nha-trang Đông thôn 1).
- Khu Vĩnh-Phước (Xã Vĩnh-phước).
- Khu Vĩnh-Nguyên (Xã Vĩnh-nguyên và các hải - đảo).
- Khu Vĩnh-Trường (Xã Vĩnh-trường)
- Quận II - Khu Phường Sài (Thôn 4 xã Nha-trang Tây)
- Khu Tân Phước (Thôn 5 Xã Nha-trang Tây)
- Khu Tân-Lập (Thôn 6 Xã Nha-trang Tây)
- Khu Phước-Hải (Xã Vĩnh-Thái).

Khu phố dưới quyền quản-trị một Ủy-ban Hành - chánh khu phố. Khu phố được chia ra làm nhiều xóm.

Việc thành-lập 43 khóm trong 11 khu phố của Thị xã Nha-trang được tổ-chức theo quyết-định số 230-HC/KP ngày 14-6-1971 của Thị-Trưởng Thị-xã Nha-Trang.

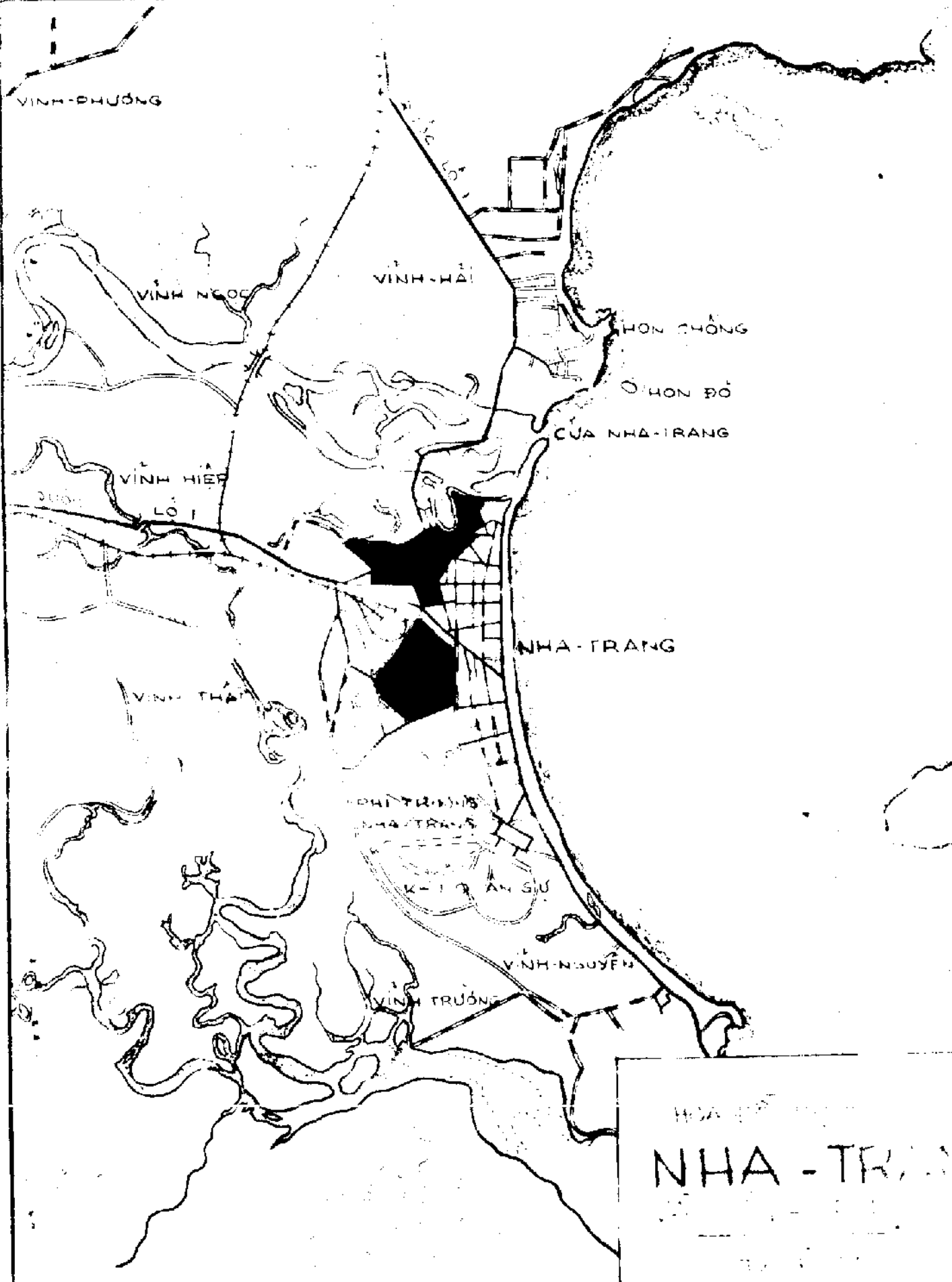
Để tổ-chức hành-chánh được thống nhất từ Trung-ương đến địa-phương, ngày 22-8-1972 Tổng-trưởng Nội - vụ ban-hành Nghị-định số 553-BNV/HCDP.

Theo Nghị-định này cải danh khu phố tại các Thị xã thành Phường. Tổ-chức hành-chánh các Phường khóm tại Thị xã được tổ-chức giống như tại Đô-thành Saigon.

Việc thành-lập khóm theo Nghị-định số 553-BNV/HCDP thì được trao cho Thị-trưởng ấn-định.

Hiện nay tại Thị-xã Nha-trang thì Quận có toàn là Phường Khóm nhưng trên thực-tế thì Quận vẫn còn được chia thành các khu phố.

Từ những lý-do trên Nha-trang đã trở nên một Thị-xã với một hiện-trạng thiết kế rất quan-trọng .

VINH-PHUONG

VINH-HAI

VINH-NGOC

HON CHONG

HON BO

CUA NHA-TRANG

VINH-HIEP

LO I

NHA-TRANG

VINH THAI

PHU TRINH

NHA-TRANG

K-I Q AN SU

VINH-NGUYEN

VINH TRUONG

HAVA 107 108
NHA - TRANG
107 108
107 108

CHƯƠNG II

HIỆN TRẠNG THỊ XÃ NHA TRANG

Mục I

TÌNH HÌNH DÂN SỐ VÀ ĐẤT ĐAI

Thành-phố Nha-trang nằm trên bờ-biển Nam-Hải là một Thị-xã đông dân cư nhất vùng duyên hải Nam trung - phần. Nhịp độ dân chúng ở đây trong những năm vừa qua gia tăng một cách nhanh chóng, dân chúng từ khắp nơi đổ dồn về, nhất là từ vùng I đến, từ cao-nguyên xuống, từ thôn quê lên từ khi trận chiến miền Trung bắt đầu sôi động.

Sự kiện dân chúng từ mọi nơi kéo về, tạo nên áp lực nhu cầu gia tăng nhanh chóng, chính-quyền địa phương đã can thiệp để Thủ-tướng Chính-phủ ban-hành Sắc lệnh số 132-SL/NV ngày 22-10-1970 thành-lập tại đây một đơn vị hành-chánh riêng biệt, Thị-xã Nha-trang, ngộ hầu phục vụ dân chúng hữu-hiệu hơn. Từ đó đến nay, Nha-trang đã có nhiều tiến bộ đáng kể về cơ-cấu tổ-chức sinh-hoạt, nhưng tình-trạng thiết-kế chính-trang thành-phố vẫn chưa thay đổi là bao, so với thời kỳ trước, tình hình dân số và đất đai ở đây là những dấu hiệu biểu hiện cho sự phát-triển đó.

ĐOẠN A   DÂN SỐ

Dân số là một yếu tố quan-trọng tạo thành sự lớn mạnh của quốc-gia nói chung và của từng địa-phương nói riêng. Sự gia tăng nhanh về con số dân chúng định cư cũng nói lên tiềm năng Kinh-tế dồi-dào của địa phương đó, và đòi hỏi việc xây dựng để đáp ứng nhu-cầu phát-triển. Mục độ dân chúng thị-xã Nha-trang gia tăng nhanh, nhiều nhất kể từ khi trận chiến vùng I và các Tỉnh miền Cao-nguyên bộc phát mạnh, rồi từ miền quê, người dân còn lữ-lạc tràn về thành-thị để tìm phương-tiện sinh sống.

Làn sóng di-cư từ khắp nơi tới có thể trở thành những người sống vĩnh-viễn ở đây. Mặc dù tình-hình an-ninh là lý do chính yếu để Nha-trang được đón nhận thêm nhân số, tuy-nhiên, một lý do khác không kém phần quan-trọng mà ai ai cũng công nhận là tiềm năng kinh-tế của thành-phố này rất dồi-dào, người ta tràn về để kiếm sinh kế.

Hiện nay, Nha-trang có 192.177 người định cư trên diện tích toàn Thị-xã là 2.736,78 ha được chia ra như sau (tính đến tháng 9 năm 1972)

QUẬN	KHU PHỐ	DIỆN TÍCH TỔNG QUÁT	DÂN SỐ	MẬT ĐỘ
<u>Quận I</u>	Vĩnh Hải	934,95 Ha	12.757	13
	Vĩnh Phước	177,24 -	29.533	167
	Ngọc Hiệp	32,41 -	1.565	49
	Vạn Thạnh	60,76 -	21.461	351
	Duy Tân	138,72 -	23.221	168

QUẬN	KHU PHỐ	DIỆN TÍCH TỔNG QUÁT	DÂN SỐ	MẬT ĐỘ
Quận II	Phường Sài	37,21 Ha	13.361	361
	Tân Phước	63,20 -	31.510	500
	Tân Lập	85,50 -	18.014	209
	Phước Hải	708,64 -	23.146	33
	Vĩnh Nguyên	356,33 -	9.956	27
	Vĩnh Trường	131,82 -	7.033	53
TỔNG CỘNG:		THU-VIÊN QUỐC-GIA		
		Thị Xã Nha Trang 2.736,78 Ha	192.177 người	

Trong tương lai, nếu chương-trình mở-mang khu tam-giác Nha-trang, Cam-ranh, Đà-lạt được thành hình thì dân số ở đây còn gia tăng nhiều hơn nữa.

ĐOẠN B VẤN ĐỀ SỬ DỤNG ĐẤT ĐAI

Trên tổng số diện-tích toàn Thị-xã Nha trang là 2.736,78 Ha, mặc dù diện tích đất hữu dụng lên đến 2.579,67 Ha, nhưng vấn đề sử-dụng chưa được đồng đều, các cơ sở kỹ-nghệ thương mại, các cơ-quan hành-chánh, quân-sự vẫn còn nằm rải-rác khắp nơi lẫn lộn giữa các khu vực cư trú của công chúng.

THU VIỆN KHOA HỌC TỔNG HỢP
LVHC 227

ĐỊA ĐIỂM	CHUA CANH TÁC	CANH TÁC	CƠ TIẾP	THƯƠNG MẠI	KHO	KỸ NGHỆ	TIỆN ÍCH CÔNG CÔNG	CƠ SỞ	KHÉ ĐỊA
QUẬN I									
KP. V. Hải	265,77	221,46	87,78	7,36	0,16	1,48	/	307,41	/
V. Phước	33,27	5,68	57,67	4,31	/	0,24	0,11	63,82	4,8
N. Hiệp	2,58	4,14	21,60	0,37	/	0,06	/	2,18	/
V. Thành	6,89	2,31	25,56	9,20	0,50	0,25	0,51	4,54	2,5
Duy Tân	24,80	/	27,62	6,71	0,23	0,49	0,12	54,22	0,4
QUẬN II									
KP. Phg Sài	16,00	/	6,07	2,76	/	0,21	0,14	8,07	/
T. Phước	/	/	20,23	3,81	0,02	0,19	12,44	10,23	/
Rân Lập	/	/	21,16	4,00	0,06	0,02	0,81	47,23	/
P. Hải	26,36	324,56	92,71	17,88	0,38	0,64	3,92	218,81	/
V. Nguyễn	26,00	/	6,18	2,44	1,73	0,20	1,00	307,23	1,0
V. Trường	5,72	14,57	10,22	3,85	/	1,37	0,09	41,09	/

Riêng về đường xá, Thị-xã Nha-trang hiện nay có 127 con đường đủ loại. Tổng số là 50.835 mét được phân loại như sau :

LOẠI ĐƯỜNG	SỐ LƯỢNG	TỔNG SỐ CHIỀU DÀI
Đường bê tông nhựa	26	18.030 m
Đường trải nhựa	60	20.953-
Đường trải đá	04	1.430-
Đường đắp đất	37	10.222-

Mục III

TỔ CHỨC SINH HOẠT

ĐOẠN A . HÀNH CHÁNH

Sau ngày 22-10-1970 thành-phố Nha-trang được tách rời khỏi Tỉnh lỵ Khánh-Hòa và được nâng lên hàng thị xã (SL số 132-SL/NV ngày 22-10-1970 của Thủ-tướng Chính-phủ), là một đơn vị hành-chánh độc-lập có tư cách pháp-nhân, có ngân sách riêng, xếp ngang hàng với Tỉnh, tuy có lãnh-thổ nhỏ, nhưng là nơi tập trung dân cư đông đảo.

Thị-xã Nha-trang đặt dưới quyền điều-khiển của một vị Đại-tá kiêm Tỉnh-trưởng tỉnh Khánh-hòa và một Hội đồng thị-xã.

Tổ-chức tòa Thị-chính Nha-trang giống như các tòa hành-chánh Tỉnh bởi Nghị-định số 369-EUHC/NC/NĐ ngày 17-06-1967 của nguyên Phủ đặc ủy hành-chính. Thị-xã này được chia ra làm 2 Quận NHẤT và NHÌ ấ-n-định trong các Sắc lệnh số 132-SL/NV nói trên. Mỗi quận lại được chia thành nhiều Khu phố, theo Nghị-định số 479-BNV/HCEP/26/ĐT ngày 05-06-1971 của Tổng-trưởng Nội-vụ, Quận I gồm 5 khu phố:

- Khu phố Vĩnh-hải
- Khu phố Vĩnh-phước
- Khu phố Ngọc-hiệp
- Khu phố Vạn-thạnh
- Khu phố Duy-tân

Quận II gồm 6 Khu phố :

- Khu phố Phường sài
- Khu phố Tân-phước
- Khu phố Tân-lập
- Khu phố Phước hải
- Khu phố Vĩnh-nguyên
- Khu phố Vĩnh-trường

Mỗi khu phố lại được chia thành nhiều khóm , quyết-định số 230-HC/KP ngày 14-6-1971 của Thị-trưởng thị xã Nha-trang thành lập tất cả 43 khóm tại II Khu phố nói trên.

-DOAN B . VĂN HÓA XÃ HỘI

Tuy thị-xã Nha-trang qui tụ đủ mọi hạng người, nhưng tại đây không bao giờ có một hiện tượng kỳ thị nào trên mọi lãnh-vực, các hoạt-động xã-hội có phần nổi bật, các đoàn thể các cơ-quan từ-thiện đều sinh-hoạt mạnh . Trong các biến cố chính-trị vừa qua, trước tình hình căng thẳng, một số Tỉnh miền Trung nhân cơ hội đó đã khơi dậy hoặc phát động những phong-trào chống đối hay ủng - hộ

Chính-phủ, nhưng Nha-trang vẫn im-lặng không tỏ thái-độ có lẽ vì chính-trị không thích hợp với tâm lý quần chúng ở đây, vì bản-chất hiền hòa của người dân Nha-trang thiếu hẳn tính chất quần chúng và các thủ đoạn chính-trị. Thật vậy tại Thị xã Nha-trang không có một đảng - phái chính-trị nào được khai sinh mà chỉ có những đại-diện của các đảng phái được thành lập từ những nơi khác, nhưng các nhóm đại diện này vẫn không hoạt-động được gì.

Trái lại về tôn-giáo thì tại đây phát-triển rất đáng kể, khắp nơi đâu đâu cũng thấy Chùa chiền Thánh-đường. Nha-trang là nơi tập trung nhiều cơ sở tôn-giáo nhất, như Tu-viện dòng La-san, Franciscô của Thiên chúa giáo, Phật học viện cùng các cơ sở ấn-loát của Phật-giáo. Thánh-kinh thần học của Hội thánh Tin-lành Việt-Nam, Văn miếu Đức Khổng phu Tử. Ngoài ra Thiên chúa giáo còn quản-trị các cơ sở từ-thiện không thể nào quên được, nhất là trại Cùi núi Sạn .

Riêng Phật học viện Nha-trang tuy mới được thành-lập vài năm 1957 nhưng đã thực-hiện được nhiều công trình đáng kể mà Phật-giáo Việt-Nam luôn luôn ghi nhớ và hình như Phật học viện đang chuẩn bị thành -lập một Viện Đại-học Phật-giáo tại thành phố này.

Nha-trang còn là nơi có nhiều trường huấn - luyện Quân-sự quan-trọng như trường sĩ-quan Hải-quân , trung-tâm huấn-luyện Không-quân, trường Hạ sĩ quan Đồng đế (ngày nay còn dùng làm nơi đào-tạo sĩ-quan do trường Bộ-binh Thủ-đức gửi học .

DOAN C . KINH TẾ

Như chúng tôi vừa đề cập đến ở phần trên tiềm năng Kinh-tế của Thị xã Nha-trang rất dồi dào đã lôi cuốn được sự tập trung đông đảo đến cư vào thành -phố này ? Ngoài những tài nguyên do những nhà máy chế biến thực-phẩm gia súc được xây cất tại đây từ năm 1971, nhà máy sản-xuất Accétilène, nhà máy nước ngọt ... và Hải-

cảng Cầu đá rộng lớn là nơi giao-dịch thương-mại, tàu lớn nhỏ đều có thể cập bến để hàng và xe vận-tải ra vào thuận tiện. Nguồn lợi chính yếu của Nha-trang là ngư-nghiệp, thật vậy, hàng năm tại đây sản-xuất từ :

- 22.000 đến 40.000 tấn cá .
- 300 đến 400 tấn tôm cua mực sò ghẹ.....
- 3.500.000 đến 5.000.000 lít nước mắm.

Về yến sào, được khai-thác từ các hải đảo ngoài khơi Nha-trang như hòn Chà là, hòn hổ, hòn Dun, hòn xương, hòn Mun, hòn Nội, hòn Ngoại ... Mỗi năm được từ 300 đến 400 ký. Ngoài ra còn có hải sâm, vi cá, bong bóng cá, ốc, xacừ ...

Trại cá giống : Trại này được Hải học viện Đông Dương thành-lập vào năm 1935, nằm ven cửa biển thuộc khu phố Vĩnh-trường (Quận II thị-xã Nha-trang). để nuôi thí-nghiệm các loại hải sản. Năm 1955 trại cá này được giao cho sở Ngư-nghiệp lục địa thuộc Nha Thủy-Lâm quản-trị , trong công-tác nuôi cá Phi, cá măng và được cải danh thành trại cá giống của Bè Nha-trang. Năm 1957 trại được giao cho sở Nông-Ngư Nha Ngư-nghiệp. Năm 1964 thuộc quyền Ty Ngư-nghiệp Khánh-hòa. Trại này được chia ra làm 3 ao khác nhau :

- Ao cá thịt
- Ao cá con (từ năm 1969 đến nay ao này bị sụp chưa được tu bổ lại).
- Ao cá bột (không hoạt-động)

Hiện nay trại cá giống này đang được tu bổ với kinh-phí 1 triệu đồng, ngoài ra Chính-phủ còn trợ cấp thêm 5.500.000\$ để chỉnh trang lại trong chương - trình phát-triển kinh-tế nông-thôn.

Các loại cá nuôi tại đây là cá Măng, cá dổi, cá chép Việt-Nam và cá chép Nam-dương ...

Trung-tâm ngư-nghiệp : Thị-xã Nha-trang có 17 Khóm trong số 6 Khu phố thuộc quận I và II có Ngư dân chuyên đánh cá biển ở rải-rác ven bờ .

Quận I : Khu phố Vĩnh hải :

- Khóm Ba làng
- " Đường đê
- " Phú xương .

Khu phố Vĩnh phúc :

- Khóm Xương huân
- " Trường thọ
- " Hà ra.
- " Cù lao thượng .
- " Cù lao hạ.

Quận II : Khu phố Duy-Tân :

- Khóm Duy hảo

Khu phố Phương sai :

- Khóm Phường củi

Khu phố Vĩnh-Nguyên :

- Khóm Trường tây
- " Cầu đá
- " Trí-nguyên
- " Bích đàm

Khu phố Vĩnh-Trường :

- Khóm Trường đông
- " Trường hải
- " Bình tân .

Ngoài khơi Nha-trang còn có các trung tâm quan-trọng như Đầm Nội Ngoại, Đầm Bãi Đai, Cù Him, đầm Vĩnh-

Y, Hồ na ...

BẾN CÁ .

Địa Điểm	Kích Thước	Năm Xây Cát	Trị Giá	Cước Chú
Cù Lao (khu phố Vĩnh - Phước)	dài rộng 109m 10,5m	1959	4.950.000\$	Tiện lợi cho tàu cập bến, dỡ hai sản phẩm phối chuyên chở .
Trường-Đông (Khu phố Vĩnh Trường)	7,20m 3,60m	1966	427.000\$	Bất tiện cho ngư thuyền cập bến và chuyên chở.

XƯƠNG CHẾ TẠO NƯỚC MẮM .

Địa Điểm	Số xưởng	Số lượng sản xuất
Quận I	133	2.980 T/năm
Quận II	02	120 T/năm

XƯƠNG ĐÓNG GHE :

Địa điểm	Số Xưởng	Số Ghe	Trọng Tải	Trị Giá
Quận I	3	21	từ 2T đến 5T	từ 300.000-600.000\$
Quận II	1	08	từ 20T- 30T	từ 1,3triệu-2 tr

XƯƠNG LÀM NƯỚC ĐÁ

Địa Điểm	Tên Xương	Số Xương	Năng suất/ngày	dành cho ngư phủ
Quận I	Phước Lâm	1	15T	50o/o
	Vĩnh Nguyên	1	10T	30o/o
Quận II	Phương Thành	1	10T	70o/o
	Phương Mai	1	10T	ø
	Phước Lợi	1	03T	ø

ĐOẠN D . GIAO DỤC

1/- GIAI ĐOẠN HÌNH THÀNH : (1)

Về địa hạt giáo-dục trước kia người dân Nha-trang không đóng góp được gì vào nền văn-chương thi phú. Thật vậy, ngày xưa người dân ở đây vì ở xa kinh đô, xa trường thi, đại đa số bị thất học, các bậc đại khoa không có, học-sinh quê quán miền này muốn thi - cử phải khăn gói ra Bình-định hay Thuận-hóa. Ở địa phương, một ít ông đồ ở các Tỉnh miền ngoài vào mở trường dạy học, phần nhằm mục-dịch kiếm kế nuôi thân, phần để an dật. Còn phụ-huynh học-sinh cho con em đi học chỉ để sau này lớn lên thạo được tờ văn tự mua bán đất, đọc được tờ công văn để ra làm Hương lý hoặc viết được cái văn cúng đình.

Mãi đến năm 1802, sau khi vua Gia-Long lên ngôi nền giáo-dục ở đây mới được mở-mang và được cải tổ qua các triều đại Minh-Mạng, Thiệu-Trị, Tự-Đức ... từ đó đất Nha-trang mới có những học-sinh lớn tuổi ngày ngày cắp sách đến trường nghe giảng, tập văn và bình văn để chuẩn bị cho việc lều chông nhập trường.

(1) Theo Non Nước Khánh Hòa .

Về giáo-dục tiểu học, khi người Pháp đặt chân lên đây, các trường này được cải biến lần lần thành trường Pháp-Việt và thành-lập trường tiểu học Nha-trang. Đến năm 1945, tại đây có 2 trường tiểu học, trường Nam Nha-trang và trường Nữ Nha-trang. Ngoài ra còn có thêm trường tiểu-học Pháp (école française) dành riêng cho con cái người Pháp và một số rất ít học-sinh Việt - Nam thuộc các gia đình quyền thế và giàu sang. Trong thời-kỳ này Nha-trang là trung-tâm tổ-chức thi lấy bằng Tiểu học duy nhất của cả Tỉnh Khánh-hòa, mãi đến năm 1954, vì số thí sinh gia tăng rất nhanh nên ngoài Nha-trang ra còn có các trung-tâm Ninh-hòa, Diên-khánh. Niên-khóa 1959-1960 Nha-trang tổ-chức tất cả 5 địa điểm thi Tiểu-học cho 1.100 thí-sinh trong số 7 địa điểm của Khánh - hòa cho 1.521 thí sinh toàn Tỉnh. Tuy nhiên sau ngày Cách-mạng 1-11-1963 việc miễn thi được Bộ Giáo - Dục áp-dụng cho bậc Tiểu-học chỉ còn dành riêng cho tráng niên Nha-trang lại trở thành trung-tâm thi duy nhất như trước.

Từ niên khóa 1966 đến nay con số thống kê tăng lên rất lạc-quan, chứng tỏ nền tiểu học ở Nha-trang đã phát-triển cao độ, tuy vậy nạn thiếu thầy, thiếu lớp vẫn còn trầm trọng. Hầu hết các lớp tiểu-học mỗi ngày một buổi do đó về số lượng tình hình có vẻ lạc-quan, nhưng thực chất trình độ thu thập kiến thức của các em học-sinh rất kém, đó là tình-trạng chung của nền giáo dục nước ta trong hoàn-cảnh chiến-tranh.

Về giáo-dục bậc trung-học, trước năm 1936 tại Nha-trang hầu như chưa có. Sau khi đậu bằng tiểu học, học sinh muốn lên bậc trung học phải ra Qui-nhơn hay các tỉnh khác. Đến năm 1936, một trường trung-học tư thục được phép hoạt-động tại Nha-trang lấy tên là trường tư-thục Kim-Yến làm nơi học tập cho học sinh từ Phan-thiết ra đến Qui-nhơn. Sau biến cố năm 1945 trường tạm đóng cửa cho đến niên khóa 1951-1952 mới hoạt-động lại.

Năm 1947 trường trung-học Công-lập Nha - trang được thành-lập, tuy nhiên trong những năm đầu, trường

phải tạm dùng trường Nam tiểu học để giảng dạy. Năm 1952 ngôi trường hiện tại ở đường Bá Đa Lộc được xây cất trong một khuôn viên khá rộng lấy tên là trường trung-học Võ-Tánh. Từ đó trường càng ngày càng phát-triển, sĩ số học-sinh tăng rất nhanh gồm cả Nam lẫn Nữ. Kể từ năm 1950 nền giáo-dục bậc trung-học được Chính-phủ Pháp giao lại cho Việt-Nam, trường Võ-tánh bắt đầu áp-dụng chương-trình Việt song song với chương-trình Pháp, đây là thời gian chuyển tiếp, niên-khóa 1951-1952 trường bắt đầu nhận học sinh vào lớp đệ thất chương-trình Việt và cứ thế tiếp-tục mở các lớp lớn hơn cho đến năm 1955 thì hoàn - toàn dạy theo chương-trình này. Cũng từ niên-khóa 1951-1952 trường tiểu-học Pháp được nâng lên thành trường trung-học Pháp. Năm 1952 tại Nha-trang có thêm một trường trung học tư-thục nữa là trường Bồ-đề.

Tại trường Võ-tánh số nữ-sinh càng ngày càng tăng cho nên phụ-huynh học-sinh đã yêu cầu Chính-quyền địa-phương can-thiệp với Bộ Quốc-gia Giáo-Dục cho thiết lập trường Nữ trung-học Nha-trang, khởi dạy từ niên khóa 1961-1962 từ đệ thất đến đệ nhị. Ban đầu học sinh phải học tạm ở trung-tâm huấn-luyện Dân vệ ở đường Lê-văn-Duyệt, nguyên trước là một trại tiếp cư. Năm 1963, khoảng đất rộng trên 12.000 thước vuông ở góc đường Lê-thánh-Tôn - Đinh-tiên-Hoàng và Nguyễn-tri-Phương được dùng làm địa điểm xây trường Nữ trung-học Nha-trang, bắt đầu từ niên-khóa 1964-1965; một nửa số nữ-sinh được học ở trường mới và đến niên-khóa 1966-1967, các lớp đệ thất vẫn còn phải học ở trường cũ trên đường Lê-văn-Duyệt vì chưa đủ chỗ .

Năm 1957 Trường Võ-tánh được Bộ Giáo-Dục nâng lên hàng đệ nhị cấp, nhưng mãi đến niên-khóa 1959-1960 trường mới có lớp đệ tam. Năm 1962, Bộ cho mở lớp đệ nhất ở trường Nữ trung-học, nhưng vì thiếu giáo-sư, Nữ học-sinh đệ nhất vẫn phải học chung với Nam sinh ở Võ-tánh, mãi đến năm 1969 lớp này mới thành-lập được .

Một sự kiện quan-trọng đánh dấu bước tiến của nền giáo-dục tại đây là việc Bộ QGDD chọn Nha-trang làm

địa điểm thi Tú-tài I đầu tiên vào năm 1955 và Tú-tài II vào năm 1960 chung cho thí sinh các tỉnh miền Nam trung-nguyên trung phần. Bên cạnh các trường trung-học công-lập kể trên chúng ta phải kể đến sự đóng góp của các tư-thục. Sự đóng góp này hết sức quan-trọng, nếu không có nó, Chính-quyền không có cách gì giải-quyết được nạn ứ-đông học sinh ngày một gia tăng nhanh chóng. Đặc biệt ở Nha-trang nền giáo-dục trung học tư thực có trước với trường Kim-Yến hoạt-động non 30 năm, đào tạo được rất nhiều Cán-bộ cho Quốc-gia, một số Tướng lãnh và Cán - bộ cao cấp của cả hai miền đều có học ở trường này.

Về ngành kỹ-thuật, tại Nha-trang vào năm 1946 người Pháp đã cho thành-lập một học xưởng kỹ-nghệ đặt tạm tại một ngôi nhà trong Ty Bưu-Điện, trực thuộc Ty Tiểu học Khánh-hòa. Thời gian học là một năm, sau đó học sinh phải vào Saigon hay ra Huế tiếp tục theo học các lớp trên. Năm 1948, học xưởng được dời về đặt tại nhà chơi trường Nam tiểu học, đến niên học sau lại đặt cạnh Dân-Y-Viện (nay là văn-phòng Ty Y-tế). Số lớp này càng ngày càng gia tăng, nên một cơ sở được xây cất thêm tại địa-điểm mới này, gồm 2 dãy xưởng và 3 lớp học. Đến năm 1955, Học xưởng được đổi tên là trường Thực-nghiệp Nha-trang, đặt trực thuộc Nha Kỹ-thuật và Mỹ-thuật học-vụ vừa mới được thành-lập. Thời gian học là 3 năm, sau đó học-sinh sẽ thi lấy bằng khả-năng chuyên-nghiệp, bằng này có giá trị tương đương với bằng trung-học phổ thông đệ nhất cấp.

Năm 1962, với đà phát-triển mạnh mẽ, trường này lại một lần nữa đổi tên thành trường trung-học kỹ- thuật đệ nhập cấp, cũng từ năm này Bộ đã cho mở tại Nha - trang khóa đầu tiên lấy bằng trung-học Kỹ-thuật đệ nhất cấp. Tuy nhiên cơ sở này vẫn không cung ứng đủ cho nhu cầu, năm 1962 trường dời xuống CHUTT, xây cất trên khu đất nằm kế Trung-tâm huấn-luyện Hải-quân. Năm 1966, trường được nâng lên hàng đệ nhị cấp. Trường có 2 ban :

- Kỹ-thuật toán và
- Kỹ-thuật chuyên-nghiệp cá các ngành kỹ nghệ: gỗ, kỹ-nghệ sắt, cơ-khí, máy dụng cụ và điện khí .

Đứng trước đà phát-triển mạnh mẽ của nền giáo dục Nha-trang, cuối niên-khóa 1965-1966, Hội phụ-huynh học sinh Khánh-hòa đã phối hợp với các cơ-quan đoàn-thể và Chính-quyền địa-phương, gây nên một phong-trào vận-động thiết-lập một Viện Đại-học công cho miền Duyên Hải trung phần tại Nha-trang, để con em trong vùng sẽ được thụ hưởng nền đại-học ngay tại quê nhà.

2/- HIỆN TRẠNG :

Nền giáo-dục ngày nay tại Nha-trang đang phát triển mạnh từ bậc tiểu học cho đến bậc Đại-học, và đã được xem như một trung-tâm văn-hóa giáo-dục của miền Duyên-Hải nói riêng và của cả vùng II chiến thuật nói chung với làn sóng học-sinh ngày một gia tăng nhanh .

a) Bậc Tiểu-học : Hiện nay tại Nha-trang có tất cả 41 trường tiểu-học công-lập với 20.044 học-si nh (1) và 71 trường tiểu học tư-thục làm nơi giảng dạy cho 22.346 học-sinh. Như vậy, tại thị-xã này hiện có 42.390 em từ 5 đến 12 tuổi ( ) ngày ngày cấp sách đến 102 trung tâm giáo-dục để theo đuổi bậc tiểu học từ trung - tâm thành phố cho đến các hải đảo ngoài khơi Nha-trang .

Trước con số thống-kê ngày một gia tăng đó, mặc dù Ty Tiểu-học Khánh-hòa đã cố gắng phát-triển trường ốc cũng như đã can thiệp để Bộ QGDD cho mở trường Sư-phạm Nha-trang từ mấy năm nay, đào tạo từng niên-khóa một số lớn giáo chức cho ngành này, nhưng tình-trạng trường ốc và số lượng nhà giáo giảng dạy vẫn thiếu hụt trầm trọng. Bởi lẽ đó Nha-trang cũng không tránh được

tình-trạng chung của tất cả các trường tiểu-học trên toàn quốc là các em học sinh thuộc lứa tuổi này chỉ đến trường mỗi ngày một buổi. Hiện nay, trường tiểu học lớn nhất tại Nha-trang là trường Tân-Phước với 24 lớp học từ mẫu giáo đến lớp 5. Sĩ số học sinh trên 1.400 em .

b) Bậc trung-học : Nha-trang hiện có 2 trường trung-học đệ II cấp :

- Trung-học Võ-Tánh
- Nữ Trung-học Nha-trang

và mới đây Bộ QGDD vừa cho thiết-lập thêm trường trung-học tỉnh hạt Vĩnh-nguyên tại thị-xã này. Tổng số học-sinh chung của cả 3 trường là 5.881 em gồm 3.015 Nam và 2.866 Nữ (I) do 77 giáo-sư đệ nhất cấp và 77 giáo sư đệ II cấp giảng dạy .

Về ngành trung-học bán công hay tư-thục , cho đến niên-khóa 1972-1973 Nha-trang có tất cả I trường trung học bán công và 19 trường trung-học tư-thục với 14.114 học sinh (1). Tuy nhiên vào đầu năm nay, ngày 24-1-1973 Bộ Giáo-Dục đã tổng đạt văn thư số 9458-GD/KHPC ra lệnh đóng cửa vĩnh-viễn trường trung học tư - thực Đàng-khoa vì tội man khai danh sách học sinh và cấp chứng-chỉ học-trình cho những người không phải là học sinh. Theo nguồn tin giáo-dục thăm quyền từ Nha-trang cho biết mặc dù vậy trường trung-học tư thực này vẫn được Bộ cho phép giảng dạy tiếp đến hết niên - khóa 1972-1973 để khỏi gây gián đoạn cho việc học của hơn 2.000 học sinh và trường đã chính-thức chấm dứt hoạt-động kể từ ngày 31-05-1973 .

Về ngành giáo-dục kỹ-thuật, ngày nay đang phát triển mạnh, trường trung học kỹ-thuật Nha-trang hiện có gần 700 học sinh từ lớp 6 đến lớp 12 .

Bậc Đại-học : Một tiến bộ đáng kể của nền giáo-dục hiện nay tại Nha-trang là việc thiết lập một Viện Đại-học lấy tên là Viện Đại-học Cộng-đồng Duyên-hải, thành hình do Sắc-Lệnh số 505-TT/SL ngày 15-08-1971 của Tổng-Thống VNCH. Viện Đại-học này vừa khai giảng vào đầu năm nay (1973) theo Nghị-định số 496-GD/KHPC/PC/NĐ ngày 23-02-1972 của Bộ Giáo-dục, Viện Đại-học cộng-đồng Duyên-hải sẽ tổ-chức 2 phân khoa :

- Phân khoa đại-học căn-bản với 2 ban Ban Khoa học vạn-vật và Ban Khoa-học chính xác .
- Phân-khoa Đại-học chuyên-nghiệp chỉ mở một Ban Sư-phạm chuyên về 2 ngành trên.

Ngoài ra, một phân-khoa đặt biệt cạnh hai phân-khoa trên sẽ giảng dạy bổ túc sinh-ngữ cho sinh-viên ngỡ hầu có thể đọc và nghiên cứu dễ dàng các sách báo ngoại-quốc. Tuy nhiên, vì hiện còn đang thiếu phương tiện Viện chỉ mới mở được Ban Sư-phạm vạn-vật và toán lý hóa và tạm mượn phòng học tại Hải học Viện Nha-trang làm nơi giảng dạy cho gần 200 sinh-viên.

ĐOAN E . DU LỊCH

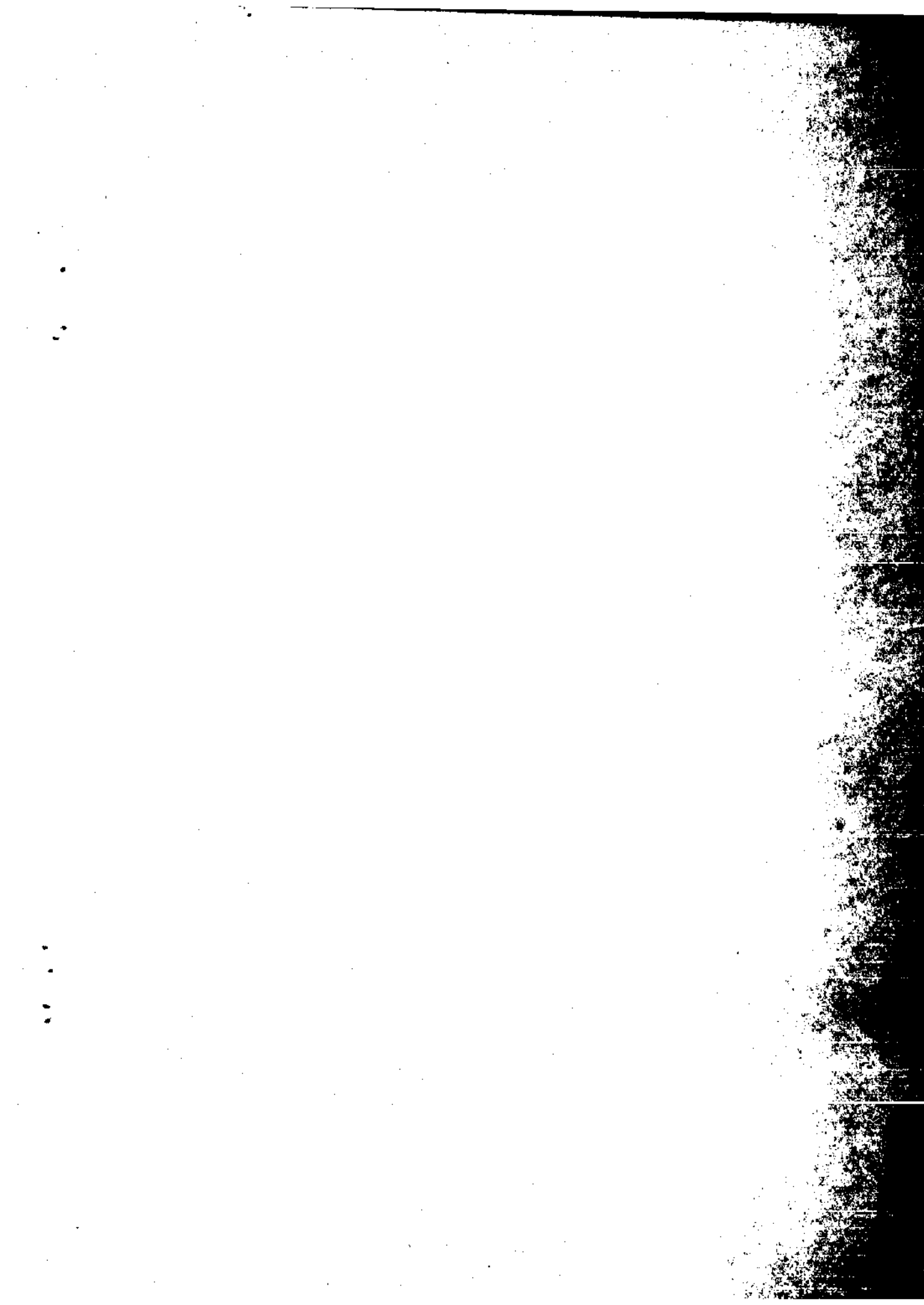
Như chúng tôi đã nói ở trên Nha-trang là trung tâm của các Tỉnh từ cố đô Huế đến Thủ-đô Saigon, đây là một thành phố mỹ-miền thơ-mộng nên đã đón tiếp bao du-khách, chẳng những trong nước mà cả ngoài năm-châu nữa . Nha-trang tươi đẹp trẻ trung và hiền hòa là một trung tâm du-lịch hấp-dẫn bao bọc bởi rừng mai và biển cả.

Thật vậy, vì có nhiều cảnh trí thiên-nhiên đẹp và khí-hậu dễ chịu nên số du-khách đến Nha-trang càng ngày càng đông. Theo tài-liệu của Viện Quốc-gia thống kê, thì số du khách đến và đi tại Nha-trang đứng hàng nhì ở Việt-Nam sau Saigon, Đà-Nẵng đứng hạng 3 rồi mới đến Đà-Lạt và Qui-nhon. Ngoài phương-tiện di-chuyến bằng đường hàng-không, chúng ta cũng nên nhớ là đường bộ từ mọi nơi đến

Nha-trang rất tiện lợi, nhất là trong thời gian gần đây đã giúp cho ngành du-lịch tại thị-xã này phát-triển mạnh. Chức vụ du-lịch của thành-phố này còn được thấy rõ với nhiều khách-sạn được thiết-lập tại đây. Trong khoản 3, 4 năm trở lại Nha-trang có một số khách-sạn tân-tiến trang bị đầy đủ tiện nghi như NHÀ-TRANG HOTEL, KHÁNH-HÒA HOTEL

Trong việc phát-triển kỹ-nghệ du-lịch tại thành phố này chỉ có điều đáng buồn là có nhiều thắng cảnh bị hủy hoại hay bỏ phế đã ảnh-hưởng tai hại đến ngành này trong tương-lai.

Tuy-nhiên, khi nói đến số lượng du-khách đến viếng Nha-trang, không phải chỉ để thăm những thắng cảnh của thị-xã này không thôi mà là còn của cả Tỉnh Khánh-Hòa, như biển Nha-trangn hòn chông, Tháp Bà POH NAGAR, Cầu đá ... (Nha-trang) Thành Diên-khánh (Diên khánh) Hòn Vong-phu (Khánh dương), Suối Ba hồ (Ninh-hòa)... tất cả cần phải được tu bổ để giúp cho ngành kỹ-nghệ này phát-triển mạnh .

PHẦN THỨ HAI

DỰ ÁN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN

THỊ XÃ NHA TRANG.

Ngày nay với đà văn minh tiến bộ trên thế giới, đời sống vật chất loài người càng ngày càng được tối tân hóa, theo đó vấn đề thiết kế và phát triển các đô thị ngày càng được lưu tâm đặc biệt đáp ứng nhu - cầu cải tiến phương diện sinh - hoạt của nhân loại. Những thiết kế và phát - triển là gì ? Trước khi đề cập đến những dự án thiết kế và phát triển cho thị - xã Nha - Trang, chúng tôi thiết nghĩ cần phải hiểu rõ hai danh - từ này.

Theo định nghĩa chuyên môn của các chuyên gia về đô. thị, thiết kế là dự án phát họa một chương trình và thiết lập một họa đồ án định rõ các khu vực tại một địa - phương, một vùng nào đó như khu gia cư, các khoảng trống, khu hành chính, khu văn hóa xã hội, khu công kỹ - nghệ, thương mại, khu giải trí và những khu mở mang trong tương lai. Như vậy thiết kế đô thị là những dự án, những họa đồ án định các khu vực trong một đô thị. Thiết kế đô thị giúp cho thành phố có qui củ điều hòa, đời sống dân chúng được nâng cao, lưu thông được dễ dàng và giải quyết được mọi nhu cầu vật chất lẫn tinh thần cho người dân thành thị.

Phát triển là danh từ diễn tả một sự chuyển động từ thời gian này qua thời gian khác. Phát triển là làm cho tiến bộ, tăng trưởng tốt đẹp hơn; hoàn mỹ hơn. Một cách tổng quát, phát triển nói chung cho 1 quốc - gia, một địa phương là phối hợp thế nào để hầu hết mọi ngành sinh hoạt trong 1 cộng đồng được hòa hợp ăn khớp với nhau hầu tạo sự hoàn hảo cho toàn thể.

Như vậy, vấn đề thiết kế và phát triển một đô thị, một thành phố tối ư quan trọng theo giòng thời gian tiến bộ. Tuy nhiên, để tìm kiếm một phương thức thiết kế và phát triển phù hợp cho thị xã Nha - Trang trong tương lai, chúng ta cần phải tìm hiểu điển tiến thiết kế trong lịch sử của vùng đất này qua những thời đại trước, hầu lấy đó làm nền tảng cho công cuộc xây dựng thích đáng.

Trong phần này chúng tôi sẽ đề cập đến 2 chương :

CHƯƠNG I : Điển tiến thiết kế và phát triển Thị - xã Nha - Trang.

CHƯƠNG II : Dự án thiết kế và phát triển Thị - xã Nha - Trang.

CHƯƠNG I

DIỄN TIẾN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN THỊ XÃ NHA TRANG

Nha-trang thời cổ chỉ là một vùng biển. Lúc đó bờ-biển Nha-trang ăn mòn đến tận vùng núi Chúa, sau lâu ngày được lấp dần tạo thành mảnh đất Nha-trang ngày nay.

Thuở trước Nha-trang thuộc nước "Tây-hồ-Di" (Yên ngoại-quốc) của Nhật nam. Sau vùng này bị Chiêm-thành chiếm mất.

Theo người Chăm truyền tụng thì tiếng Nhatrang do chữ YIATRAN mà phiên ra. YIA, cũng đọc là IA, là nước hay sông, TRAN là Lan sông, vậy YIATRAN là con sông Lan

Theo nhà ngữ học NGUYỄN-KHẮC-NGƯ thì YIATRAN có nghĩa là "Thập tự" nước nghĩa là chỗ 2 dòng nước gặp nhau .

Cũng có người giải-thích Nha-trang là do chữ "nhà trắng" đọc trại ra. Họ nói rằng vào thời Phápthuộc, những con tàu từ ngoài khơi tấp vào vùng biển Nha trang thấy dọc theo bờ biển những ngôi nhà màu trắng (của người Pháp) nên gọi Nha-trang là xứ nhà trắng. Hiện-nay, người ta chưa biết lời giải-thích nào đúng.

Vào thế kỷ thứ 17, Chúa NGUYỄN đang tìm cách bành-trướng thế lực về phía Nam. Năm 1653 (Quý ty), nhân việc Vua Chiêm-thành sang quấy nhiễu, Chúa NGUYỄN sai đem quân đánh và Vua Chiêm-thành xin hàng. Từ đó, đất

từ sông Phan-Lang trở ra thuộc về nước Việt-Nam. Tỉnh Khánh-hòa của ta bây giờ ngày đó được chia làm 2 Phủ Diên ninh và Thái khang (sau đổi ra Bình-khang). Sau đó Tỉnh Khánh-hòa lại được kêu là Dinh Bình khang. Từ đó cho đến cuối thế kỷ 18, đất Khánh-hòa phải chịu nạn binh đao liên miên. Đến thời Gia-Long, Dinh Bình khang được đổi thành Dinh Bình hòa. Chúng tôi không thấy tài liệu nào nói rõ về việc Nha-trang thời ấy đã được coi là một địa - điểm quan-trọng chưa. Nhưng theo lối suy luận gián tiếp căn-cứ theo các tài-liệu hiện có thì Nha-trang chưa được đề ý tới. Một bằg có là thành Diên-khánh cách Nha - trang 10 Km hơn về phía Tây Nam) đã được chọn để làm Ty sở của các quan trấn đóng và lập đồn lũy phòng thủ. Trong cuộc chiến-tranh giữa nhà Nguyễn và quân Tây-Son, thành Diên-khánh đã là một mục-tiêu quan-trọng, và trong cuộc chiến tranh Việt-Pháp, quân khánh chiến Văn thân Khánh-hòa cũng dựa vào thành Diên-khánh mà cầm-cự với thực-dân Pháp.

Cho đến thời Pháp thuộc, thành Diên-khánh vẫn tiếp tục được dùng làm cơ sở của các quan lại Nam Triều. Chính người Pháp đã chú ý tới Nha-trang và khởi công xây dựng thành phố này. Từ đó Nha-trang mới trở thành một địa điểm quan-trọng của Tỉnh Khánh-hòa. Và cũng từ đó đến nay, bộ mặt Nha-trang đã thay đổi rất nhiều. Chúng tôi sẽ trình bày diễn tiến thiết kế và phát-triển Nha - trang qua 3 thời kỳ :

- Thời kỳ Pháp thuộc
- Thời kỳ Đệ I Cộng-hòa
- Thời kỳ Đệ II Cộng-hòa.

Mục I

THỜI KỲ PHÁP THUỘC

ĐOẠN A VIỆC THÀNH LẬP THI XÃ NHA TRANG

Kể từ khi thực dân Pháp đặt ách thống trị lên xứ sở này, tỉnh Khánh-hòa trên danh nghĩa là một Tỉnh thuộc

quyền triều đình Huế nhưng trong thực-tế nó đã cùng với các tỉnh khác chịu sự chi phối của người Pháp.

Trong chiều hướng thiết-lập những tổ-chức theo khuôn mẫu Pháp quốc, năm 1921, nhận thấy vị-trí Nha-trang ngày càng trở nên quan-trọng, dân cư tập trung buôn bán nhiều và có thể phát-triển mạnh trong tương lai Vua Bảo-Đại đã ra chỉ Dụ thành lập thị xã Nha-trang. Tòa công sứ Pháp và các Ty Sở chuyên môn đều đóng ở đây. Riêng các quan Nam triều thì đóng tại thành. Một vị-trí cách thị-xã Nha-trang khoảng 10 km về hướng Tây Bắc. Nhưng trong thời gian này Nha-trang là một thị-xã trên mặt pháp-ly còn trên phương diện thực-tế hầu hết mọi người đều coi Nha-trang là Tỉnh lỵ của Khánh-hòa.

DOẠN B CÁC CÔNG CUỘC KIẾN THIẾT

Kể từ khi thị-xã Nha-trang được chính thức thành hình, các công cuộc kiến-thiết hầu phát-triển thị xã rất được quan tâm.

Sau khi quốc lộ số 21 hoàn thành vào khoảng 1930-1931 nối liền 2 Tỉnh Khánh-hòa với vùng Ban-mê-Thuộc việc buôn bán tại Thị-xã Nha-trang trở nên phồn - thịnh hơn. Riêng tại thị-xã, một số cơ sở hành-chánh, cơ sở Tôn giáo, từ thiện, văn-hóa đã được thiết lập tuân tự theo thời gian như :

- Hải học viện Nha-trang : xây cất từ năm 1924 tại Cầu-dá, một nơi cách Trung-tâm thị-xã khoảng 9 km về hướng Đông-Nam. Đây là một Viện Khảo-cứu về ngành Hải-dương-học. Ngoài mục-dịch chính là khảo-cứu và phổ biến những vấn-đề về Hải-dương học, Viện còn có nghĩa vụ đào-tạo các chuyên-viên và tăng cường những mối liên lạc mật thiết về ngành này với các cơ-quan khoa-học khác trong và ngoài nước, để trao đổi kết quả khảo-cứu và công bố những phát-minh mới. Nói chung về phương-diện kinh tế, công cuộc khảo-cứu hàng ngày, Viện Hải-học Nha-trang đã đóng góp phần quan-trọng vào sự phát-triển ngành ngư-

nghiệp nước nhà .

- Nhà thờ Thiên-Chúa giáo : để đáp ứng cho nhu cầu tôn giáo tại thị-xã Nha-trang, một nhà thờ Thiên-Chúa giáo được khởi công xây cất từ năm 1927 và hoàn thành vào năm 1942. Nhà thờ này do Linh-Mục Vallet chủ trương, xây cất theo lối kiến trúc xưa của thế kỷ 17, 18 ở Âu-châu. Đặc biệt nhà thờ này tọa lạc trên một ngọn đồi nhỏ cao khoảng 10 m, nằm cạnh trung-tâm thị-xã, vì vậy còn được gọi là nhà thờ núi.

- Nhà lạc thiện và Viện bài phung : đây là hai cơ sở từ thiện đã được thành lập tại thị-xã và do dòng Phanxicô chuyên trách.

- Nhà lạc-thiện : được chính thức thành-lập vào năm 1950. Đây là một cơ sở từ thiện dùng làm nơi trú ngụ cho những người tàn phế, già nua, không nơi nương tựa. Ban đầu khi mới thành-lập, nhà lạc thiện được dựng lên tại chân núi Cù-Lao, cạnh Tu-viện Phanxicô, về sau được dời ra đèo Rù-Rỳ, nơi một tòa nhà khang trang cạnh quốc-lộ số 1. Nhờ sự giúp đỡ của nhiều nhà hảo-tâm và sự trợ cấp của Chính-quyền, đặc biệt nhờ Tu-viện Phan-xicô và Ban quản-trị, nhà lạc-thiện ngày một khuyếch trương và giữ một vai trò quan-trọng trong việc xoa dịu những vết thương xã-hội.

- Viện bài phung : cũng được thành hình vào năm 1950. Viện được thiết-lập nhằm mục-dịch chữa bệnh cùi cho những ai mắc phải. Để hoạt-động được tích-cực hơn, Viện còn cử người đi tìm bệnh nhân khắp nơi đem về điều trị. Sau bao cuộc thay đổi, viện hiện được mang tên là "Trung-tâm bài Cùi núi Sơn Nha-trang". Trung tâm này được xây cất rất công phu, đầy đủ tiện nghi và tọa lạc tại một địa điểm tương đối nên thơ tại núi Sơn.

- Trung-tâm huấn-luyện Hải-quân Nha-trang: được thành-lập từ năm 1952 với nhiệm vụ đào-tạo gấp rút sĩ-

quan, Hạ-sĩ quan và thủy-thủ cho Hải-quân Việt-Nam. Trong thời kỳ đầu, công việc tổ-chức và huấn-luyện đều do Hải-quân Pháp đảm-nhận. Đến năm 1955, song song với việc Chính-phủ Việt-Nam thu hồi lại chủ-quyền, trung tâm này được đặt dưới quyền chỉ-huy của Sĩ-quan Hải-quân Việt-Nam. Trung-tâm theo thời gian, đã cố gắng tổ chức huấn-luyện một cách thích hợp hầu đào-tạo cho Hải-quân VN một lực-lượng nhân sự hùng-hậu và đầy đủ khả-năng.

Trên đây một vài xây dựng điển hình cho việc phát-triển thị-xã Nha-trang vào thời Pháp thuộc.

Mục II

THỜI KỲ ĐỆ NHẤT CÔNG HÒA (1956 - 1963)

ĐOẠN A TỈNH TRANG THÀNH PHỐ NHA TRANG

Sau khi nền Đệ I Công-hòa được thành hình vào năm 1956, Nha-trang đã thoát vào mình một trạng thái mới. Nhận thấy cơ-cấu tổ-chức thị-xã không mấy thích hợp với thực-tế, hơn nữa Nha-trang cũng chưa hội đủ những điều-kiện để trở thành một thị-xã, vào năm 1956 Chính phủ Ngô Đình Diệm đã chính thức bãi bỏ thị-xã Nha-trang và cải biến thị-xã này thành hai xã lấy tên là Xã Nha-trang Đông và Xã Nha-trang Tây thuộc quận Vĩnh-xương tỉnh Khánh hòa. Nha-trang từ đó trở thành một tỉnh-ly của tỉnh Khánh-hòa. Ngoài một vài sửa đổi về cơ-cấu hành-chánh, bộ mặt Nha-trang vẫn không có gì thay đổi.

ĐOẠN B CÔNG TRÌNH XÂY DỰNG

Mặc dầu đã biến thành một tỉnh-ly của Tỉnh Khánh hòa, thành-phố Nha-trang vẫn tiến đều trong nhịp phát-triển. Trong thời kỳ này, Nha-trang đã cố vươn mình mở rộng thành-phố cũng như tạo dựng một vài kiến - trúc cần thiết. Nhờ những cố-gắng này, Nha-trang đã được cải biến lại thành một Thị-xã vào năm 1970.

Trong thời kỳ này, điểm đáng kể đầu tiên trong việc phát triển thành-phố Nha-trang là công trình xây cất khu xóm mới. Kể từ năm 1954, làn sóng di-cư của dân miền Bắc vào Nha-trang với một con số đáng kể. Để giải-quyết tình-trạng trên chính-quyền địa-phương đã theo thời gian xây-dựng và phát-triển khu xóm mới, một vùng đất về phía Tây thành phố, hầu định cư số dân di-cư này. Chợ búa, trường học, đường xá ... từ đó dần dần được tạo dựng khiến bộ mặt Nha-trang càng ngày thêm trù phú.

Song song với công tác nói trên, chính - quyền địa-phương còn chú trọng đến các yếu tố khác cần - thiết cho cuộc phát-triển điển hình như :

- Nhận thấy nhu-cầu thông tin, quảng bá tin tức đường lối của chính phủ là một chính sách tiên quyết, Nha-trang đã được ghi nhận thêm một sự thiết-lập mới, đó là Đài Phát thanh vào năm 1956. Ban đầu Đài chỉ là một cơ-sở nhỏ nằm trong Tòa Hành-chánh tỉnh, về sau, vào năm 1960 được dời về một cơ sở mới, khang trang và đầy đủ hơn tại Mã vòng, một địa danh thuộc phía Tây thành phố.

- Trước một nguồn tài nguyên rộng lớn về hải sản, chính-quyền địa-phương Nha-trang đã không bỏ lỡ cơ hội khai-thác nguồn lợi này. Vào năm 1959, một bến cá rộng 10 m 50, dài 109m trị giá 4.950.000\$ đã được xây cất tại cù-lao Vĩnh-phước. Nhờ có bến cá này, các ngư-thuyền rất tiện lợi trong việc dỡ và phân phối hải sản. Theo thống-kê cho biết mỗi ngày 35 tấn ngư-sản được đưa lên bến, đủ để phân-phối cho nhu-cầu trong Tỉnh, đem đi các tỉnh kế cận cũng như giúp cho việc phát-triển ngành làm nước mắm tại đây.

Nhờ có những xây-dựng đáng kể nói trên, Nha-trang dần dần trở thành một thành-phố khá nổi tiếng, về du-lịch cũng như những tài nguyên khác. Đồng thời cũng nhờ đó mà Nha-trang, vào thời kỳ Đệ II cộng-hòa, đã phục hồi được địa vị Thị-xã của mình hồi năm 1970.

Mục III

THỜI ĐỆ NHỊ CỘNG HÒA

-DOẠN A VIỆC TÁI THÀNH LẬP THỊ XÃ NHA TRANG

Sau một thời gian bị lãng quên vì tình hình chính-trị, thành phố Nha-trang lại sống động trở lại với sự gia tăng dân số đáng kể, các hoạt-dộng thương mại, xã hội, hành-chánh ... trở nên nhộn nhịp và tiến triển mạnh mẽ. Chính-quyền Đệ II Cộng-hòa nhận thấy cần mở rộng cửa để cho địa-phương này có cơ-hội phát-triển, và lại Nha-trang đã hội đủ điều kiện để trở thành một thị xã, tháng 10 năm 1970 để thỏa mãn ước muốn hợp lý của đa số dân-chúng Nha-trang Chính-phủ đã cho tái thành lập thị - xã Nha-trang bằng Sắc-Lệnh số 132-SL/NV ngày 22-10-1970 ; theo đó Chính-phủ đã cải biến 2 Xã Nha-trang Đông và Nha-trang Tây thuộc quận Vĩnh-xương tỉnh Khánh-hòa và các vùng đất phụ cận thành thị-xã Nha-trang.

-DOẠN B CÔNG CUỘC CHÍNH TRANG TRONG THỜI GIAN NÀY

Vào thời đệ Nhị cộng-hòa thành-phố Nha-trang đã được chính-phủ đề ý đến rất nhiều và đã cho xây dựng một số công-tác rất quan-trọng.

Đường phố : Nha-trang được mang danh là một thành phố du-lich vào bậc nhất của miền Nam, để xứng đáng với danh vị trên Chính -phủ với sự trợ giúp của Hoa-Kỳ đã tu bổ hầu hết các đường xá quan-trọng giữa trung-tâm thành-phố này. Các đường xá mới tu bổ đã tô điểm rất nhiều cho phong cảnh thành phố Nha-trang cũng như sửa sang cho bộ mặt trung-tâm thành-phố ngày nay sáng sủa. Điều đáng lưu ý nhất các con đường này đều được các nhà thầu Hoa-kỳ xây cất bằng bê - tông

nhựa nên có sức chịu đựng bền bỉ.

Nhờ những con đường rộng rãi mà trung-tâm thành phố, nơi tụ họp đông đảo dân cư, xe cộ dập dùi đi lại như mắc cửi, nhưng các vụ kẹt xe hầu như chưa bao giờ xảy ra. Đây cũng là một điểm son của một thị-xã lớn như Nha-trang vậy.

Tòa thị chính : Nha-trang là một thành phố đông đảo dân cư, đòi hỏi một sự hoạt động tích cực và hiệu năng của cơ-quan hành-chánh. Để tạo một khung cảnh hoạt-động phù hợp với nhu-cầu ngày một gia tăng hầu cơ-quan hành-chánh làm việc có hiệu quả thỏa-mãn những đòi hỏi của dân chúng. Và lại để xứng đáng là một cơ-quan đầu não của một thành phố lớn, ngày 23-7-1969 chính-phủ đã cho xây cất lại Tòa thị chính (trước là tòa hành-chánh tỉnh Khánh-hòa nhưng sau ngày thành lập thị-xã Nha-trang được cải danh làm tòa thị chính).

Tòa thị chính Nha-trang đã được hoàn thành vào tháng 10 năm 1970 với kinh-phí lên đến 18.829.819\$. Đây là một căn nhà đồ sộ có một tầng lầu, gồm nhiều phòng riêng cho các Ty cũng như cho các vị chỉ huy liên hệ.

Tòa thị chính này được xây cất cạnh bờ-biển trên một khu đất rộng rãi, chung quanh có những cây râm mát bao phủ, trước là một vườn bông nho nhỏ. Đây là địa điểm lý tưởng nhất tạo nên điều kiện tâm lý thoải mái, gia tăng hiệu năng làm việc của công chức phục vụ tại đây, mà hầu hết các thị-xã trên toàn quốc không có được. Bên ngoài tòa thị chính tập trung hầu hết các Ty sở chuyên-môn trong thị-xã, giúp cho việc đi lại, liên lạc dễ dàng.

Tòa thị chính Nha-trang đã được Chính-phủ thiết lập một cách thích nghi, hợp lý và đẹp đẽ tương-xứng với khung cảnh Nha-trang hiện tại.

Làng thương-phế-bình : để thỏa mãn nguyện vọng hợp lý của anh em thương phế bình, và cũng nhằm giúp các người này có nơi chốn ăn

ở đàng hoàng, ngày 04-03-1971 Chính-quyền địa phương đã cho xây cất thêm một khu gia cư tại Đồng-đế để giải-quyết nạn thiếu nhà cửa của các chiến-sĩ không may bị tàn phế. Làng thương-phế-bình này đã được xây cất với kinh phí 59.968.429\$ và hoàn tất ngày 02-09-1971.

Địa điểm gia cư này tuy có phần xa trung tâm thành phố, nhưng lại là nơi tập trung dân cư khá đông đảo, hoạt-động thương mại ở đây rất phồn thịnh. Và lại khu vực này lại có sự hiện diện của Trường huấn - luyện Hạ-sĩ quan Đồng-đế, nên đó cũng khá quan-trọng đối với các khu vực khác. Nhờ vậy những người sống ở đây cũng tương đối dễ chịu vì có thể buôn bán hay làm lụng thêm để nuôi gia-dình.

Khu chợ đêm : Dân số Nha-trang ngày một đông, hoạt-động thương-mại ngày một tiến triển, trong khi đó địa điểm buôn bán lại quá chật hẹp, củ kỹ, và thiếu thốn đủ mọi tiện nghi như vệ sinh, điện nước ... gây cản trở rất nhiều cho sinh-hoạt thương mại tại Thị-xã Nha-trang. Để thích ứng với nhu cầu đòi hỏi hiện tại, ngày 14-04-1970 Chính phủ đã cho xây dựng một công-trình kiến-trúc đồ sộ với ngôi chợ đêm mới hình tròn và mái xếp, hai dãy chung-cư uy-nghi cùng các tiện nghi điện nước ... Tổng phí tổng cộng lên đến 615 triệu đồng.

Khu chợ này vừa mới được hoàn thành vào ngày 30-06-1973. Khu chợ đêm mới này đã giúp cho dân chúng ở đây những tiện nghi tối thiểu và đã tạo cho thành phố Nha-trang một sinh-hoạt thương mại trù phú cùng tô điểm cho Nha-trang thêm tươi đẹp, mới mẻ và trật tự.

Với đầy đủ mọi phương tiện, ngày nay Nha-trang tuy đã phát-triển về mọi phương-diện, nhưng Nha - trang vẫn còn thiết sót một kế-hoạch thiết-kế qui mô. Nhìn vào hiện trạng thiết-kế Thị-xã Nha-trang người ta chưa phân biệt được khu nào là khu hành-chánh, khu nào là khu gia cư, khu nào là khu kỹ-nghệ, khu thương-mại, khu học -

chánh ... có lẽ vì đất nước đang lâm vào tình trạng chiến tranh, Chính-quyền phải dồn mọi nỗ-lực cho nhu cầu quốc-phòng, không có thì giờ cũng như không đủ phương tiện lưu tâm đến việc chỉnh trang thành-phố, thiết-kế đô thị. Giờ đây là thời hậu chiến, kiến quốc thì đua đã bắt đầu, chúng tôi hy-vọng rằng, trong tương-lai tình-trạng hiện tại sẽ được cải-thiện, các khu vực riêng biệt sẽ được thiết kế chính xác theo nhu-cầu từng địa điểm một, không những không riêng cho Nha-trang mà còn tất cả những Trung - tâm quan-trọng khác trên toàn quốc.

Nha-trang ngày mai sẽ làm thành phố ngăn nắp, thú tự, đầy đủ tiện nghi ... Để Nha-trang này không còn hơ-danh được là một thị-xã tươi đẹp, trù phú nhất của miền Duyên-hải miền Nam Trung-phần, vì ngày nay với đà văn-minh tiến bộ đời sống vật chất của con người phải được tối tân và tiện-nghi hóa đến mức tối đa.

Để tìm hiểu một phương thức thiết-kế hữu - hiệu cho thị-xã Nha-trang chúng tôi sẽ đề cập trong Chương kế tiếp những dự án thiết-kế và phát-triển đang được dự trù thực-hiện trên phần đất này.

DỰ ÁN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN

Mục I

PHÚC TRINH VỀ CHÍNH SÁCH VÀ CHƯƠNG TRÌNH PHÁT TRIỂN TRƯỜNG KỸ CỦA VIỆT NAM CÔNG HÒA

Tại Hội-nghị Ma-Ní (Phi-Luật-Tân) và Hội-nghị thượng đỉnh Guam, các nhà lãnh-đạo Hoa-kỳ và Việt-Nam đều đồng ý là đã đến lúc chuẩn bị một kế-hoạch nhằm phát-triển kinh-tế ở Việt-Nam một khi chiến tranh chấm dứt. Ý-chí quyết-tâm nghiên-cứu kế-hoạch hậu chiến này đã được thực hiện do sự vụ văn thư ngày 2-2-1967, Giáo-sư Vũ Quốc Thúc được đề cử thành lập và hướng dẫn một nhóm chuyên-viên gọi là "Nhóm nghiên-cứu kế-hoạch hậu-chiến" với sự hợp tác của các chuyên-viên Hoa-kỳ. Hai nhóm chuyên-viên Việt-Mỹ hợp thành ra nhóm phát-triển hỗn hợp.

Nhóm nghiên-cứu được cấp một ngân khoản 13.900.000\$ VN trích ở quỹ đặc biệt viện trợ Mỹ theo P.A. ký kết giữa Chính-phủ Việt-Nam và Cơ-quan USAID.

Nhiệm-vụ của Nhóm nghiên-cứu là phối hợp tất cả các dự án và đề-nghị cần thiết theo nhu cầu thực-tiến và khuôn khổ sách lược phát-triển quân-bình cho toàn-thế Quốc-gia ..

Kế-hoạch này được soạn thành hai ấn bản : bản Việt-văn và bản Anh-văn. Nhưng hai bản không phải là bản dịch của nhau, nên không hoàn toàn giống nhau từng câu

từng chữ.

Mục tiêu của kế-hoạch là giữ dân để biến người dân thành chiến-sĩ bảo-vệ nền dân chủ hiện tại và tương lai.

Đào-tạo thế-hệ sắp tới tức những trẻ em mười bốn, mười lăm tuổi .

Xây dựng kinh-tế tự chủ để khỏi lệ thuộc vào ngoại viện hầu đi đến tình-trạng tự lực cánh sinh, trong một thời gian không quá dài, thí dụ 10 năm .

ĐOẠN A   SƠ LƯỢC PHÚC TRÌNH

Kế-hoạch hậu-chiến được soạn-thảo cho toàn lãnh-thổ Việt-Nam Cộng-Hòa. Thời gian thực hiện là 10 năm gồm 2 giai-đoạn : giai-đoạn tái-thiết và giai đoạn phát-triển.

Giai-đoạn tái thiết lâu chừng 2 đến 3 năm bắt đầu bằng các chương-trình cấp bách như định cư đồng bào tỵ nạn và tuyển dụng nhân công, trùng tu hệ thống hạ-tang cơ sở, phục hồi nông-nghiệp và kỹ-nghệ .... nhằm đặt căn bản chắc-chắn cho thời kỳ phát-triển.

Giai-đoạn phát-triển dự trù 7 năm sau khi tất cả các định chế căn thiết đã thiết-lập và nền tảng kinh tế đã phục hưng, kế-hoạch sẽ nhằm vào các mục tiêu kinh tế trường kỳ mà chủ yếu là nâng cao nhanh chóng mức sống của dân chúng nông-thôn và các giới nghèo thành-thị, duy trì mức nhân dụng cao tức làm giảm nạn thất nghiệp đến mức tối thiểu mà không làm tăng lạm phát.

Trong 10 năm, chúng ta sẽ thay đổi các cơ cấu nhân dụng với sự cải thiện khả-năng khỏi nhân lực Quốc-gia, thay đổi cơ-cấu sản xuất, chi thu, các thành phần của cán cân chi phó để cùng với việc nâng cao của đa số kế-hoạch và trù liệu tiến tới việc thoát khỏi lệ thuộc chặc chẽ vào ngoại-viện như hiện nay.

Để đạt được kết-quả, thu khoản thuế-vụ phải được gia tăng từ 9% lợi tức Quốc-gia lên 15% hầu tiến tới việc tự-túc về ngân-sách. Sau nữa phải tiết kiệm khu vực công và khuyến-khích tiết-kiệm tư nhân bằng cách tăng lãi suất Ngân-hàng.

Tổng số đầu tư dự trù cho toàn kế-hoạch là 600 tỷ, Chính-phủ phải gánh vác 50% để đảm nhận khu vực đầu tư không có lợi trực tiếp mà tư-nhân ít ham chuộng.

Phần công chi thời hậu-chiến tuy sẽ giảm, nhưng không thể dưới 15% tổng sản lượng quốc-gia.

Trong suốt giai-đoạn tái thiết và phát triển ba loại chính sách tiền tệ, thuế khóa và công chi sẽ phối-hợp nhau để thực hiện một nhọp phát-triển luôn luôn cao hơn mức gia tăng dân số.

Đa số dân cư Việt-Nam sống bằng nghề nông-nghiệp, lâm sản, ngư-nghiệp (chiếm 85% tổng số dân) nên Chính-phủ phải chú ý và đặt nặng việc phát-triển các ngành này.

Về lãnh-vực văn-hóa, Chính-phủ phải chú tâm phát-triển để xây dựng các mầm non của đất nước hầu tạo một thể-hệ-tương-lai tiến bộ vững chắc, bằng đường lối giáo-dục phù hợp với dân tộc Việt-Nam hơn. Ngoài ngành giáo dục phổ-thông Chính-phủ cần mở mang và đẩy mạnh việc phát-triển ngành giáo-dục kỹ-thuật.

Thời hậu chiến nạn thất-nghiệp sẽ trở nên trầm trọng, để giải-quyết thỏa đáng phần nào nhóm hậu-chiến đề ra hai mục tiêu mà Chính-phủ cần phải đạt được: mục-tiêu toàn dụng với khả năng cao và mục-tiêu đào-tạo thể-hệ nhân công thực dụng.

Kinh-phí dự trù cho giai đoạn tái-thiết toàn-quốc là 42 tỷ để tu bổ hệ-thống kiểu-lô, viễn thông, hỏa xa, gia cư.

Ngoài các đề nghị phát-triển chung cho miền Nam Việt-Nam, nhóm nghiên-cứu hậu-chiến còn phân chia VNCH

ra 5 vùng phát-triển dựa vào hoàn cảnh địa lý và tài-nguyên của mỗi vùng : Vùng Châu-thổ sông Cửu-Long, Vùng Cao-nguyên, vùng Duyên-hải miền Trung, vùng Bắc Trung-phần và vùng Đô-thành Saigon Chợ-Lớn .

Riêng vùng Duyên hải Trung-phần gồm 5 Tỉnh : Bình-định, Phú-yên, Khánh-hòa, Ninh-thuận, Bình-thuận . Mỗi Tỉnh có một trung-tâm hoạt-động của Tỉnh gọi là thành-phố với các tên thành-phố Qui-nhon, Tuy-hòa, Nha-trang, Phan-rang, Phan-thiết.

Trong vùng Duyên-hải có những đề-nghị đáng lưu-ý như kế-hoạch dân chủy nhập điền qui mô, kế-hoạch phát-triển ngư-nghiệp, kỹ-nghệ và kế-hoạch phát-triển các Hải-cảng : Cam-ranh, Qui-nhon, Nha-trang.

Vùng Duyên-hải Trung-phần ít bị ảnh hưởng tàn-phá bởi cuộc chiến-tranh trừ Tỉnh Bình-định là bị tổn-hại đáng kể do cuộc tấn công của Cộng-sản khởi diễn ngày 29-3-1972. Thời gian nhóm nghiên-cứu kế-hoạch hậu chiến làm việc thì các Tỉnh Duyên-hải Trung-phần này hầu như rất yên ổn. Nên nhóm hậu-chiến đã không dự trù ngân sách cho giai-đoạn tái thiết vùng này mà chỉ dự trù một ngân-khoản cho giai đoạn phát triển với số tiền là 130 triệu \$ U.S tức 15 tỷ 340 triệu \$ VN .

ĐOẠN B NHỮNG ĐỀ NGHỊ THÍCH HỢP VỚI THỊ XÃ NHA TRANG

Bản phúc trình của nhóm nghiên-cứu kế hoạch hậu chiến chỉ dự trù các kế hoạch, chương-trình chung cho việc phát-triển quốc-gia và 5 vùng đã nói mà không dự-tru kế-hoạch hay chương-trình phát-triển nào riêng cho một Tỉnh hoặc Thị-xã nào cả.

Tuy nhiên, chúng ta có thể dựa vào bản phúc trình này để rút ra một số đề nghị thích hợp áp-dụng vào việc phát-triển riêng cho Thị-xã Nha-trang tùy theo tài-nguyên và khung cảnh thuận lợi của Thị-xã và một vài lãnh - vực nào đó .

I . KỸ NGHỆ

Về kỹ nghệ Nha-trang có thể thâm thập và áp-dụng những đề nghị sau đây để phát-triển :

* Kỹ-nghệ biến chế -

Theo nhóm hậu chiến để có thể phát-triển ngành này trước tiên cần có 2 phương-thức :

- Phát-triển sơ khởi mau lẹ các hàng rào quan thuế vững vàng .
- Phát-triển các ngành kỹ-nghệ then chốt .

Sau đó nhóm hậu chiến còn đưa ra 3 đề nghị để bổ túc phát-triển kỹ-nghệ biến chế này .

o. Hoàn các dự án kỹ-nghệ biến chế then chốt để tới khi nào thị trường đủ lớn hầu các xưởng máy cỡ tiết kiệm có thể hoạt động được.

o Phát-triển thị-trường những hàng hóa được biến chế với giá hạ tại xứ bằng cách chỉ đánh thuế nhập cảng nhẹ để gia tăng mức tiêu thụ.

o Nên giữ mức thuế nhập cảng hạ thêm một thời gian dù các xưởng máy chế tạo sản phẩm thay thế hàng nhập cảng đã hoạt động để bắt các xưởng cạnh tranh.

Đối với nhà máy biến chế cần nghiên cứu kỹ-càng trước : kích thước nhà máy, cách to-chức hầu có thể xuất cảng, phẩm chất của sản phẩm, phí tổn sản xuất tiếp liệu cho nhà máy.

Để khuyến-khích doanh nhân sản xuất những hàng hóa có phí tổn hạ hầu cạnh tranh được với giá cả trên thị trường thế giới, thì cần có điều kiện :

- Nhà máy cỡ lớn
- Phí tổn nhập lượng hạ
- Lãi suất không quá cao
- Chính sách thuế quan phải thích hợp
- Tài trợ đầy đủ
- Những tương lệ thuế khóa đặc biệt
- Đầy đủ kiến-thức và khả năng quản trị
- Những kế-hoạch phải kỹ lưỡng.

Nha-trang là thành phố rất thuận lợi cho việc thành lập các nhà máy kỹ-nghệ nhờ có đường giao - thông thuận tiện về đường bộ cũng như đường Hàng không, đường thủy. Nhất là kỹ-nghệ biển chế hải sản thì Nha-trang có thể thiết lập những nhà máy sản-xuất sản phẩm cạnh tranh với thị trường trên thế giới

* Kỹ-nghệ đánh cá -

Kỹ-nghệ đánh cá tại Thị-xã Nha-trang còn giữ tính cách cổ-truyền, chính-quyền địa-phương cần khuyến-khích và giúp đỡ các ngư dân để cải tiến và phát - triển ngành này như việc xử dụng tàu bè, viên chuyên, máy đuôi tôm 4 - 6 mã lực để gắn vào thuyền đánh cá chưa có động-cơ, máy ướp lạnh ...

* Kỹ-nghệ du-lich -

Nha-trang là địa-phương có nhiều phong cảnh thiên-nhiên cũng như nhân tạo tuyệt đẹp, cho nên kỹ nghệ du lịch cần được phát triển vì nó có thể đem lại nhiều ngoại tệ cho Thị-xã nói riêng và Quốc-gia nói chung. Nay nhờ các phương tiện chuyên vận tải tân tiến việc thăm viếng các Quốc-gia trên thế giới có thể thực hiện dễ dàng. Để lôi cuốn và phục vụ du khách có kết quả tốt, thành phố Nha-trang cần mở mang thêm đường Hàng-không, đường bộ, đường hàng hải, các tiện nghi khách sạn, quán - ăn, và những nơi giải trí sao cho hợp với thị hiếu của du khách.

Ngoài ra trong lãnh vực kỹ-nghệ, để cung ứng cho nhu-cầu địa-phương và các Tỉnh lân cận, Nha -tràng với nhiều điều kiện thuận lợi nên cũng là nơi có thể thiết lập các cơ xường kỹ-nghệ chế tạo ván ép, sản xuất phân bón UREA, nhà máy thủy-tinh, nhà máy lọc dầu .....

II . THIẾT KẾ ĐÔ THỊ

Thiết kế đô thị giúp cho Thị-xã có qui củ, đời sống dân chúng được nâng cao, lưu thông được dễ dàng, giải quyết được tất cả các nhu-cầu người dân thành thị.

Nha-tràng là một đô-thị ít dân, nhưng tương-lai với nhiều tài nguyên nếu được khai-thác đúng-mức sẽ thu hút dân chúng đổ về sinh sống rất ư là đông đảo. Theo nhóm hậu-chiến một đô-thị lý-tưởng dân số không quá 1 triệu người.

Thị-xã Nha-tràng cần được phân khu để tránh những cơ xường kỹ nghệ trong khu gia cư. Cơ xường kỹ - nghệ nên được qui định trong một khu nào đó để tiện lợi cho việc tiếp tế nguyên liệu, thuê mướn nhân công, phân phối sản phẩm.

Hoạt-động hành-chánh nên được tập trung tại một khu để việc liên lạc giữa các cơ quan với nhau hay cơ quan dân chúng được tiện lợi, nhanh chóng khỏi phải xê-dịch xe có động cơ từ sở này đến sở khác.

Thường Trung-tâm thành-phố dành cho khu thương mại và khu hành-chánh, ngoại giao (nếu có). Kế đến là khu gia cư bao quanh, xa hơn là khu kỹ-nghệ cần được thành lập nơi có đường thủy, đường bộ, đường hỏa xa để thuận lợi cho việc chuyên-chở.

Các vườn hoa, những nơi giải trí, an dưỡng và các cơ sở tôn-giáo phải được phân phối tại những vị trí thích hợp.

Thành phố Nha-tràng cũng cần phải có những khu đất bất trực đạo để có những không trống cần thiết cho

dân chúng, nay thì Nha-trang có nhiều khu này nh:mg tương lai khi phát-triển mạnh mẽ chính quyền cần ấn định trước những khu cấm xây cất.

Đường xá của Thị-xã phải giản dị để tránh nạn kẹt xe, tại các ngã tư nên xây những vòng tròn bắt xe cộ chạy theo một chiều tốt hơn là đặt các đèn xanh đỏ.

Nha-trang là một Thị-xã không mấy rộng lớn nhưng để có sự hoạt động toàn thể ta cũng cần chia ra đơn vị mỗi đơn vị là một tiểu đảo được bao bởi 3 - 4 đường bộ bề dài từ 500 - 1000 m chứa khoản 4.000-8.000 dân. Mỗi đơn vị có một tiểu khu công-cộng dự trữ một siêu thị, những hiệu buôn, trường mẫu giáo, trường tiểu học, trạm y-tế ...

Độ 3 - 4 đơn vị hợp thành 1 tiểu khu gia cư có những cơ sở quan-trọng hơn. Một số tiểu khu gia cư hợp thành một Quận có Tòa Hành-chánh Quận, Văn-phòng Cảnh-sát, đường đường, trường trung-học ...

Đây là một công-thức thiết kế thích hợp với thời đại khoa-học ngày nay, tránh được sự tập trung dân quá đông tại trung-tâm đô-thị.

Nha-trang là một Thị-xã có đường giao-thông tiện lợi về đường bộ, đường hàng không cả đến đường thủy nên rất ư là thích hợp cho việc thiết lập một đại đô-thị của Việt-Nam.

* GIA CƯ

Cuộc điều tra nhà cửa ở Nha-trang về các khu nhà ổ chuột cho thấy :

- + Đây là loại nhà được xây dựng với những vật-liệu thô sơ như cây vụn, tôn thùng, tấm thiết, nhựa đường ...
- + Những khu nhà ổ chuột ở dọc những đường hẻm lầy lội ngập lụt .

- * Thiếu các tiện-nghĩ, tối thiểu như điện nước .
- * Xây cất lộn xộn không theo một mẫu nào cả làm giảm vẻ đẹp của đô-thị Nha-trang .
- * Nhân số mỗi căn nhà trong khu nhà ở chuộ̣t từ 5 đến 14 người thường là dân lao-động con cái ít được đi học.

Những gia-đình ở các khu nhà ở chuộ̣t thường mong mỗi được ở những trại chung-cư đầy đủ tiện nghi tối thiểu được mua nhà trả góp làm nhiều năm với tiền trả mỗi tháng từ 1.000 - 2.000\$. Họ còn mong có những trường mẫu giáo tiểu-học trong xóm cho con em họ .

Chương-trình xây cất gia cư của Liên gia cuộc và Doanh lý Kiến-thiết chỉ đáp ứng phần nào nhu-cầu gia cư hiện nay.

Tại các Đô-thị như Nha-trang các nóc gia thiếu tiện nghi thường có diện-tích trung bình 20 m² - 30 m² . Đây cũng là hậu quả của quyết-định số 816/TTP/VP ngày 24-4-1964 của Thủ-Tướng Nguyễn-Khánh và công-văn số 150-HP/CVP ngày 14-1-1967 của Chủ-tịch Ủy-ban Hành-pháp Trung-Uơng làm xuất hiện thêm tại Thị xã rất nhiều nhà xây cất bất hợp pháp.

Để giúp cho Chính-phủ giải quyết được nạn thiếu nhà ở của dân chúng hiện nay, nhóm nghiên cứu kế - hoạch hậu-chiến đã đưa ra những biện-pháp :

e Ngắn hạn - Cải thiện từng khu theo dự án tái-thiết thị thôn, trước khi thực hiện nên lập trại chung-cư tạm thời cho người dân ở trước khi xây cất xong khu định cư (trường hợp đồng bào tỵ nạn chiến tranh) .

e Dài hạn - Giải tỏa từng khu theo tiêu chuẩn nóc gia, đầu người và tình-trạng lợi ích về mặt kinh-tế tại mỗi khu vực nói riêng và vùng đô-thị nói chung .

Gia cư cần phải được xây cất dưới hình thức nhà liên kết hay trại chung-cư.

Sau đây là những mẫu nhà do nhóm hậu chiến đề nghị :

1/- Mẫu nhà bình-dân cho vùng ngoại-ô hay thôn quê .

* Tiện nghi : có đồng hồ điện nước riêng cho mỗi nóc gia trung bình 5 người .

* Diện-tích xây cất :

- Phòng chung	22 m ² 50
- Gát lững	22 m ² 50
- Phòng ngủ	17 m ² 50
- Bếp	5 m ²
- Phòng vệ-sinh và Tắm.....	2 m ² 50

70 m²00

Giá phỏng định vào năm 1969 là 367.000 \$.

2/- Mẫu nhà cho người lợi tức thấp tại Đô-thị.

* Tiện-nghi : Điện nước dùng một đồng hồ chung cho 5 nóc gia .

* Diện-tích xây cất 26 m²

- 1 phòng chung (ăn, ngủ, khách)	20 m ²
- Bếp và nhà tắm	6 m ²

Giá phỏng định xây cất (1969) là 136.000\$

3/- Mẫu nhà trung lưu tại đô thị (nơi đất hẹp)

* Tiện nghi : đồng hồ điện nước riêng cho từng nóc gia.

* Diện tích xây cốt

- Phòng chung	10 m ²	5
- Phòng ngủ	10 m ²	5
- Bếp	5 m ²	25
- Nhà tắm	2 m ²	5
- Nhà vệ sinh	1 m ²	25

Giá phỏng định (1969) là 157.000\$

Giá phỏng định xây cốt của Tổng Nha Kiến-thiết năm 1969 dựa trên con số 5.250\$/m².

Nguồn tài chánh cho các dự án xây cốt :

- Tiền lời xố số kiến-thiết
- Khuyến-khích nhà thầu tư nhân bằng biện pháp giảm thuế, tạo điều kiện mua vật liệu dễ dàng cho họ.
- Vay dài hạn Ngân-hàng Quốc-tế hoặc các Quốc gia sẵn sàng cho vay trong chương-trình viện-trợ .

III . HẢI CẢNG

Ngoài ra, để phát-triển thị xã Nha-trang nói riêng và vùng Duyên-hải nói chung, nhóm hậu-chiến còn dự trù một ngân khoản để mở mang các hải cảng 2,5 triệu Mỹ-kim để phát-triển sao cho các hải cảng đều có thể là nơi tiếp nhận và xuất phát các tàu cận duyên và viễn duyên như hải-cảng Cầu đá, Nha-trang đã được dự trù trong kế-hoạch phát-triển này .

Mục II

CHƯƠNG TRÌNH PHÁT TRIỂN THỊ TỬ

Từ xưa tới nay sự tiến hóa những nền văn - minh tại các Quốc-gia thường được hình dung qua các độ - thị của quốc-gia đó.

Thời cổ Đô-thị Babylone đã tượng trưng cho nền văn-minh sáng lạng của La-Mã. Ngày nay, các Thuô Đông kinh, Nữu-Uớc, Luân-Đôn ... của Nhật, Mỹ, Anh ... đã thể hiện nền văn minh của đô thị này.

Đô thị giữ một vai trò quan-trọng trong sự phát triển quốc-gia. Nhận xét này chẳng những đúng với các nước tiên tiến đã kỹ-nghệ hóa có tỷ số dân cao (50%) mà còn đúng cho cả những quốc-gia chậm tiến có tỷ số dân chúng thấp (15 đến 20%).

Việt-Nam Cộng-Hòa chúng ta là một quốcgia đang trên đà phát-triển với mức sinh-hoạt chung của người dân còn quá thấp, lại chịu ảnh-hưởng tai hại nặng nề của cuộc huynh-đệ tương tàn giữa hai miền Nam Bắc. Cuộc chiến này đã tàn phá và ngăn chặn biết bao công trình và dự-án xây dựng và phát-triển đất nước của chính-phủ ta. Tuy-nhiên, trong thời gian qua chính-quyền miền Nam chúng ta đã không ngừng đẩy mạnh cuộc phát-triển đất nước. Nhưng vì đa số dân chúng Việt-Nam sống bằng nghề nông nên chính-phủ đã đặt kế-hoạch phát-triển nông-thôn

lên hàng quốc sách.

Nhờ chương-trình cải cách điền địa và phát triển nông-nghiệp, cải tổ xã ấp mà bộ mặt nông thôn Việt-Nam nay đã đổi mới. Giờ đã đến lúc chính-quyền đã ý đến việc mở-mang, phát-triển thành-thị và vấn đề phát-triển thị tứ vì thế đã được đặt ra.

Chương-trình phát-triển thị tứ này là đối tượng của một khoa-học mới gom góp các công trình nghiên cứu nhiều ngành khác nhau như kinh-tế, xã-hội, hành-chánh, địa lý, sinh thái học.

Xem như thế thì phát-triển thị tứ là một vấn đề bao quát mà thiết kế đô thị chỉ là một khía cạnh lo việc thiết kế và phân chia đô thị thành từng khu vực căn cứ vào tính chất hoạt-động của từng lãnh vực (khu gia cư, khu hành-chánh, khu thương-mại ...)

ĐOẠN A KHAI QUÁT CHƯƠNG TRÌNH PHÁT TRIỂN THỊ TỨ

Chương-trình thị tứ là một chương-trình đúc kết của 2 kế-hoạch :

- Kế-hoạch cộng đồng tự vệ và cộng-đồng phát-triển địa-phương.
- Kế-hoạch tứ niên 1972 - 1975

Trong 3 năm qua Chính-phủ Việt-Nam đã cố gắng định giới các vùng Thị tứ, tìm hiểu các khó-khăn của Đô-thị, qui định trách nhiệm, giải quyết các khó khăn đó và cải tiến cơ-quan công quyền.

Trong 4 năm tới mục tiêu của chính-phủ sẽ là tăng cường lợi tức thuế khóa cùng hiệu năng của chính-quyền Thị xã và các vùng thị tứ, đồng thời giúp chính-quyền địa-phương này đáp ứng nhu cầu của dân chúng nhiều hơn nữa.

I . QUAN NIỆM

Chương-trình Thị tứ có 1 quỹ tự túc phát-triển thị tứ để khuyến-khích hành thu các sắc thuế tại địa-phương, dự trữ cải tiến, tăng cường và phát-triển các vùng thị tứ quan-trọng .

Chương-trình đặt trọng tâm vào vùng thị tứ có dân số gia tăng nhiều, có khả năng phát-triển.

Chương trình thị tứ nhằm mục đích đạt một mức độ tự túc về Tài-chánh tại các Thị xã.

Tới cuối năm 1975 chính-quyền địa phương phải vững mạnh hơn, hữu hiệu hơn, gần dân hơn và có ý nghĩa hơn đối với dân chúng. Các cán bộ thị tứ sẽ khởi sự hội-nhập dần vào chính-quyền địa-phương về vấn-đề thị tứ qua các khóa huấn-luyện trong nền giáo-dục Quốc-gia.

II . THI HÀNH

Căn cứ trên các mục tiêu phải đạt được trong khoản thời gian từ 1972 - 1975 và xác định trách - nhiệm các cơ-quan công quyền liên quan đến chương-trình thị tứ.

A . PHÁT TRIỂN CHÍNH QUYỀN THỊ TỨ

Năm 1972, Chính-quyền Trung-ương sẽ hoàn tất việc nghiên-cứu các cơ-năng hiện hữu của chính-quyền địa phương và ấn-định các phương-thức để chính-quyền địa-phương có quyền tự trị rộng-rãi hơn cùng tự-túc nhiều hơn ngõ hầu tạo một tập thể cần thiết (công chức, kỹ - thuật-gia) cho công việc phát-triển thị tứ.

Chính quyền Trung-ương sẽ thành lập trong 4 năm một chương-trình giảng huấn về môn thiết-kế đô-thị và thiết-kế vùng trong khuôn khổ giáo dục quốc-gia.

1- Ủy-ban đặc trách chương-trình thị tứ : được thành lập năm 1971 do Nghị-định 315-ND/TNT/BDPT ở cấp Trung-ương Ủy-ban này thuộc Hội-đồng Bình-định và phát-triển Trung-ương có nhiệm vụ ấn định kế-hoạch phát triển thị tứ và yểm trợ việc thực hiện chương-trình này.

2- Cán bộ phát-triển thị tứ là các phối-tríviên phát-triển thị tứ tại Trung-Tâm Điều-Hợp và Phát-triển trung-ương. Tại địa-phương họ là các Trưởng Trung - Tâm Điều-Hợp Bình-định và Phát-triển địa-phương. Họ có nhiệm vụ :

- Tận dụng các cán-bộ Thị tứ trong chương trình phát-triển thị tứ.
- Bảo đảm sự phối hợp giữa các viên chức , các nhà lãnh-đạo và các Hội-đồng Bình-định và phát triển địa-phương để hoạch định và thực - hiện các dự án.
- Nhiệm vụ của cán bộ phát-triển thị tứ là cứu-xét, hướng dẫn và yểm trợ các dự án có thể thực hiện được tại địa-phương.
- Năm 1972 các cán-bộ này được huấnluyện chuyên môn và hữu hiệu hóa gương máy hành-chánh để xử-dụng cán bộ tại môi trường thị tứ.
- Năm 1973 chuẩn bị các chức vụ cho cán bộ thị tứ trong chính-quyền Tỉnh Thị và lương-bổnđo ngân-sách địa-phương dài thọ.
- Năm 1975 chính thức bổ nhiệm cán bộ thị tứ vào các chức vụ trong chính quyền địa-phương sở tại.

3- Thị ước và Hội-đồng Đô-thị. Năm 1973 Bộ Nội-vụ sẽ hướng dẫn các nhà chức trách đô thị soạn-thảnhững thị ước thích hợp, ấn định mối tương quan giữa chính - quyền và dân chúng địa phương, chính-quyền Trung-ương sẽ

tổ-chức các cuộc bầu cử các Hội-đồng Thị-xã tân lập vào năm 1974.

4- Tổ chức nhân dân - Chính quyền Đô thị nên đôn đốc và yểm trợ công cuộc tổ-chức đoàn-ngũ-hóa nhân-dân, trong tiến trình phát-triển thị tứ.

B . THIẾT KẾ ĐÔ THỊ

1/- Mọi đô thị sẽ lập một kế-hoạch thiết kế đô-thị dùng làm căn bản và kim chỉ nam cho sự phát-triển thị tứ. Kế-hoạch thiết-kế phát xuất và thi hành ở cấp địa-phương và căn cứ trên các nguyên tắc sau :

- Đô thị phải bành trướng và phát-triển một cách có qui củ và hợp lý dựa trên những nhu-cầu công-cộng .
- Kế-hoạch phải lưu ý đến phương diện tài chánh và đến các đặc tính của mỗi đô thị về phương-diện văn-hóa, thương-mại, kỹ-nghệ, du-lịch, và các dịch vụ công ích hiện hữu.
- Kế-hoạch phải đem lại những giải pháp thực-tiến các vấn đề lưu thông, vệ-sinh, phòng hỏa công rãnh, gia cư, phát-triển kỹ-nghệ, an ninh công-cộng ...

2/- Chính quyền đô thị phải phát-triển chương-trình thông tin để phổ-biến kế-hoạch thiết kế đô thị.

3/- Mỗi khu vực thị tứ quan - trọng có một cơ-quan thiết kế đô thị.

4/- Cuối năm 1972, Chính-quyền tại mỗi khu thị tứ quan trọng sẽ điều nghiên việc sử dụng đất đai và kết quả điều nghiên này sẽ dùng làm căn bản cho kế hoạch sử dụng đất đai từ 1973 đến 1977 .

5/- Tất cả các dự án phát-triển thị tứ phải phù hợp với các mục tiêu phát-triển Quốc-gia .

* CHƯƠNG TRÌNH PHÁT TRIỂN THỊ XÃ BAO GỒM CÁC LÃNH VỰC

- a) Công chánh gồm : Điện hóa, hệ thống nước, đường phố, cống rãnh .
- b) Phát-triển Điện-địa và gia cư gồm : nhà ở, trường, phát-triển kỹ-nghệ.
- c) Phương-tiện công-cộng gồm : công ốc, chuyên-vận, công viên và khoáng địa, chợ búa.
- d) Chương-trình tự-túc phát-triển thị tứ . Nhằm tăng khả-năng các thị xã tự trị và chính-quyền thị tứ khác để đáp ứng nhu-cầu và cung cấp dịch vụ cho dân chúng.

Chương trình tự túc phát-triển này có mục đích phát huy tinh-thần dân chủ và phát-triển sự hợp tác giữa dân chúng với chính-quyền. Điều này tạo cho chính quyền thị tứ phát-triển và quản-trị tài nguyên địa phương hầu tiến tới tự túc.

* THỂ THỨC TÀI TRỢ

Chương-trình thị tứ được thực hiện với sự tài trợ của Chính-phủ Trung-ương cùng ngân khoản đóng góp của chính-quyền địa-phương và của dân chúng (nhân tài và vật lực)

- + Khi địa-phương có đủ khả năng tự túc thì ngân khoản dùng cho các dự án sẽ do ngân sách phát-triển địa-phương và sự đóng góp cộng-động đại thọ .

Số ngân khoản do chương-trình cấp phát được ấn-định tùy theo tính cách quan trọng của dự án, khả năng cấp

của công tác, sự đóng góp của đồng bào.

Một thị xã hoặc khu vực thị tứ dưới 100.000 dân được cấp 4 triệu đồng, từ 100.000 - 150.000 được cấp 8 triệu đồng, từ 150.000 dân trở lên được cấp ngân khoản tương xứng với dân số của mình.

Thí dụ : Đà-nẵng 40 triệu, Nha-trang 20 triệu, Cam-ranh 8 triệu, Vũng-tàu 4 triệu, Đàlat 4 triệu, Saigon 60 triệu ...

Tổng cộng ngân khoản cho chương-trình phát-triển thị tứ là 250 triệu đồng Việt-Nam.

* NGÂN KHOẢN ĐỐI XỨNG

Ngân khoản này khuyến-khích các Thị-xã phát-triển tiềm năng thu thuế của mình. Theo quan niệm này thị xã đóng góp được một số tiền bằng hoặc trên 30% số trợ cấp căn-bản của Chính-phủ, thị xã đó sẽ được chương trình thị tứ dành cho thêm một ngân khoản bằng số tiền trợ cấp trên để thực hiện việc phát-triển thị xã đó. Tất cả các dự án thuộc về công chánh hữu ích cho đa số dân chúng, sẽ không bị hạn chế ngân khoản hay ranh giới xã, tức hai xã chung liên ranh có thể chung ngân khoản để thực hiện một dự án lớn hơn có lợi cho cả hai xã.

* TRÁCH NHIỆM

Ủy ban Trung ương đặc trách chương trình thị tứ sẽ đôn đốc các chương-trình và chịu trách nhiệm trông coi, hướng dẫn toàn diện cán bộ phát-triển thị tứ tham dự chương trình. Còn Hội-đồng Bình-định phát-triển ở địa phương sẽ chịu trách nhiệm phối hợp hoạt động của chương trình.

Bộ Nội vụ chịu trách nhiệm về Hành-chánh của chương trình .

Bộ phát-triển nông thôn phối hợp với Trung tâm Bình-định phát-triển Trung-ương sẽ chịu trách huấn - luyện các cán bộ phát-triển thị tứ.

Bộ Công-chánh chịu trách nhiệm về thiết kế kiến thiết, gia cư và các dịch vụ công cộng khác.

* CHƯƠNG TRÌNH NĂM 1973 - 1975

- Hoàn tất việc lập họa đồ và thiết kế kiến-tạo các thị xã và những khu vực thị tứ .
- Tu chỉnh và duyệt y các đồ án thiết kế đô - thị.
- Trong thời gian này các Tỉnh, các Thị xã, các vùng thị tứ và Đô thành Saigon đều phải thiết lập một chương trình phát-triển thích hợp với những tài nguyên sẵn có.
- Các Ủy-ban đặc trách chương-trình thị tứ tại địa phương hàng tháng phải lập báo cáo những hoạt-dộng của chương-trình phát - triển tại địa-phương mình.

Ngoài ra, để hỗ trợ cho công cuộc phát-triển đô thị nói riêng và quốc gia nói chung, mới đây ngày 20-5-1973 Tổng-Thống Việt-Nam Cộng-hòa đã công bố một chính sách dài hạn (8 năm), huy động toàn diện nỗ lực Quốc-gia trong mọi ngành từ Trung-ương đến địa-phương.

Sách lược kinh-tế 8 năm này được mệnh danh là "chính sách kinh-tế thế công" có 3 phân kỳ :

1/ Phục hồi tái thiết :

Được ấn định trong 2 năm 1973-1974, đây là chặng đầu của công cuộc tái thiết và phát-triển. Trọng tâm của giai đoạn này là phục hồi đời sống nạn nhân chiến-

cuộc và trùng tu các hạ tầng cơ sở.

2/ Củng cố :

Kéo dài 2 năm 1975-1976. Đây là giai - đoạn cải thiện kinh tế và tài chính theo đường-hướng gia - tăng tiết kiệm tiền tệ và tạo dựng tư bản nội xứ. Thời kỳ này mệnh danh là thời kỳ "thắt lưng buộc bụng" để tạo dựng quốc-gia.

3/ Tự phát-triển -

Kéo dài trong 4 năm 1977, 1978, 1979, 1980 . Giai đoạn này đặt nặng vào việc đầu tư phát-triển để không lệ thuộc vào ngoại viện. Phần chi của ngân sách Quốc gia được giảm thiểu tối đa và trông vào mức tài trợ do việc thu khoản thuế má thay vì dựa vào ngoại viện hoặc in thêm tiền.

Tóm lại, trong 8 năm kỳ vọng của các nhà kinh-tế tài chính nước ta là làm sao cho có sự tăng tiến nhịp nhàng và việc tạo lập tư bản hàng năm gia tăng từ 100 tỷ (1972) lên đến 482 tỷ (1980). Các nhà kinh-tế tài-chính ta tin tưởng mãnh liệt các tài nguyên thiên nhiên phong phú của miền Nam Việt-Nam trong việc phát - triển đất nước và kiến thiết xứ sở.

ĐOẠN B . NHA TRANG VỚI CHƯƠNG TRÌNH PHÁT TRIỂN THỊ TỰ

Nha-trang một Thị xã tân lập với nhiều tài - nguyên, nhiều tiềm năng để tiến triển về mọi mặt, nhất là về thương-mại, ngư-nghiệp, du-lịch ...

Do những điều kiện thuận lợi trên, Nha-trang đã được chính-quyền Trung-Ương chọn là một trong những thị xã quan trọng để ưu tiên nâng đỡ trong chương-trình phát

triển thị tứ hầu đẩy mạnh công cuộc kiến-thiết và phát-triển xứ sở .

Chương-trình phát-triển tại Thị xã Nha - trang đã được đóng góp bởi hầu hết các chuyên-viên của mọi ngành hoạt-dộng trong guồng máy công quyền của Quốc-gia. Các cơ-quan trung-ương cũng các cơ-quan địa phương sở tại đã phối hợp tích cực để soạn thảo và thực hiện các dự án cũng như các kế-hoạch thiết kế và phát triển riêng cho Thị xã Nha-trang.

Những cơ-quan nòng cốt đã đóng góp tích-cực vào chương-trình phát-triển Nha-trang điển hình là : Trung-tâm Bình-dịnh phát-triển Trung-ương, Bộ Công-Chánh Tổng Nha Kiến-thiết, và Thiết kế đô-thị, Khu Công chánh miền Nam Trung-nguyên Trung phần, Tòa Thị chính và Trung tâm Bình-dịnh phát-triển tại Nha-trang, Ty Công chánh và Ty Kiến-thiết Nha-trang.

Sau đây chúng tôi xin trình bày qua các dự - án Thiết kế và Phát-triển Thị-xã Nha-trang .

I . DỰ ÁN THIẾT KẾ TỔNG QUÁT

Đây là một dự án thiết kế do Tổng Kiến-thiết và Thiết-kế Đô thị phối hợp với Ty Kiến-thiết Nha trang thiết lập họa đồ chính trang này. Họa - đồ chính-trang tổng quát Nha-trang đã được các chuyên gia thiết kế đô thị dựa vào hiện trạng Nha-trang với mục - đích thiết lập thành phố này được ngăn nắp thêm lên.

Họa đồ chính trang tổng quát một đô thị có thể xem như là một cái khung, cái dàn cho một loại cây leo bám vào để mọc lên một cách có thứ tự hợp lý, theo đúng ý của người chăm sóc hoặc chủ nhân miếng vườn.

Như thế, ta thấy họa đồ chính trang tổng quát Nha-trang được các Thiết-kế gia tức những người có nhiệm vụ chăm sóc miếng vườn thị xã lập nên với sự chấp nhận

của chủ nhân ông tức đệ nhị Cộng-hòa. Khi có một nhu cầu đòi hỏi cần xây cất, mở mang một cơ sở hoặc một khu vực nào thì chính quyền có thể dựa vào khung cảnh trang này để thực hiện dự án thiết kế đó, hay chính-phủ có thể sửa đổi hoặc thiết lập một họa đồ tổng quát khác rồi mới xây cất cho hợp với hoàn cảnh tiến triển của đất nước. Như vậy ta thấy họa đồ chính trang chỉ giúp cho chính-quyền dễ dàng, nhanh chóng kiến thiết một khu vực hoặc cơ sở một cách hợp lý theo quan-niệm thiết kế hiện tại.

Đồ án thiết kế mới được thiết lập căn cứ trên các tài liệu về hiện trạng trong không ảnh và họa đồ địa dư Tỉnh lỵ Nha-trang. Họa đồ này được dự trù phát triển theo hướng Tây và Tây Bắc, trên phần đất còn trống trải và thích hợp cho việc bành trướng thành phố sau này. Khu vực thiết kế bao gồm một diện tích phỏng độ 15 km², trong đó 7 km² về hướng Nam từ phi trường tới khu vực Cầu đá. Phần còn lại được dự trù cho mục đích gia cư và chia làm 5 khu vực chính :

1/ Khu Trung-tâm thành phố vẫn theo họa đồ đang áp dụng, trừ một ít cần sửa đổi cho phù hợp với hiện-trạng, như khu chợ Đầm đã có họa đồ chính trang mới.

2/ Khu xóm mới đã có hệ thống đường xá và họa đồ thiết kế, vẫn được duy trì như cũ. Tuy-nhiên khu thương-mại và công kỹ nghệ trước đây gồm làm một nay được tách làm hai.

3/ Khu vực phía Tây Bắc trước đây chưa được chính trang đúng mức nay được dự trù phát-triển thành một đơn vị gia cư với chợ, bến xe, khu phố thương mại, các cơ sở công cộng và các khu gia cư giảm dần tới trung tâm thì gia tăng.

4/ Phía tây Tỉnh lộ số 2 và phía Nam đường thiết lộ cũng dự trù một đơn vị gia cư mới với bến xe liên Tỉnh

dự trù gần khu hỏa xa .

5/ Phía tây Nam phi-trường một đơn vị gia cư khác sẽ được dự trù với khu ngư cảng dọc bờ biển tại những xóm ngư dân hiện hữu .

Diện tích thiết kế dành cho mục đích gia cư vào khoảng 7 km² hay 700 ha .

II . DỰ ÁN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN TUNG LÃNH VỰC

Cùng năm trong kế hoạch phát-triển Quốc-gia của chánh-phủ Thị-xã Nha-trang cũng như một số tỉnh thị tại miền Trung được Chính-phủ lưu-tâm đặc biệt. Riêng tại Thị-xã miền "trùng-dương cát trắng" này, kế hoạch phát-triển đã được hoạch định theo các dự án tung lãnh-vực hầu biến nơi đây thành một thị trấn sầm uất trong tương-lai. Theo đó để biết được bộ mặt tương-lai của Thị-xã Nha-trang chúng tôi xin khái lược trình bày các dự - án như sau :

A . DỰ ÁN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN VỀ CÔNG CHÁNH

1/- Điện hóa -

Nha-trang cũng như vài Thị-xã tại miền Nam Trung phần đều tiếp nhận một hệ thống điện của nhà máy Thủy-Điện Damhim được thiết-lập tại Sông Pha. Nhà máy có một khả-năng cung-cấp vĩ-dại, hiện nay năng lực của nhà máy này là 160.000 KWH/năm và khả năng tối đa của nhà máy có thể lên đến hàng triệu KWH/năm. Với một năng lực như thế hiện nay nhà máy đã cung-cấp hầu hết số điện năng cho vùng Saigon, Gia-dịnh và các Tỉnh Thị tại Nam Trung Phần

Riêng Thị Xã Nha-trang việc phân-phối điện sẽ được thực-hiện trong thời gian gần đây bằng hệ thống 66 KV qua đường dây Đàlat, Phan-ranh, Cam-ranh, Nha-trang .

Trong kế-hoạch phát-triển trong năm 1973 Nha-trang sẽ được thành-lập một trạm biến điện 2 x 12 MVA với

(1) Tài liệu Bộ Công Chánh

phí-tốn được dự-trù trong dự-án là 630.000 US \$ và 19.000.000 \$ VN. Với số tiền này thì một phần sẽ được vay của các Quốc-gia bạn, một phần sẽ được Công-Ty Điện-Lực Việt-Nam đài thọ.

Theo ước tính, giá sản xuất tính trên trạm biến điện là 6,22 triệu Mỹ-kim cho 1 KWH. Đây là giá chưa tính các phí tổn truyền đi trong thành phố và giá nhiên-liệu cho trạm biến điện.

2/- Hệ thống nước -

Với đà gia tăng dđ số hiện nay tại Nha - trang do chiến cuộc gây nên, tạo ra một nhu cầu nước rất lớn khiến nhà máy Nước của Thị-xã không cung cấp đủ nước cho dân chúng dùng. Do-dó hiện nay thị dân nghèo ở Nha - trang đa - số vẫn phải dùng nước giếng. Để thỏa-mãn nhu - cầu Chính-phủ đã cố gắng không ngừng trong lãnh vực này và đưa ra các dự án phát-triển nước.

a) Hoàn thiện khả năng cấp thủy trên căn - bản hiện hữu -

Để tăng cường và sửa chữa lại nhà máy nước Nha-trang cho hoàn hảo hữu hiệu hầu thỏa-mãn nhu-cầu thị dân một cách thích nghi hơn, Chính-phủ dự trù đặt thêm một máy bơm nước có năng suất cao tại nhà máy nước Nha-trang. Phí tổn máy được ấn định là 7.000 US \$ và tiền công đặt máy mất 2.000.000 \$ VN.

Đặt thêm máy chưa đủ, Chính-phủ đã dự trù tái-thiết nhà máy với số ngân khoản là 1.000.000 \$VN cho thích ứng với dự án trên.

Ngoài việc củng cố nhà máy, Chính-phủ còn đưa ra công cuộc thay các ống dẫn nước đã hư hỏng và bố-túc một số ống dẫn nước cho các khu vực chưa có nước. Chính - phủ đặt 6 km ống nước với ngân khoản : giá ống nước 7.000 US \$, với giá công đặt ống 1.400.000 \$VN và giá vật-liệu

nổi ống 76.000 US \$. Như vậy tổng số tiền cho công - tác hoàn thiện việc cấp thủy ở Nha-trang là : 90.000 US \$ và 11,4 triệu \$ VN .

b) Dự án ngắn hạn -

Tại Nha-trang hiện nay Thị-xã đặt được 8 km ống nước và 820 Thủy lượng kể với kinh phí là 49.300.000 \$VN, ích lợi dân chúng là 1.620 MKN .

Để cung-cấp nước cho thị-xã hoàn hảo Chính - phủ đã đưa ra dự án cấp thủy tại Nha-trang ấn-dịnh trong năm năm. Kinh-phí dự trù cho cả dự án là 2.989.000 US \$, và 310 triệu \$ VN được chia 4 năm sau ra :

ĐƠN VỊ	1973 nửa năm đầu	1973 nửa năm sau	1974	1975	1976	TỔNG CỘNG
US\$	100.000	100.000	1.036.000	1.341.000	1.000.000	3.577.000

Còn trong 1972 công-tác cấp thủy này đã hoàn thành một phần .

Cung cấp thêm 533 m³/ngày với kinh phí 10.714. 500 \$ VN cho Thị-xã Nha-trang.

Riêng năm 1973 Nha-trang sẽ được trang bị một máy bơm 450 GPM với kinh-phí 2.300.000\$ VN .

c) Dự án dài hạn -

Dự án này dự trù cấp thủy cho Thị xã trong 20 năm tới .

* VỚI KINH PHÍ :

GIÁ PHỎNG ĐỊNH CHO DỰ ÁN				HẠN ĐỊNH	TỈ LỆCH	THỜI GIAN
Đơn Vị	Ngọai Tệ	Nội Tệ	Tổng cộng	CHO VAY	DỤNG	XÂY GẮT
Tỷ Dollars	2,9	0,7	3,6	70/0/25năm	1,65	20

Theo kế hoạch dự trù đã được đệ trình ADB để xin tài trợ. Trong vòng 20 năm nữa một hệ thống nước sẽ tăng khoảng 50.000 m³/ngày hầu theo kịp đà gia tăng dân số tại Thị xã được tiên đoán là 300.000 người.

3/- Hệ thống bài thủy -

Thành phố Nha-trang hiện nay hệ thống thoát thủy hư hại và thiếu thốn rất nhiều, khiến mỗi mùa mưa thị Thị-xã phải ở trong tình trạng ngập lụt. Ý-thức được tình-trạng nguy hại trên, Chính-quyền địa-phương đã soạn thảo một dự án thoát thủy qui mô. Đó là dự đặt 21 km ống cống thoát thủy tại Thị-xã với kinh-phí dự trù khoảng 200 triệu \$ VN và 260.000 US \$.

Dự án được thực hiện theo hai chương-trình :

* Chương Trình của năm 1971 :

Dự Trù năm 1972-1975

	1972	1973	1974	1975	Tổng Cộng
Chiều dài ống mới Km	-	10,5	10,5	-	21
Kinh phí dự trù US	-	385.000	-	-	378.000

* Chương Trình của năm 1973
Dự trù năm 1973-1976

	1973	1974	1975	1976	TỔNG CỘNG
US	76.000	174.000	179.000	251.000	680.000
Km	2	2	2	3	9

Ta biết rằng ống cống có nhiều khổ, ống có đường kính 0m40, 0m60, 0m80 hay 1m. Cho nên nhiều khi cùng đặt một độ dài ống cống mà số tiền phí tốn lại khác biệt như 2 năm 1973 và 1974 chẳng hạn .

4/- Đường phố -

Nha-trang là một Thị xã có quá nhiều đường phố nên phố xá Nha-trang thường rất ngắn, ít có đường dài. Trong Trung-tâm thành phố Nha-trang ngày nay không mấy khi nạn kẹt xe xảy ra, nhờ xe cộ lưu thông chưa được đông đảo cho lắm và lại các xe vận-tải to lớn lại không hay đi chuyên trong thành phố mấy.

Mặc dù đường phố Nha-trang đã được mở mang các con đường lưu thông chính giúp cho sự di chuyển khá thoải mái. Nhưng Nha-trang hiện nay vẫn còn quá nhiều các con đường lồi lõm, gồ-gề. Các con đường này tuy không mấy ảnh-hưởng sự đi lại của trong thành phố, nhưng nó vẫn gây trở ngại nhiều cho một số rất đông dân chúng nhất là nơi dân lao-động nghèo nên sinh sống. Vì vậy để thỏa mãn nhu cầu di chuyển cho người dân trong Thị-xã Chính-phủ đã có những dự án phát-triển đường phố Nha-trang.

• Dự-án ngắn hạn -

Là dự án tu bổ, sửa chữa các đường xá trong Thị xã kể các đường lồi, dự án này đã dự trù tu bổ 8 km đường

phố, với phí tổn kinh-phí được ấn định là 375.000 US \$.

• Dự án dài hạn -

Khi Nha-trang phát-triển mạnh về mọi mặt dân chúng lúc đó sẽ rất đông đảo và xe cộ sẽ tập nập và gồm nhiều loại xe lớn nhỏ di-chuyển mọi nơi trong thành phố. Lúc đó đường phố Thị-xã Nha-trang hiện tại không thể nào thỏa-mãn nổi. Cho nên để thích ứng với sự phát - triển trong tương-lai Chính-phủ đã phát họa trên bản đồ chính-trang Thị-xã Nha-trang những đường xá sẽ được mở rộng lớn rất nhiều. Trên họa đồ ta thấy rất nhiều con đường trong thành phố được dự trù mở rộng tới 20 - 30 m .

B . DỰ ÁN PHÁT TRIỂN ĐIỂN -DIA VÀ GIA CƯ (2)

Sau Tết Mậu-Thân một số đồng bào đã phải đến thành phố Nha-trang tỵ-nạn. Chính-quyền Nha-trang giải-quyết nhà cửa cho họ chưa xong, thì đến đầu tháng 4-1973 Cộng-sản lại mở cuộc tấn công vào các thành phố lân nữa, khiến biết bao gia đình ở những vùng chiến-tranh bồng bềnh nhau đi, tìm nơi yên ổn. Nha-trang một Thị-xã an-lành, phần thịnh đã được đồng bào chiếu cố đến tam trú rất đông đảo. Sau khi trận chiến hòa hoãn, một số đồng bào đã trở về quê hương, một số khác bị tiêu tan nhà cửa ruộng vườn phải định cư ở lại Nha-trang. Để chia sẻ nỗi đau xót với những gia-đình kém may mắn đó, chính-quyền địa phương đã thiết lập một dự án phát-triển và thiết-kế một số đất đai và nhà cửa cho đồng bào này. Theo đó Chính quyền Nha trang đã dành một diện tích rộng lớn là 60 ha để xây cất các dãy nhà, các chung cư cho đồng bào chiến-nạn với kinh phí được dự trù là 7.200.000 US \$. Đây là một dự án ưu-tiên về gia cư, để giải quyết tình trạng xã hội cấp bách.

(2) Tài liệu Bộ Công Chánh .

Ngoài ra, trong chương-trình phát-triển thị tứ, Chính-phủ còn dự trù 1 khoảng diện tích rất lớn cho việc phát-triển phát-triển gia cư là 200 ha. Với số diện tích 200 ha chính-quyền đã đưa ra dự-án phát-triển diện-địa gia cư như sau :

	1972	1973	1974	1975	Tổng Cộng
Ngân Khoản dự trú phát triển gia cư đơn vị: US \$	283.987	295.259	306.395	318.895	1.205.036 US\$
Đất chính trang mới. Đơn vị : ha	7,81	8,12	8,44	8,77	33,14 ha
Đất phát triển kỹ nghệ Đơn vị : ha	3,839	3,993	4,152	4,319	16,303 ha
Ngân Khoản dự trú kiến thiết Đơn vị: US \$	361.395	375.886	390.853	406.580	1.534.714 US\$

Lo giúp đỡ và phát-triển một thành phần nào đó trong Thị-xã chưa đủ, Chính-quyền Nha-trang đã quan tâm đến các ích lợi chung của quần-chúng và đề ra những dự-án phát-triển công-cộng .

C . DỰ ÁN THIẾT KẾ PHÁT TRIỂN CÔNG CỘNG (3)

1/- Công ốc -

Để chuẩn bị cho việc thành-lập Thị-xã Nha-trang ngày 23-7-1969 Chính-quyền địa-phương đã cho thi hành một dự án thiết-kế quan-trọng, đó là cuộc xây cất một cơ sở

(3) Tài liệu Ty Kiến Thiết Nha Trang .

hành-chánh nòng cốt tại thành-phố Nha-trang. Đây là công trình xây cất công-ôc quan-trọng nhất tại Nha-trang và đã được hoàn tất ngày 7-10-1970 với phí - tổn là 18.829.819 \$ VN, để trở thành Tòa Thị chính Thị xã Nha-trang ngày nay.

2/- Chợ búa -

Nha-trang là một thành-phố du-lịch đông dân cư, nên hoạt-động thương-mại rất phồn thịnh, nên các chợ búa ở Thị-xã Nha-trang có bộ mặt rất quan-trọng. Nha-trang hiện trạng có rất nhiều chợ. Các ngôi chợ chính - yếu ở thành-phố Nha-trang rất đông người mua kẻ bán, nhưng chợ búa ở đây lại thiếu thốn đủ mọi tiện nghi, chúng vừa nhỏ hẹp vừa dơ bẩn. Nên gây trở ngại cho dân chúng rất nhiều. Nhận thấy tình-trạng chợ búa tối-tệ không thích hợp với một địa-phương có tiếng là đẹp đẽ. Chính-quyền Thị xã đã đưa ra và thực hiện một dự án phát-triển, thiết-kế chợ búa qui mô hầu thích nghi với khung cảnh Nha-trang. Đó là công cuộc kiến-thiết khu chợ Đầm .

◆ Lai-lich -

Thị-xã Nha-trang trước đây có một cái Đầm , từ cửa sông Hà Ra ăn sâu vào đất liền, rộng chừng 7 mẫu tây. Hai bên đầm là nhà của dân chúng phía cuối đầm là ngôi chợ củ thường gọi là chợ Đầm được xây cất năm 1908.

Dần dà, với dân số gia tăng, chợ củ không còn thích hợp nữa, ban hàng buôn bán lần ra ngoài các khoản trống, trên lề đường, còn dân chúng thì xây cất nhà cửa bủa bãi dọc theo ven đầm thành một khu gia cư và thương-mại, lộn xộn chật hẹp và thiếu vệ sinh. Vì thế chính-quyền từ lâu đã có ý định xây cất lại chợ mới , nhưng không thực hiện được vì thiếu phương-tiện.

Tiếp đến, nhân vụ hỏa hoạn đường Nguyễn - thái - Học đêm 16-9-1968 tiêu hủy 126 nóc nhà. Tổng - Thống Việt

Nam Cộng-Hòa đã chỉ thị cho tái thiết khu chợ này để cải thiện mức sinh-hoạt của đồng bào và cũng là cơ hội cho Thị-xã Nha-trang tiến mạnh theo kịp các đô thị lớn trên toàn-quốc.

Sau một thời gian nghiên cứu, Tòa Thị chính Nha trang và Tổng-cục Gia cư Saigon đã thỏa thuận một chương trình tái thiết gồm có :

a) Phần vụ cho Tổng Cục Gia cư phụ trách

- Thối cát đắp đầm (7 mẫu)
- Xây cất 2 Thương-xá và Chung-cư
- Xây cất ngôi chợ mới
- Làm đường xá, cống rãnh, điện, nước.

b) Phần vụ do Tòa Thị-chính thực-hiện.

- Giải-tỏa nhà cửa ở ven đầm
- Giải-quyết các vấn-đề đất đai để thực - hiện dự án.
- Giữ gìn an-ninh, trật-tự để công-tác được xúc tiến điều hòa .
- Quản trị và quản-ly các căn nhà trong chung-cư và các cơ sở công cộng (Thương xá, Chợ, điện, nước) để thâu vốn đầu tư hoàn lại Tổng Cục Gia-cư được bảo đảm.

-Chi phí tổng cộng trong đợt đầu là 621.800.000\$

Công tác khởi sự ngày 12 tháng 4 năm 1969 với việc thối cát đắp đầm cho một chiếc xáng Bassac của Nha Thủy Vận Saigon phụ-trách. Xáng này sau 6 tháng đã thối 350.000 m³ cát bao trùm diện-tích 7 mẫu của Đầm.

Ngày 12-12-1969 Thủ-Tướng đại-diện Tổng - Thống VNCH đã đến chủ tọa lễ đặt viên đá xây cất đầu tiên tại Khu Chợ Đầm, trước sự chứng kiến hoan hỷ của rất đông

đồng bào địa-phương.

◆ Công-tác xây cất thương-xá và chung-cư -

Công-tác này gồm hai tòa cao ốc gọi là thương - xá A và Chung-cư B. Diện tích xây cất chiếm 2.575m² cho cao ốc A và 2.855 m² cho chung cư B. Mỗi cao ốc gồm có 1 tầng trệt và ba tầng lầu.

Điểm đặc biệt của đồ-án là cao ốc xoay hai mặt chính hình cong ra đường và phía sau đối diện nhau.

Trị giá công-tác 2 cao ốc này là 330 triệu đồng

Theo thỏa hiệp giữa Tổng-Cục Phát-triển Gia - Cư và Địa ốc với Tòa Thị-chính Nha-trung thì các đơn vị gia cư lần sẽ bán trả góp cho đồng bào bị giải tỏa, còn các phố buôn bán và cửa hàng thì sẽ bán đấu giá để thâu vốn lại cho Tổng-Cục Gia-cư.

Số vật liệu sử dụng cho toàn công-tác xây cất 2 cao ốc :

- 700 tấn sắt
- 63 ngàn bao ciment
- 173 vạn gạch
- 3.300 thước khối sạn gravette

Công-tác này đã được hoàn tất, tiếp nhận ngày 14-10-1972 .

◆ Công-tác xây cất Chợ Đầm -

Dựa theo đồ án Kiến-trúc sư Lê Quý Phong, Tổng-Nha kiến thiết biến đổi ngôi chợ trệt thành ngôi chợ có 1 tầng lầu.

- Chợ có hình tròn, đường kính rộng 66m 5; kiến trúc bằng bê tông cốt sắt với 20.000 bao ci-

ment và 250 tấn sắt .

- Mái xếp tròn hình chữ V
- Chợ có một tầng lầu hình vành khăn
- Có 3 cầu thang rộng 2m 5 nối tầng lầu cao 4 m có thể chứa được 3.000 người cả mua lẫn bán .
- Nếu chợ cao hơn mặt đường 0,8m .

Chợ được thiết lập với kinh phí 70 triệu do Tổng Cục Gia-Cư đại thọ .

Công-tác khởi công ngày 7-3-1970 và đã hoàn tất tiếp nhận ngày 22-2-1972 .

★ Công-trường làm đường xá, cống rãnh và điện nước

Kinh phí cho công tác làm công-trường là 63 triệu đồng .

Vị-trí công-tác nằm trên vùng đầm xuyên qua nhà của của đồng bào xây dựng tạm .

Công tác đặt ống chỉ mới khởi công vào ngày 2 - 12-1971 khởi điểm từ đường Phan-bội-Châu với ống cống khổ 0 m8 .

Khối lượng rác, bùn thải ra khỏi công - trường thay thế bằng cát lên đến 4.000 m³.

- ★ Hệ-thống thoát nước dài 1,903 m thực hiện (đợt I) tại khu chợ Đầm kinh phí giá 29.716.000 \$.
- ★ Đường xá - Bề dài tổng cộng 1.478 m rộng từ 5 m đến 12 m , được đặt bằng bê-tông nhựa. Kinh phí là 33.284.000 \$
- ★ Điện - Hệ thống điện do Công-ty SIPEA nghiên cứu và thực hiện gồm có :

- Đặt điện kế 50A tại Chợ Mới .....: 333.724, \$
- Ánh sáng quanh chợ 17 ngọn .....: 1.833.134,
- Ánh sáng quanh hai cao ốc 8 ngọn .....: 1.223.249,
- Tiền đặt điện kế tại các gia cư
và thương xá 13.000.000,
- Xây trạm biến điện tại chung cư B.: 5.492.300,
- Xây trạm biến điện tại chung cư A.: 2.621.570,

TỔNG CỘNG : ..... 24.603.977, \$

Số tiền này hầu hết do Tổng-Cục Gia-cư đài thọ
chỉ riêng việc xây 2 trạm biến điện do Ủy-ban Công- Ích
Quốc-gia đài thọ .

★ NUỐC - Do Nha cấp thủy nghiên-cứu và Ty Cấp-
Thủy Khánh-hòa thực-hiện gồm :

o Chi phí công tác là 55.221.000 \$ do Tổng Cục
Gia-cư đài thọ .

o Công tác đặt ống .

. ống gang 8 , với chiều dài đoạn đường đặt
ống là 2.530 m .

. ống gang 6 , dài từ Phước-hải tới chợ Đầm
1.760 m .

. ống gang 4 , trong phạm vi khu chợ Đầm
1.375m .

o Đặt tại chung-cư B 2 thủy kế chính 50^m/m và
159 thủy kế nhỏ 15^m/m. Còn lại Chung-cư A được đặt một
thủy kế chính 50^m/m và 120 thủy kế phụ 15^m/m . Kinh phí
việc đặt thủy kế là 2.423.850 \$ do Tổng-cục Gia-cư đài-
thọ .

Công-tác thực-hiện khu chợ Đầm này đã hoàn tất và Tổng-Thống Việt-Nam Cộng-Hòa đã đến khánh thành ngôi chợ ngày 29-6-1973 .

Sau bao nhiêu ngày tháng khó nhọc, các công-trình kiến-trúc đồ sộ đã được dựng lên với ngôi chợ hình tròn có lầu và mái xếp, với hai dãy chung-cu, thương-xá 4 tầng uy-nghi đồ-sô .

Ngày nay các con đường hẹp chung-quanh vùng đầm đã biến thành những đại-lộ thênh thang có mương-cống, có lề đường, có đèn sáng sủa và vùng đầm sinh trước đây nay cũng nhường chỗ cho ngôi chợ tròn và 2 dãy chung-cu cao đẹp, sạch sẽ và tân-kỹ.

Việc hoàn tất công cuộc xây cất ngôi chợ Đầm sẽ đẩy mạnh việc phát-triển lãnh-vực thương-mại tại Nha trang rất ư phồn thịnh. Thương-mại tiến mạnh sẽ làm gia tăng hoạt-động vận-tải chuyên-chở tại thành-phố Nha-trang. Từ đó để cung-cấp các phương-tiện di-chuyển và vận-tải từ Nha-trang đi nơi khác, từ xứ khác đến Nha-trang một cách thích ứng và hữu-hiệu. Chính-quyền đã đưa ra nhiều dự án phát-triển giao-thông.

D . CÁC DỰ ÁN PHÁT TRIỂN GIAO THÔNG TẠI NHA TRANG

Khi xưa vì tình-trạng chiến tranh chung của đất nước không cho phép chính-quyền đẩy mạnh việc phát triển vấn-đề giao-thông .

Hiện nay tình hình an-ninh tại miền Nam Việt-Nam chúng ta đã khá-quan, nên Chính-phủ mới rành rành lưu tâm đến việc phát-triển giao-thông trong nước .

Thị xã Nha-trang với nhiều điều-kiện thuận lợi dễ dàng cho việc phát-triển lãnh-vực giao-thông về đường bộ, đường thủy cũng như đường hàng không. Cho nên Thị-xã này đã được Chính-phủ ưu-tiên đưa ra các dự án mở-mang giao thông ở địa-phương này.

1/- Dự-án phát-triển đường hàng không Nha-trang

Phi cơ là phương tiện chuyên chở hành khách lý-tưởng và thông dụng nhất trong thời văn-minh hiện đại. Phi cơ còn tiện dụng cho việc chuyên chở các hàng hóa gọn gàng. Nó là phương tiện vận tải quan trọng nhất cho lãnh vực giao-thông.

Nha trang vốn là thành phố du lịch nổi tiếng mà lý tưởng nhất nhì VN, nên nó sẽ là nơi thu hút rất nhiều du khách trong và ngoài nước tới nghỉ mát và thưởng thức các danh lam thắng cảnh. Bởi vậy việc phát-triển ngành Hàng-không tại Thị-xã Nha-trang là vấn đề tối quan trọng mà Chính-quyền không thể lơ là được.

Nhận thức triển vọng hàng không Thị-xã Nha - trang Chính-phủ đã đưa ra nhiều dự án mở mang phi cảng, và tăng thêm nhiều chuyến bay với các loại phi cơ nhất là các phi cơ phản lực tối tân, đầy đủ tiện nghi.

Nha-trang hiện nay có 2 dự án thiết-kế và phát-triển phi-trường (4)

a) Dự án phát-triển năm 1972-1975 .

Trong năm 1973 Chính-quyền dự định thu hồi và chỉnh trang khu dân sự tại phi-trường Nha-trang với kinh phí được ấn định là 20 triệu \$ VN. Công tác này sẽ hoàn thành vào tháng 6-1974 để cung cấp tiện ích và thích nghi cho nhu cầu hàng không Nha-trang đang tăng .

b) Dự án phát-triển năm 1973-1976 .

Dự án này có 3 công tác :

* Công-tác 1 - Tái thiết và phục hồi phi - cảng chỗ đậu phi cơ và đường vào phi cảng. Công-tác này sẽ

(4) Tài liệu Bộ Công Cảnh

được thực hiện năm 1973 trong thời liệu dự trù là 50, và công tác được phát họa :

- Số diện tích dự trù thực hiện trong dự án : 10 km².
- Số ngoại tệ dự trù cho việc khai quang đất : 14.400 US \$.
- Số nhân công được dự trù là 212 người trong 1 tháng và tổng phí tổn về khoản này là 12.000 US \$.
- Số vật liệu dự trù : 4,174 tấn, phitôn 34.900 US \$.
- Dụng cụ có số lượng 8 each với ngân khoản 8.600 US \$.
- Hư hại trị giá được tiên đoán 50.000 US \$.

Tổng cộng các công tác cần 1 ngân khoản 120.000 để tái thiết 10 km² phi trường Nha-trang .

* Công-tác 2 -

Đây là dự án xây cất Ramp-apron cho phi cơ dân sự. Công tác này thực hiện qua 3 giai đoạn 1974 thời liệu dự trù là 200, 1975 thời liệu 300 và 1975 thời liệu dự trù 200. Như vậy số thời liệu dự trù để hoàn tất công tác này là 700, với số ngân khoản 910.000 US \$ để xây-cất bãi đậu phi cơ dân sự với một diện tích 12 km².

* Công tác 3 -

Công tác này sẽ xây cất các phương tiện hữu-dụng cho phi-cảng Nha-trang, được thực hiện năm 1974 với thời liệu dự trù là 65. Công-tác này đòi hỏi 1 số ngân-khoản là 82.500 US \$ với số lượng vật liệu là 12.000 MT.

2/- Dự án phát-triển hải-cảng Nha-trang -

Tàu bè là phương tiện chuyển vận hàng hóa tiện-dụng và tân tiến nhất. Tại Hải-cảng Nha-trang hiện nay chỉ là nơi cập bến và dỡ hàng hóa của các tàu bè cận-duyên. Tuy nhiên để phát triển hầu tiếp nhận các tàu bè viễn-duyên và biến hải cảng này thành một thương-cảng lớn Chính-phủ đã dự trù một dự án, một dự án kiến thiết và phát-triển hải cảng Nha-trang rất qui mô.

Trong kế hoạch tứ niên 1971-1975 để ngăn tàu bè khỏi sóng gió và tiếp nhận được các tàu buôn bán lớn, nhờ Chính phủ đã dự trù một ngân khoản là 279 triệu \$ VN do ngân sách tự trị dài thọ và 166 triệu \$ VN, do ngoại tệ trợ cấp để kiến thiết và phát-triển hải cảng cầu đá Nha-trang. Riêng kinh-phí đầu tư phát-triển năm 1973 là 59 triệu \$ Việt-Nam thuộc ngân sách tự trị và 18 triệu \$ VN do USAID tài trợ.

Dự án trên đây rất thích nghi với hoàn cảnh hiện tại ở Nha-trang.

3/- Dự án hòa-xa Nha-trang -

Trước vì chiến-tranh các thiết lộ bị Cộng - sản phá hoại liên-miên nên hoạt-động hòa-xa phải ngưng trệ. Nay tình hình an ninh giữa các quân khu đã lắng dịu, cuộc chiến tranh Nam-Bắc đang đi đến tận cùng, lưu thông đường bộ đã trở lại an-ninh. Cơ hội đã đến để Chính phủ tái lập các thiết lộ hầu giúp đỡ dân chúng chuyển vận hàng hóa, di chuyển được dễ dàng và ít tốn kém. Bằng cách thực hiện các dự án tái thiết và tu bổ đường hòa xa. Một phần dự án đã được hoàn thành như đường hòa xa Nha-trang Tuy-Hòa và Nha-trang - Tháp-Chàm đã bắt đầu hoạt động lại ngày 15-3-1973.

E . DỰ ÁN PHÁT TRIỂN NÔNG, NGƯ NGHIỆP TẠI NHA TRANG (5)

Ngư-nghiệp là hoạt động quan trọng nhất trong diễn trình tiến triển kinh-tế tại Nha-trang. Nha-trang có nhiều hòn đảo đồ bao quanh một bờ biển dài gần 10 km của thành phố Nha-trang, nên vùng biển cận duyên của Thị xã Nha-trang được xem như là 1 vịnh nhỏ của bờ-biển VN, nhưng nơi đây rất sâu. Thành thử nó là nơi trú ẩn tốt của loài cá biển. Nhờ vậy hoạt-động ngư-nghiệp cận duyên hiện nay khá phát đạt.

Nhưng tiềm năng và tài nguyên biển cá ở Nha-trang rất là lớn lao, khiến một số tàu bè ngoại-quốc lảng vảng vùng biển viễn duyên này khai thác lậu các hải sản của Thị-xã Nha-trang nói riêng và Việt-Nam nói chung. Cho nên để khai thác đúng mức, Chính-quyền đã đưa ra nhiều dự án phát triển ngành ngư-nghiệp viễn duyên .

1/- Dự án tái thiết trại cá giống tại Nha trang

Trong thời gian vừa qua vì tình hình an - ninh không cho phép và lại tài nguyên ngân sách lại eo hẹp , nên trại cá giống ở Nha-trang bị hư hại nặng phải ngừng hoạt-động mà không được tu bổ, suốt từ 1969 đến nay. Để tái thiết và phát triển trại cá giống Nha-trang, Chính-phủ đã dự trù một ngân khoản là 10 triệu \$ VN cho việc tu bổ và phát triển trong năm 1973. Trong đó Trung - ương sẽ tài trợ 5.500.000 \$ số còn lại do ngân sách Thị xã đài thọ. Với nguồn tài chánh đó Ty Ngư-Nghiệp Nha-trang đang cho sửa chữa lại hồ nuôi cá và tuyển 1 lao-công cùng 8 cán bộ vớt cá măng bột.

Thời hạn hoàn tất dự án được dự trù là 6 tháng.

Trại cá giống Nha-trang sẽ giữ nhiệm vụ cung cấp cá con không những cho dân Thị xã mà còn cung ứng cho cá đồng bào nuôi cá Tỉnh Khánh-Hóa.

2/- Dự án tạo mồi 2 chiếc xáng để luân-phiênkhai thông các ngư cảng -

Cửa sông Cái Nha-trang cùng các bến cá tại đây nằm trong dự án khai thông này.

Hai chiếc xáng được tạo mồi thì sẽ vét ngoài bê và một sẽ vét đất bùn trong sông ngòi.

Giá 2 chiếc xáng : 5.000.000 US \$.

Tốn phí điều hành 3 năm khoảng 330 triệu \$ VN .

Ngày thực hiện công tác được ấn định vào tháng 1/1974 .

Ngày hoàn tất được dự trù khoảng tháng 1/1977.

Việc vét sông và biển ở Nha-trang là giúp cho các tàu bè đánh cá cận duyên lẫn viễn duyên ra vào ngư cảng dễ dàng và các tàu bè thương mại lớn nhỏ có thể cập bến được hải-cảng cầu đá Nha-trang.

3/- Dự án huấn-luyện Ngư thuyền Trưởng và Ngư-phụ -

Xưa nay kỹ thuật đánh cá của ngư dân Việt-Nam nói chung và Nha-trang nói riêng đều có tính cách cổ - truyền không khai thác được đúng mức. Một phần vì thiếu thốn dụng cụ máy móc ; phần khác thiếu chuyên viên để xử-dụng các máy móc hầu phát-triển ngành ngư nghiệp một cách hợp lý.

Nay Chính-phủ đã cho nhập cảng các dụng cụ đánh cá tối tân, để xử dụng đúng mức và chính xác các máy-móc

nhập cảng Chính-quyền đã đưa ra dự án huấn luyện Ngư -
thuyền Trường và Ngư-phủ.

Dự án này sẽ đào tạo một số chuyên viên và huấn
luyện Ngư phủ tại 5 trung-tâm Ngư-nghiệp trên lãnh thổ
Việt-Nam. Nha-trang vốn là một trung-tâm quan-trọng nên
là một địa điểm được dự trù trong dự án phát triển này .

Dự án này sẽ cung-cấp các chuyên-viên cho các
tàu đánh cá viên duyên và nâng cao trình độ kỹ thuật của
ngư phủ để khai thác đúng mức tiềm năng ngư nghiệp hầu
tiến tới tự túc phát-triển và xuất-cảng các hải sản chính

Thời gian huấn luyện được ấn định là 3 năm

Kinh phí dự trù thực hiện độ chừng 1.326.000US\$
và 287.000.000 \$ VN, số ngân khoản này được diển tiến qua
các công tác :

Nội Dung Công Tác	Trị Giá Tổng Cộng	Nguồn tài trợ
Chi phí đất đai	1.500.000, VN\$	VN
Máy móc nhập cảng	750.000, US\$	Ngoại viện
Máy móc khác	60.000.000, VN\$	VN
Kiến trúc	13.000.000, VN\$	VN
Vật liệu	5.000.000, VN\$	VN
Chi phí nhân viên	50.000.000, VN\$	VN
Chi phí chuyên viên ngoại quốc	576.000, US\$	Ngoại viện
Nhiên liệu	150.000.000, VN\$	VN
Chi phí linh tinh khác	7.500.000, VN\$	VN
TỔNG CỘNG :	287.000.000, VN\$	1.326.000 US\$

4/- Dự án xây cất và tu-bổ 15 ngư cảng trên 15
Tỉnh Duyên-hải -

Nha-trang là một thị-xã nằm trên bờ biển Việt-Nam có một khả-năng ngư-nghiệp rất là phong phú. Để tiếp nhận các hải sản đa dạng, Nha-trang đã có 2 ngư cảng khá quan trọng là Cù-lao và trường đông cho các ngư thuyền cập bến và phân-phối các hải sản trực tiếp cho giới hàng Sĩ. Nhưng hai ngư cảng này đã bị hư hại phần nào, nó lại nhỏ và thiếu thôn nhiều tiện nghi. Và lại nay mai khi ngành ngư-nghiệp viễn duyên xuất hiện tại Thị-xã thì 2 ngư cảng này không thể thích ứng nổi với nhu cầu của ngư dân. Nhận thấy tình trạng trên Chính-phủ đã đưa ra dự án tu bổ và xây cất lại ngư cảng Nha-trang. Ngoài ra, để phân phối cá được nhanh chóng, tránh hư hỏng dự án, còn dự trù mua một số xe chuyên chở hải sản có gắn máy lạnh và xe Jeep để bổ túc phát-triển ngư cảng này.

Công tác được bắt đầu vào tháng 1/1974 và sẽ hoàn tất vào tháng 6/1977.

Tổng số kinh phí dự trù cho dự án là: 3.192.000.000 \$ VN . Gồm : 2.907.000.000 \$ VN + 570.000 US\$.

Riêng Thị-xã Nha-trang dự án ấn định phát triển 2 ngư cảng với kinh phí khoảng :

194.000.000 \$ VN + 30.000 US \$

CHI PHÍ NÀY THỰC HIỆN NHƯ SAU :

Nội Dung Công Tác	Trị giá Tổng Cộng	
	Đơn vị: Triệu VNĐ	US \$
Chi phí thành lập tổng quát	193	
1 xe có gắn máy lạnh		8.000
1 xe Jeep		2.000
Chi phí nhân viên	1	
Chi phí chuyên viên ngoại quốc		20.000
TỔNG CỘNG:	194 VNĐ	30.000 US

DIỄN TRÌNH CHI PHÍ CÔNG TÁC

87

Nội Dung Công Tác	Trị giá Tổng Cộng		Nguồn Tài Trợ
	Đơn vị: Triệu VNĐ	US\$	
Chi phí về đất đai	60		VIỆN TRỢ MỸ
Máy móc nhập cảng		560.000	
Máy móc mua trong nước	150		
Kiến trúc	75		
Vật liệu	10		
Chuyên viên ngoại quốc		200.000	
TỔNG CỘNG :	295 triệu VNĐ	760.000 US\$	
TỔNG CỘNG BẰNG MỸ KIM :	590.000 + 760.000 = 1.350.000 US		

6/- Dự án thiết lập 9 nhà máy nước đá và 9 phòng lạnh

Nha-trang vốn là một trung-tâm ngư nghiệp quan-trọng, có một khả năng khai thác hải sản rất phong phú. Để ướp một số cá lớn lao khỏi hư hỏng và dự trữ được cả trong thời gian chuyển vận phân-phối đi mọi nơi nhu - cầu đòi hỏi. Chính-quyền dành cho Thị xã một chân trong dự-án trên với dự trữ thiết-lập tại thị-xã này một nhà máy nước đá có năng suất từ 20 - 100 tấn mỗi ngày để chuyên sản-xuất nước đá dùng trong ngành ngư-nghiệp và một phòng lạnh để dự trữ các hải sản với khả năng 50 - 100 tấn.

Thời hạn hoàn tất việc thiết lập từ 1/1974 đến tháng 12/1976 .

Tổng số ngân khoản dành cho Nha-trang để thiết lập một nhà máy nước đá và một phòng lạnh là 132.000.000\$ VNĐ . Gồm 46.000.000\$ VNĐ và 170.000 US \$.

Nội Dung Công Tác	Trị giá tổng cộng	
	Đơn vị VN \$	Đơn vị US \$
Máy móc nhập cảng		144.000
Máy móc trong nước	144.000.000	
Máy móc khác		1.000
Chuyên viên ngoại quốc		20.000
Nhân viên tu nghiệp		5.000
TỔNG CỘNG :	144.000.000 VNĐ	170.000 US \$

7/- Dự-án sản xuất nguyên liệu làm lưới và nhà máy dệt lưới -

Nha-trang là một địa-phương có hoạt-động ngư-nghiệp quan-trọng, để cung ứng dụng cụ đánh cá một " cách tiện lợi cho ngư dân Thị xã và các vùng lân cận. Chính-phủ đã trù hoạch thiết lập tại Nha-trang một nhà máydệt lưới tối tân trong dự án trên. Dự án chung này được thành lập vì lưới sản xuất trong nước hiện nay không đủ cung-ứng cho nhu cầu ngư dân, làm ngư dân lâu nay phải sử-dụng các lưới nhập cảng tốn kém.

Dự án khởi sự từ tháng 1/1974 và hoàn tất vào năm 1977.

Quốc-gia Hoa-kỳ sẽ tài trợ hoàn toàn cho dự án này với ngân khoản gồm :

- 7.500.000 US \$ để nhập cảng một máy sản xuất nguyên liệu làm lưới, 150 máy dệt lưới cho 5 nhà máy và 450.000 kg vật liệu .

- 440.000 US \$ lo việc kiến trúc các nhà máy
- 900.000 US \$ sắm vật liệu cho các nhà máy

8/- Dự án lập đoàn tàu đánh cá viễn duyên -

Trong chiều hướng phát triển ngành ngư nghiệp viễn duyên, Chính phủ đã thiết lập 1 dự án tài trợ cho các tư nhân thành-lập đoàn tàu đánh cá viễn duyên với đầy đủ dụng cụ tối tân.

Nha-trang là một trong 5 trung-tâm ngư - nghiệp lớn nhất được chính-quyền dự trù thiết lập một đoàn tàu đánh cá viễn duyên. Để cho ngư trường cận duyên khỏi lạm thác quá nhiều và hướng dẫn tư nhân mở rộng phạm vi đánh cá ra ngư trường viễn duyên hầu tận dụng tài nguyên biển cả, gia tăng sự dinh dưỡng cho dân chúng, đẩy mạnh việc sản xuất với mục đích xuất cảng thu hút ngoại tệ cho Quốc-gia.

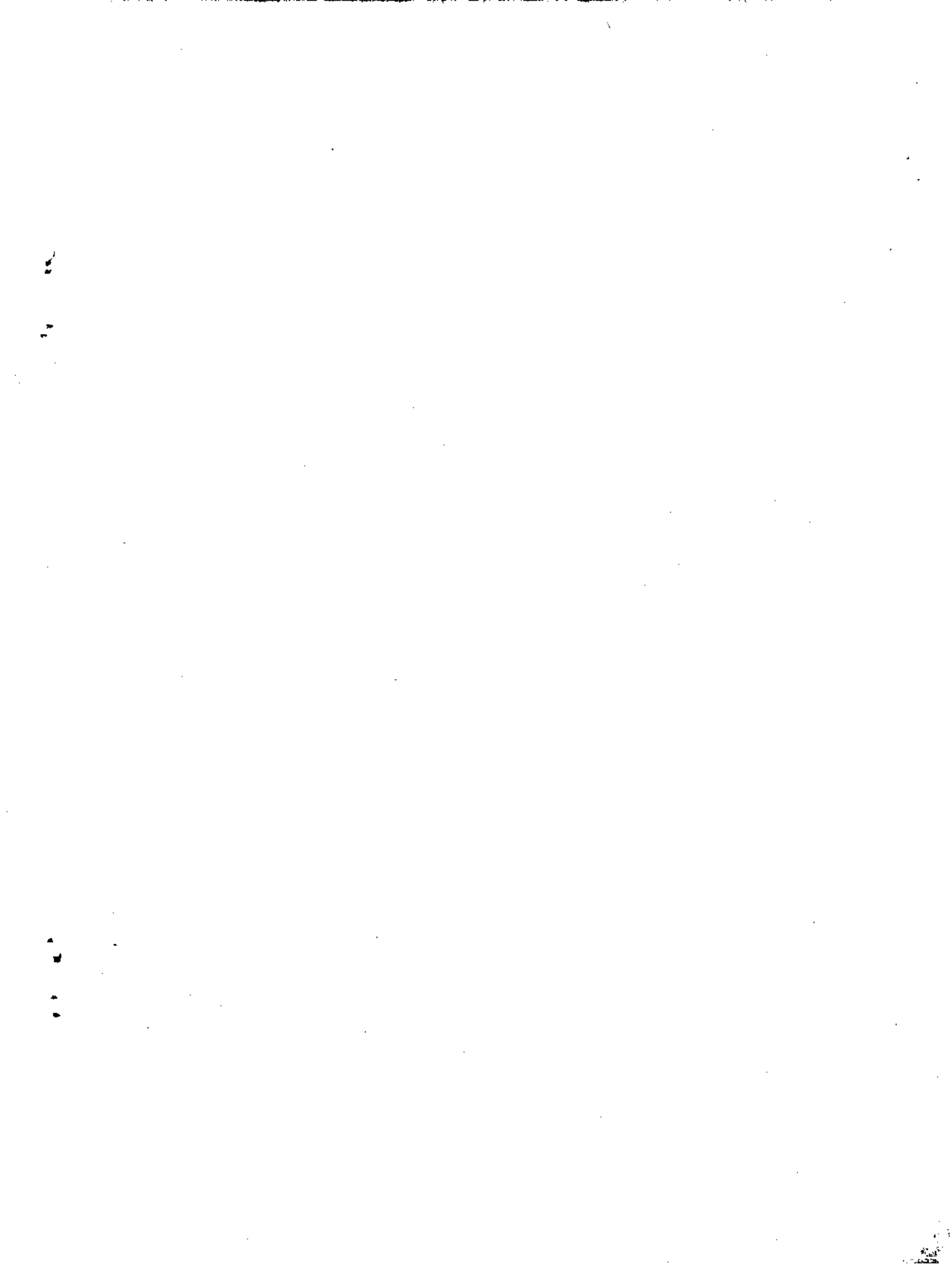
Dự án khởi sự tháng 1/1974 và dự trù hoàn tất tháng 12/1977 .

Không kể phần tài trợ của Quốc-gia, riêng phần tài trợ của Chính-phủ Hoa-kỳ là 77.840.000 US \$ gồm :

- 56.000.000 US \$ mua máy móc nhập cảng
- 1.840.000 US \$ mua máy móc khác
- 20.000.000 US \$ thực hiện việc kiến trúc cùng sắm các vật liệu.

Máy móc và dụng cụ nhập cảng gồm :

- o Các dụng cụ trang bị cho 1.000 ngư thuyền gỗ hay sắt đóng tại Việt-Nam .
- o 100 ngư thuyền vỏ sắt từ 100 - 300 tấn và 3 tàu mẹ từ 300 - 500 tấn để cung cấp tiếp liệu cho những tàu con đánh cá lâu ngoài khơi hay chuyên cá vào bến.
- o Số lưới và các ngư cơ cụ cần thiết cho số tàu trên .

PHẦN

kết luận

NHẬN XÉT

VÀ

ĐỀ NGHỊ

CHƯƠNG I

NHẬN XÉT

Mục I

NHẬN XÉT SỰ THÀNH LẬP VÀ HIỆN TRẠNG NHA TRANG

DOAN A . SỰ THÀNH LẬP THỊ XÃ NHA TRANG

Nha-trang là Tỉnh lỵ của Tỉnh Khánh-hòa, có một tiến trình thành lập Thị-xã rất ư là đặc biệt khác hẳn với các Thị xã thành phố khác. Sự thành lập Thị-xã Nha trang hầu như đã biến chuyển thẳng tắp theo tình hình chính trị của nước nhà. Nha-trang thời tân-lập (1924) dân cư rất thưa thớt, hoạt-động thương-mại không có gì đáng gọi là náo-nhiệt và mọi người trong nước không mấy ai chú ý đến địa-phương này. Lúc đó Nha-trang được thành lập là thị-xã, có thể do người Pháp tiên đoán đây là địa phương có nhiều tiềm năng về tài nguyên để phát triển. Ngoài ra, về lãnh vực khác người Pháp muốn đồng hóa xứ này thành một địa phương nhỏ của Pháp, nên họ đã lập một quan máy hành-chánh nước ta dựa trên khuôn mẫu tổ chức hành-chánh của nước họ. Mục đích của họ là muốn Tây hóa xứ ta từ vỏ ngoài lẫn bên trong, tức từ trung-ương xuống tới địa-phương. Do-đó, người Pháp đã đề nghị với Vua Bảo-Đại thành-lập Thị-xã Nha-trang này. Vua Bảo-Đại thời này chỉ là một ông vua bù nhìn, bao nhiêu quyền hành đều thuộc vào tay người Pháp. Cho nên Nha - trang lúc đó dầu chưa đủ tư cách là một thị-xã vẫn được Vua Bảo-Đại ban Dụ thành lập. Thành thử trên danh nghĩa là một thị-xã nhưng Nha-trang vào thời đó chỉ bao gồm một khu vực nhỏ là trung-tâm thành-phố mà thôi .

Thời đệ nhất Cộng-hòa, Việt-Nam ta dành được chủ quyền độc-lập, Chính-phủ muốn ly khai phần nào những tàn tích của thời Pháp thuộc. Và lại Chính - phủ nhận thấy Nha-trang tuy đã phát-triển, nhưng chưa có thể là một thị-xã theo đúng nghĩa của nó. Nên để hợp lý hóa Nha-trang đúng với bộ mặt của nó trong thời kỳ này, Chính-quyền Ngô-dình-Diệm đã ban hành một Sắc-lệnh bãi bỏ việc thành lập thị-xã Nha-trang và biến nó thành hai Xã Nha-trang Đông và Nha-trang Tây thuộc Quận Vĩnh-xương Tỉnh Khánh-Hòa. Từ đó Nha-trang chỉ được coi như một Tỉnh lỵ của Tỉnh Khánh-hòa.

Qua thời đệ nhị Cộng-hòa, thành-phố Nha-trang phát triển mạnh mẽ, với sự gia tăng dân số vượt bậc do đồng bào lánh nạn Cộng sản để từ Bắc di cư vào Nam năm 1954 rất đông đảo ở khu xóm mới và thêm một số nạn nhân chiến-tranh sau Tết Mậu-Thân. Nên bộ mặt Nha-trang đã thay đổi hoàn toàn và nhu cầu dân chúng tăng nhanh chóng. Để đáp ứng sự phồn thịnh của thành phố cùng sự đòi hỏi của đồng bào địa-phương, Chính phủ nhận thấy Tỉnh-lỵ Nha-trang bây giờ đã khả-dĩ đủ điều kiện thành Thị-xã nên đã ban hành Sắc-lệnh tái thành-lập Thị-xã Nha-trang vào tháng 10 năm 1970.

Thị-xã Nha-trang được thành-lập cũng có nhiều ưu và khuyết điểm đáng lưu ý .

o Khuyết điểm :

- Gắn đây một khoản trống về ngân sách rất lớn cho Quận Vĩnh-xương và Tỉnh Khánh-hòa.
- Làm tốn kém ngân quỹ Quốc-gia do việc xây cất thêm các cơ sở hành-chánh (Tòa hành - chánh Thị-xã, văn phòng Quận, những trụ sở Phường, Khóm)
- Tạo sự chia rẽ, trong cùng một tập thể tại hai địa-phương. Thành thử hay có sự xích-mịch

quyền hành giữa các nhân viên hành-chánh Tỉnh và Thị. Vì hiện nay hầu hết hoạt-động và các cơ-sở hành-chánh Tỉnh ở trong Thị-xã. Nên nhiều khi cùng một chỗ làm việc mà có hai cấp nhân viên chỉ huy ngang hàng, cùng lo một nhiệm vụ liên-hệ đến nhau.

- Tạo khó khăn cho dân trong việc xin giấy tờ như trường hợp một người cư trú trong Tỉnh nhưng sinh-sống làm ăn tại Thị-xã, phải xin một số giấy tờ hành-chánh Tỉnh trình cho các cơ-quan tại Thị-xã để xin Thị-xã chấp nhận tình-trạng hoặc hoạt-động của mình.

- Làm tổ-chức hành-chánh thêm phức-tạp. Trước nơi đây chỉ có hoạt-động của các xã dân chúng đã quen thuộc. Nay lại gồm vừa hoạt-động của Tòa Thị chính vừa của các Quận và các khu phố.

o Ưu-điểm -

- Giải-quyết được tình-trạng hành-chánh quá nhiều mà lãnh-vực xã không đủ tiêu-chuẩn về phương tiện cũng như nhân viên để giải-quyết.

- Gây được tinh-thần ganh đua giữa Tỉnh-Thị, nhất là việc cung-cấp dịch vụ và tiện ích cho dân chúng

- Tạo cơ hội chỉnh-trang thành phố được dễ-dàng. Với bộ mặt lớn Thị-xã để ăn nói và có uy tín hơn để xin hoàn thành một dự án chỉnh-trang nào đó.

- Tăng giá trị thành phố du-lịch với danh-nghĩa Thị-xã để gây sự chú ý của mọi người, từ đó nổ sẽ lôi cuốn mạnh các du khách tới thăm viếng các danh-lam thắng-cảnh, nên sẽ thu được thêm nhiều tài nguyên do du khách mang lại.

- Mở rộng được lộ-trình phát-triển vùng này. Với bề mặt lớn Quốc-gia sẽ an-tâm hơn để phát-triển mạnh

các lãnh-vực cần thiết, quan-trọng, thích nghi ...

DOẠN B HIỆN TRẠNG THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN THỊ XÃ NHA TRANG

I CÁC HOẠT ĐỘNG QUAN TRỌNG TẠI THỊ XÃ NHA TRANG

Tại Nha-trang có hai lãnh-vực hoạt-động đáng lưu ý .

1/- Hành-chánh -

Một số các nhà hành-chánh cùng đồng ý cho rằng sự thất bại của các chương-trình phát-triển không do sự thiếu thôn tư bản hoặc kỹ-thuật cổ hủ mà chính là do yếu tố quản-trị không được hợp lý chính-xác.

Tại Việt-Nam guồng máy hành-chánh nắm giữ tất cả mọi hoạt-động trong mọi lãnh-vực. Do-đó, vai-trò hành-chánh ở Việt-Nam rất quan-trọng. Vì thế ta không thể gạt vấn đề Hành-chánh ngoài tính-chất hệ-trọng trong việc phát-triển Quốc-gia hay địa-phương.

Để có một cái nhìn xác thực trạng Hành-chánh ở Thị-xã Nha-trang, chúng tôi xin nhận xét hai khía cạnh Hành-chánh tại Thị-xã này :

* Nhân-viên -

- Tình trạng nhân sự hành-chánh trong Thị - xã Nha-trang rất yếu kém, nên không thể cung ứng dịch vụ cho thị dân một cách đầy đủ và thích nghi hoàn-toàn được

- Tinh-thần công chức tại Nha-trang ít được cải tiến để phù hợp chế độ Dân-chủ hiện-hữu. Họ vẫn còn bị ảnh hưởng tinh-thần nền hành-chánh của người Pháp có

tính cách bao quát và tinh-thần nho gia vẫn tồn-tại nơi họ. Họ chưa gột rửa được tinh-thần cổ hủ đó hầu tiến-triển hợp với thời dân chủ bây giờ.

- Ngày nay các công-chức Nha-trang nói riêng và Quốc-gia nói chung, chưa được Chính-phủ bảo đảm cho họ đầy đủ về mặt vật-chất cũng như tinh-thần. Nên các công-chức không mấy ai tận tâm với nhiệm vụ, vì họ không thành-thời để chuyên lo phục vụ đồng bào một cách tích cực.

- Riêng các viên-chức khu phố tại Nha-trang họ là các công-chức có những phần hành đặc biệt. Để làm việc có hiệu quả họ phải len lỏi vào dân chúng, đụng chạm với các thành phần du đảng, đào binh. Chính-phủ cần trang bị cho họ các phương tiện hữu hiệu hầu họ mạnh - dạn góp phần vào vấn-đề an-ninh trật tự khu phố.

* Tổ-chức và điều-hành -

Việc tổ-chức và điều hành các hoạt-động tại Thị xã Nha-trang có những khía cạnh đáng lưu ý sau :

o Hành-chánh phiếm diện : tại Nha-trang đứng đầu Thị-xã là quân-nhân nên sự phối hợp hoạt-động trên mọi lãnh vực thường có tính cách tượng trưng. Vị chỉ-huy là quân - nhân, thường quen với kỷ-luật quân-đội, nên nhiều khi áp dụng kỷ-luật không mấy thích hợp trong môi trường hành chánh. Các chỉ thị đưa ra thường có tính-cách máy móc làm ngăn chận các sáng kiến của các thuộc viên.

o Phương-tiện hoạt-động của Ủy-ban Hành-chánh khu phố :

Các khu phố là các đơn vị hành-chánh quan trọng nhưng chưa được yểm trợ đúng mức để có thể làm việc hữu

hiệu. Các ủy-ban khu phố chưa có các điện thoại tại Ủy ban để liên lạc với các cơ-quan khác ngoài máy HT₁ để liên-lạc với quận. Thiếu tùy-phái để làm nhiệm vụ liên lạc và chuyển giấy tờ, các văn-phòng phẩm không đầy đủ. Khu phố Ngọc-Hiệp thì trụ sở quá chật hẹp còn ở tình-trạng mượn tạm.

o Tình-trạng trật-tự công-cộng trong Thị-xã -

Chính-quyền hành-chánh Thị-xã chưa nắm được dân chúng, cách tổ-chức liên gia nặng hình-thức hơn là hiệu năng. Sự khai báo và tình-trạng gia-dình trong Thị xã còn rất rối rạc và thiếu sót. Nạn cao-bồi, hút sách vẫn còn thịnh hành rất mạnh mẽ. Các trưởng Khóm không mấy am tường hoạt-động của địa-hạt mình, vì nhiều khi Trưởng ở khu phố này lại làm trưởng Khóm ở khu phố bên kia.

o Thông-tin tuyên-truyền :

Hầu như không có một hoạt-động thông-tin tuyên truyền nào đáng lưu ý ở tại Thị-xã từ khi Thị-xã thành lập tới nay. Sự thiếu sót này có ảnh hưởng không tốt đối với các dân chúng cư ngụ tại những khu phố xa-xôi như khu phố Vĩnh-Hiệp, Vĩnh-Hải, Vĩnh-Trường, tuy thuộc thị-xã về phương diện hành-chánh nhưng trên thực tế rất giống Xã-Ấp ở nông thôn. Nên một hoạt-động thông-tin tuyên-truyền mạnh-mẽ rất hữu ích cho chính Quốc gia

o Cảnh-sát cuộc và khu phố :

Nhiều khu phố đã có cuộc trưởng mà chưa có nhân viên như khu phố Ngọc-Hiệp, Vạn-Thạnh, Duy-Tân, Tân-Lập, Tân-Phước. Các vị cuộc trưởng được chỉ định làm việc ở Quận liên-hệ, nên khi hữu sự trong khu phố sự can thiệp của cảnh-sát rất chậm trễ.

Ngoài ra việc minh định liên-lạc giữa các chủ tịch khu phố với Cuộc trưởng Cảnh-sát không được minh định bằng văn thư nên sự điều hành chưa được hoàn hảo.

• Hành-quân cảnh-sát -

Nhiều cuộc hành-quân Cảnh-sát thực hiện trong các khu phố mà Ủy-tan hành-chánh khu phố không được thông báo. Tình-trạng này làm cho dân chúng trong khu phố bị hoang-mang.

2/- Kinh-tế -

Nha-trang hiện nay có một tiềm năng kinh - tế rất quan trọng nhất là trong lãnh vực du-lich và ngư-nghiep.

+ Du-lich -

Nha-trang vốn là một thành phố du-lich tiếng-tâm với nhiều danh-lam thắng-cảnh thay đổi từ nơi này đến nơi khác như bờ-biển Nha-trang, Hòn-chông, Tháp-Bà, Cầu-Dá cùng các cơ sở từ thiện được xây cất xinh đẹp tại những địa điểm lý-tưởng. Ngoài thắng cảnh ở Thị-xã Nha-trang du-khách khi tới thành phố này, không thể nào bỏ quên được một số lớn phong cảnh rất đẹp đẽ của vùng lân cận là Tỉnh Khánh-hóa.

Tuy nhiên phong-cảnh Nha-trang hiện-nay bị quên lãng phần nào do tình-trạng chính-quyền địa-phương đã quá lơ là không để ý đến việc chăm sóc, tu bổ cho phong cảnh thêm hoàn mỹ, mà lại để một số dân chúng mở những quán sinh-tổ hay xây cất những căn nhà bừa bãi vô trật tự, xấu xí dọc trên một khoản bờ biển khá dài, làm mất thẩm mỹ rất nhiều của bãi biển Nha-trang.

Cây cối trên bờ biển thì thiếu sót quá nhiều. Các nhà nghỉ mát lý-tưởng gần bãi biển thì lại phát cho

các viên chức quan-trọng để làm tư gia ở tạm, đúng lý nên cho thuê để lấy tiền sửa sang mở-mang bãi biển này

Đền dọc đại-lộ Duy-Tân thì thiếu sót, nhất là nơi công viên ở bờ biển thì hầu như không có đền cho du-khách hay Thị dân ra hóng gió, ngắm cảnh vào các tối đẹp trời.

Ngoài đường xá từ trung-tâm ra biển thì khang trang, rộng rãi tạm đủ cung-ứng cho nhu cầu di chuyển du-khách. Còn hầu hết các thắng cảnh khác còn thiếu-thốn tiện nghi đường xá này.

Cảnh đẹp thu hút du-khách thường là các cảnh thiên-nhiên, nhưng nếu cảnh thiên-nhiên mà không được bảo vệ, tô điểm thêm thì cảnh đó sẽ phai tàn theo thời gian. Để tiến triển kinh-tế bằng cách thu hút tài nguyên. Ngoài việc cấp thời sửa sang và chăm sóc lại phong cảnh, chính-quyền Nha-trang cần phải trang bị các tiện nghi để giữ chân các du khách được lâu mới được.

* Ngư-nghiệp -

Ngoài các dự án phát-triển của Chính phủ về ngành ngư-nghiệp. Chúng tôi xin đưa ra những đề nghị cấp bách để mong mỗi chính-quyền thực-hiện hầu giúp đỡ thiết thực cho ngư dân hiện tại ở Nha-trang.

- Chính quyền cần cho vét cát và bùn mau chóng tại Cầu đá xóm Cồn Nha-trang để sự ra vào cầu cá này của ngư dân Nha-trang hiện nay được bảo đảm.
- Bến cá Vĩnh-Phước cần được thiết-lập một Ban quản-trị bến cá để có sự bảo trì bến cá cũng như để trông coi vệ sinh cho ngư dân được thoải mái và bảo vệ được thắng cảnh tại bến cá Vĩnh-Phước vốn là một danh lam thắng cảnh của thành-phố. Chính quyền cần giúp đỡ và hỗ-trợ cho ngư dân thành -

lập một ban quản-trị tại cầu cá Vĩnh-phước này.

ĐOẠN C   CÁC KHU VỰC THIẾT KẾ TẠI THỊ XÃ NHA TRANG

1/- Khu hành-chánh :

Một khu vực được người Pháp thiết lập rất hợp lý họ đã tập hợp được hầu hết các hoạt-động hành chính trong 1 khu vực quanh 1 cơ sở Hành-chánh quan-trọng nhất của Thị xã Nha-trang đó là Tòa Hành-chánh Thị xã Nha-trang .

2/- Khu công-chánh :

Nơi đây tập chung các cơ sở về công chánh cùng các dãy gia cư cho nhân viên và các căn nhà kang trang cho các vị chỉ huy hoạt động công chánh trong thị-xã . Các cơ sở công chánh như các Ty Công-chánh, Ty Kiến-thiết, Ty Lô-vận, Ty Dụng cụ đều nằm rất gần nhau khiến sự liên lạc các hoạt-động liên hệ nhau được tiện lợi và nhanh chóng. Các căn nhà kang trang của nhân-viên chỉ huy bao quanh những dãy nhà khiêm tốn của các nhân viên thuộc cấp. Do-đó khu gia cư Công-chánh rất trật tự và đầy đủ tiện nghi tối thiểu.

3/- Khu hóa xa :

Được thiết lập ở một địa điểm rất thuận lợi là nó nằm ngay trên đầu đường tiến vào trung-tâm thành phố nên hoạt-động hóa xa không ảnh hưởng gì với các phố xá Nha-trang hiện nay. Khu này gồm có một nhà ga đồ sộ với một sân ga mặt mẽ rộng rãi, trước nhà ga có 1 khoảng đất rất rộng rãi để thu hút được nhiều loại xe cộ. Khu hóa xa cũng có các gia cư cho nhân viên tiện nghi và hợp lý như gia cư ở khu công chánh, nhưng nơi đây lại được lợi điểm là các khoảng sân chơi đi lại rộng rãi hơn các gia cư ở khu công-chánh .

4/- Khu thương mại :

Nha-trang vốn đông dân nên hoạt động thương mại rất phồn thịnh. Thị xã này có 4 khu Thương mại chính. Trong đó có 1 khu Thương mại mới được tái thiết lại một cách rộng rãi, rất hợp lý và thích nghi cho ngành thương mại đang phát-triển phồn thịnh tại Nha-trang, đó là khu Thương-mại Chợ Đầm. Nha-trang hiện nay còn 2 khu thương-mại rất cần được tái thiết lại phần nào, đó là khu chợ Xóm mới và khu chợ Phường Sài. Hai khu này có số dân chúng cư ngụ rất đông đảo nhưng chợ lại quá nhỏ vô trật tự lại bị lay lợi dơ bẩn, nhất là vào mùa mưa. Ngoài ra, Nha-trang còn có 1 khu vực buôn bán khá cũng không kém phần quan trọng đó là các bến cá. Nơi đây có đa số ngư dân nghèo sinh sống, nhưng vì các bến cá thiếu các ban quản-trị để săn sóc nên thiếu ngăn nắp và mất vệ sinh, dễ nguy hại đến sức khỏe của ngư dân.

5/- Khu gia cư :

Từ trung-tâm Thương-mại của Nha-trang tiến ra biển và các dãy nhà dọc bờ biển là các căn nhà khang-trang, rộng rãi và đẹp nhất của thành phố do người Pháp xây cất làm nhà nghỉ mát được gọi là các biệt thự. Nha-trang có 1 số các căn nhà ở tại khu thương-mại xây cất theo lối Mỹ rất tiện cho việc buôn bán và trú ngụ chúng có vệ khang-trang và ngăn nắp. Thêm vào đó Thị-xã còn có một số các dãy khách sạn, rạp chiếu bóng đầy đủ tiện nghi và rất tối tân. Ngoài các loại gia cư kể trên còn lại hầu hết quanh 3 phía của trung-tâm thương mại toàn là những khu gia cư tầm thường nhỏ hẹp và các khu nhà ở chuột. Các khu gia cư này thường xây cất hỗn loạn không có thứ tự và không theo 1 kiểu nhà hợp lý nào để tô điểm cho bộ mặt nhà cửa Nha-trang gì cả. Khu gia cư được chia làm nhiều khu :

* Khu nghiên-cứu Khoa-học : Ngoài ra để đẩy mạnh

công cuộc nghiên cứu và phát-triển khoa-học tại Thị-xã nói riêng và Việt-Nam nói chung, người Pháp đã giúp đỡ thành lập các trung-tâm nghiên cứu khoa học tại ở những địa điểm rất thích hợp cho các nhà nghiên cứu như Hải học-viện, 1 trung-tâm nghiên cứu hải dư học và Viện Pasteur trung-tâm nghiên cứu các vi trùng gây tai hại cho con người đều được xây cất ở trên những ngọn đồi nằm sát bờ biển hướng mặt về 1 khoản núi non trùng - vĩ và một vùng biển bao la. Khu này rất yên tĩnh .

* Khu nhà nghỉ mát : đây là những căn nhà rất rộng rãi khàng-trang và mát mẽ trên 1 địa điểm sát một bờ biển tuyệt mỹ rất ư là thích hợp và lý-tương cho các du khách.

* Khu ngư cảng : Quanh các bến cá là nơi đa số ngư dân nghèo cư ngụ, nhà cửa chưa được kiến thiết nên tình trạng gia cư ở đây rất ư là lộn xộn và thiếu thốn nhiều tiện nghi cần thiết như điện, nước, ống cống thoát nước. Nơi đây nhà vệ sinh của dân chúng thường là những nơi vắng vẻ, dơ bẩn, hay những bãi tha-ma vắng lạnh.

* Khu nhà Thương-phế-bình : Khu gia cư này được xây cất tại Đông - để một địa điểm hơi xa trung-tâm thành-phố nhưng lại là nơi được rất nhiều người đang sinh sống, vừa là nơi đông đảo, vừa có trường huấn-luyện Hạ-sĩ-Quan Đông Đế kề cận nên hoạt-động thương mại nơi đây cũng rất phồn thịnh. Do đó, đây là một địa điểm rất thích hợp với hoàn cảnh của anh em Thương-phế-bình, lại thích nghi với chương-trình chính trạng của chính-phủ và khu gia cư ở quanh .

* Các căn nhà xây-cất bất hợp pháp : Tại Thị-xã Nha-trang Chính-phủ đã cho dỡ rất nhiều căn nhà bất hợp pháp này. Nhưng hiện nay tình trạng này vẫn thấy xuất hiện rất nhiều nơi trong thành phố Nha-trang .Đien hình

như các dãy nhà trên ven bờ biển trước Quân-y - viện Nguyễn-Huệ hay dọc 2 bên đường từ bờ biển vào quân-y - viện .

Để chỉnh trang thành phố một cách thích nghi và hợp lý Chính-phủ cần xây cất ngay những khu nhà hay dãy nhà rẽ tiên, rồi bán cho các thành phần dân chúng nghèo hay Thương-phế-binh hay nạn nhân chiến cuộc ở các địa điểm hợp lý rồi dời họ tới đó .

Mục II

NHẬN XÉT CÁC DỰ ÁN THIẾT KẾ VÀ PHÁT TRIỂN NHA TRANG

ĐOẠN A HOA ĐỒ THIẾT KẾ TỔNG QUÁT

Trước khi bắt đầu công cuộc kiến thiết và phát-triển Thị-xã Nha-trang, chính-quyền đã thực hiện 1 công-tác rất hợp lý và hợp thời là hoàn thành 1 họa đồ chỉnh-trang chung cho toàn thị-xã này. Họa đồ chỉnh trang tổng quát Nha-trang được chính-quyền dựa vào phần lớn hiện-trang thành phố này để dựng nên dự án phát-triển thị xã. Điều này chứng tỏ chính-quyền tôn trọng quyền tự do cá nhân, quyền sở hữu về tài sản không bị chính quyền xâm-phạm quá đáng (bất dờ nhà, phá đất để chỉnh trang rồi đền bồi sau, dầu không muốn cũng phải thi hành vì lý do công ích, việc khiếu nại sẽ được giải quyết sau) Chính-quyền ta đã không áp dụng luật lệ về xây cất nhà cửa là nhiệm-vụ của quyền cảnh-sát như luật lệ ở thành Balylone từ 2000 năm trước Thiên-Chúa.

Nhìn vào bản đồ chỉnh-trang ta thấy nhiều khu đất miền quê được dự trữ thiết lập những cơ xưởng kỹ-nghệ, tiện ích công-cộng. Tính chất việc xây cất nhà ở đã thay đổi, ngôi nhà không còn là tác phẩm của chủ nhân do chính tay họ dựng nên với những vật-liệu lấy ở ngoài đồng hay trong rừng gộp nhặt lại. Ngày nay các doanh -

nhân đứng ra xây cất và các nhà cửa này trở nên những cơ xưởng kỹ-nghệ phồn thịnh. Công cuộc kỹ-nghệ-hóa vùng thôn quê sẽ mang lại khôn khó cho nhiều người. Nhưng mở rộng những thử thách cá nhân đem lại những cohorts thăng tiến cho thành phố .

Qua họa đồ chỉnh trang thị-xã Nha-trang ta thấy Tổng Nha Kiến-thiết đã phát họa được phần nào diện mạo của Đô thị Nha-trang trong tương lai vì đã dự trù được các khu vực phát-triển thích hợp với những điều-kiện và tài-nguyên sẵn có của Thị-xã Nha-trang để có một cái nhìn rộng về các dự-án sau đây xin nhận - xét từng dự-án.

ĐOẠN B NHẬN XÉT CÁC DỰ ÁN THIẾT KẾ PHÁT TRIỂN NHA TRANG

* Dự-án điện : ở Nha-trang được chính - quyền địa phương cung-cấp thỏa - mãn cho hầu hết dân chúng tại thị-xã trong hiện tại. Nhưng tương lai chắc-chắn Nha-trang sẽ được phát-triển mạnh về mọi lãnh-vực nhất là an-ninh và kỹ-nghệ. Mà khi kỹ-nghệ được phát-triển thì nhu cầu điện sẽ đòi hỏi rất nhiều. Do-đó để dự trù cho tương-lai, Chínhphủ đã đưa ra dự án xử-dụng điện của nhà máy Đanhim, một nhà máy vĩ đại của Việt-Nam được đặt tại sông Pha.

DỰ ÁN NƯỚC :

o Cấp thủy : Việc cung-cấp nước ở Nha-trang hiện nay rất kém, gia đình ngay trung-tâm thành phố mà vẫn phải dùng nước giếng. Như vậy, hầu hết các khu gia cư ở ngoài Thị-xã đều không biết đến nước máy là gì. Việc cung-cấp nước tại Nha-trang hầu như chỉ dành riêng cho công sở, các cơ-quan quân sự, các khu cư xá công-chức, quân-nhân, những cơ-xưởng sản-xuất và các gia cư của những người khá giả mà thôi. Còn các gia cư thuộc lớp trung lưu, bình dân thì

hầu như chỉ biết có nước giếng. Cho nên khi chính quyền địa phương bắt đầu công cuộc kiến thiết và phát triển thị xã Nha-trang thì họ chú ý ngay đến việc thiết lập các hệ thống dẫn nước sao cho mọi người dân trong thị xã Nha-trang đều được sử dụng nước máy. Do đó chính quyền đã đưa ra một dự án phát-triển hệ thống cấp - thủy một cách qui mô tuân tự từ việc thực-hiện công tác để hoàn thiện khả năng cấp thủy trên căn bản hiện hữu đến việc dự trù những dự án cho tương lai khi dân chúng gia tăng mạnh mẽ.

• Thoát thủy : hệ-thống thoát thủy tại Nha-trang hiện nay rất thiếu thốn, đa số các gia cư trong thị-xã khi muốn thoát nước thường có mỗi một biện pháp là dẫn nước ra một chỗ đất cát trên mảnh vườn nhà họ hay trên một miếng đất trống ngoài đường phố để đất cát này tự hút nước. Cho nên khi đến mùa mưa thì những nơi đất trũng trong thành - phố là những nơi chứa nước chung cho cả thành phố rồi rút tự khô dần và can đi chứ không có một hệ thống thoát nước nào khả dĩ dẫn được nước đi mau chóng cả. Bởi vậy mỗi lần vào mùa mưa Nha-trang mất đi tất cả mọi vẻ đẹp của một thành phố nổi tiếng mỹ miều xưa nay. Nhận thấy sự tai hại của tình trạng thiếu thốn trên, Chính-quyền địa - phương nay đang đẩy mạnh công cuộc xây cất hệ thống bài thủy bằng 2 chương-trình 1972-1975 và chương trình 1973-1976 thực hiện song-song. Điển hình nhất là cuộc xây cất hệ thống dẫn thủy của khu chợ Đám vừa thực hiện xong công tác này đã giúp cho việc thoát nước từ Thị-xã Nha-trang ra các sông rất nhiều.

DỰ-ÁN ĐƯỜNG PHỐ :

Sự lưu thông là một trong những nguồn hạnh - phúc của loài người và nó cũng là một trong những dấu-hiệu của một Quốc-gia tiến bộ. Qua bộ mặt của các hệ-thống đường xá tại thị-xã Nha-trang ngày nay ta hình dung

ngay được sự tiến bộ của một thị xã miền thùy - dương cát trắng. Đường phố Nha-trang ngày nay đã được Chính-phủ phát-triển tương đối hợp với một thành phố du lịch. Các con đường này đã được chính-quyền mở-mang và chăm sóc nhiều, nhất là các con đường chính ngay trong thành phố hay các con đường dẫn tới các cơ sở quan trọng của thị-xã đều được trải bằng bê-tông nhựa rất tốt và được thường xuyên quét dọn sạch sẽ, cho nên khi đi chuyên trong thành phố Nha-trang ta cảm thấy thoải-mái và thích thú vô cùng, nhất là vào buổi sáng hoặc buổi chiều lúc trời râm mát. Sở dĩ ta có cảm giác như vậy một phần nhờ đường xá rộng rãi với hai bên lề quang đãng, một phần xe cộ lưu thông trong Thị-xã Nha-trang là xe gắn máy, xe đạp và thỉnh thoảng mới có xe hơi. Các xe vận tải, xe chuyên chở hành khách thì gần như chỉ có một lộ-trình đi chuyên duy-nhất ra vào thành phố, mà lộ-trình này không mấy ảnh hưởng đến sự di chuyển của dân chúng tại trung-tâm thành phố, hoặc vì trên lộ-trình này hoạt động thường mãi không quan trọng. Tuy nhiên Nha-trang vẫn còn rất nhiều con đường chưa được mở mang và một vài con đường chính hư hỏng trong thành phố chưa được sửa chữa một cách đầy đủ. Bởi vậy Chính-phủ đã đưa ra các dự án tu bổ đường sá thiết thực và bảo đảm cho sự lưu thông trong thị-xã hiện tại và tương lai.

Tuy nhiên nhìn vào họa đồ chính trang ta thấy sự dự trù mở mang đường sá có vẻ quá phí phạm và đầy tính cách lý-tưởng, họa đồ này dự trù mở mang đường sá không hợp với khung cảnh của thị xã lại gây tốn-kém cho công quỹ. Và lại nếu muốn thực hiện đúng dự án chính-trang trong họa đồ thì chính-quyền địa-phương phải trưng dụng rất nhiều đất đai và phá hủy nhiều nhà cửa của dân chúng, như thế sẽ gây nhiều bất mãn cho đồng bào làm giảm uy-tín của Chính-quyền, dầu Chính-quyền địa-phương có phát-triển mạnh thị-xã và dự trù mở mang đường sá theo họa đồ chính-trang cho 20 năm sau đi nữa thì bề rộng của đường sá trong trung-tâm thành phố Nha-trang cũng không đòi hỏi tới 30 m bề rộng mà chỉ cần

mở rộng từ 15 đến 20 m là đủ cung-ứng cho nhu cầu lưu - thông tại đây.

DỰ ÁN GIA-CƯ :

Mục đích để tìm một liệu thuốc kiến hiệu cho căn bệnh nhà ở tại Nha-trang Chính-quyền Trung ương đã đưa ra nhiều dự án thiết kế về gia cư. Nhưng ngày nay tình-trạng xã-hội tại thị-xã đang cần chính-quyền giúp đỡ nơi ăn chốn ở cho các nạn-nhân chiến cuộc từ những nơi khác đến định cư, hiện đang trú ngụ tại một số trại cư trong thị-xã, cũng như các anh em thương-phế-binh và các gia đình cô-nhi tử sĩ. Bởi lẽ đó trong những năm gần đây, Chính-quyền phải dồn mọi nỗ lực cho các thành phần trên, rồi mới có thể nghĩ đến việc phát-triển gia cư để làm đẹp thành phố hay kiến-thiết lại nhà cửa cho dân-chúng trong thành phố cho có thứ tự.

Trên bản đồ chính-trang thành phố Nha-trang Chính-phủ đã dự trù chung quanh khu thương-mại và hành-chánh được dành để thiết-lập các trung-tâm gia cư :

- Loại gia cư hạng A, phần lớn đã được xây từ lâu, gồm các biệt-thự.
- Loại gia cư hạng B và C thì chính-phủ lại dự trù xây cất tại những địa điểm không mấy phù hợp với hoàn cảnh của người dân trong Thị xã

Sở dĩ như vậy vì đa số dân chúng trong thị xã có mức lợi tức kém, thường phải làm nhiều nghề mới khả dĩ nuôi sống được gia đình, thành thử những dân nghèo thường có khuynh-hướng đổ dồn về những trung-tâm thương mại để kiếm việc làm ăn. Trong khi đó các khu gia cư loại C lại được dự trù xây cất quá xa các trung - tâm thương-mại hơn là hai khu gia cư loại A và B, vì thông-thường để tạo cho thành phố một vẻ khang-trang, đẹp mắt những dãy nhà lớn được tập trung trên các khu vực quan-

trọng. Bởi những lý do nêu trên, nếu Chính-quyền muốn thiết lập các khu gia cư theo đúng dự án trên họa đồ thời phải tạo cho tầng lớp lao động những phương tiện sinh-hoạt tối thiểu những tiện nghi khả dĩ giúp họ có được một đời sống tạm đầy đủ đã rồi sau đó có án định khu gia cư của họ ở xa trung-tâm thành phố cũng chưa sao. Điều quan-trọng khi chính-quyền thiết lập một khu gia cư hạng C hay E ở đâu đi nữa chính quyền cũng thành lập tại nơi đó một cơ sở giáo-dục căn bản cho người dân (trường tiểu học) gần đây để tiêu diệt nạn mù chữ ngăn chặn sự tiến bộ của Quốc-gia.

CHÍNH-SÁCH CÔNG-CỘNG :

Trong chính-sách phát-triển lãnh-vực công-cộng tại Nha-trang, một dự án quan - trọng nhất thời được Chính-phủ thực hiện đó là công cuộc xây cất khu Chợ Đám, đây là một dự án phát-triển thương-mại qui mô và có ý-nghĩa nhất tại Nha-trang .

Khu chợ này là một công trình kiến - trúc tân tiến và đặc sắc của các chuyên-viên và nhà thầu Việt-Nam. Khu chợ này không phải chỉ dự trù cho sinh hoạt thương-mại Nha-trang mà nó còn bao gồm cho cả Tỉnh Khánh-hòa và cung ứng cho tương-lai một nếp sinh hoạt tương ứng với Thủ-đô Saigon.

DỰ-ÁN PHÁT-TRIỂN GIAO-THÔNG :

Vấn đề giao thông tại Nha-trang đã được Chính phủ đưa ra nhiều dự-án qui mô và mạnh-mẽ. Các dự án về hỏa xa, phi-cảng và hải-cảng là những dự án rất thích hợp với điều kiện giao-thông thuận lợi tại đây ? Nha-trang là gạch nối liền từ Bắc vô Nam, từ Cao-nguyên xuống đồng bằng để về Thủ-đô, nên nơi đây xứng đáng là địa-điểm để Chính-phủ mở-mang và phát-triển lãnh vực giao-thông tại miền Nam này .

An-ninh thiết-lộ tại Nha-trang với các địa - phương liên hệ nay đã được bảo đảm, để phát triển đường hóa xa hầu giúp cho sinh hoạt thương-mại thêm phát-đạt và sự lưu thông của dân chúng bớt tốn kém hơn. Chính-quyền cần phải tu bổ cấp thời và mở mang thêm các thiết lộ nối Nha-trang với các thành phố lân cận và quan - trọng trong nước.

Với mục đích biến Nha-trang thành một khu thương mại phồn thịnh để có thể giao thương với các tàu bè buôn bán ngoại quốc trong thời gian hậu chiến này. Chính-phủ cần thực hiện ngay từ bây giờ đồ-án hải cảng Nha-trang một cách qui mô hơn, để có thể thu nhận được mọi hàng hóa, giúp cho việc thương-mại thị-xã và các Tỉnh lân cận phồn thịnh hơn.

Dự-án phát-triển đường hàng không Nha - trang là một dự án hợp lý và thích nghi với khung cảnh thời-thế hiện tại. Nhờ tình hình an ninh, lãnh-vực du - lịch tại Nha-trang đang được chính-quyền địa-phương lưu tâm phát triển và kiến thiết lại. Nay mai khi hoàn tất kế-hoạch phát-triển du-lịch và chỉnh-trang thành phố, Nha trang sẽ là nơi lõi cuốn đông đảo du-khách. Các dự án phát-triển đường hàng không nếu được thực hiện song song sẽ thích ứng mạnh-mẽ cho nhu cầu thời bấy giờ. Từ đó Nha trang sẽ thu hút một nguồn tài chánh hết sức dồi dào do các du khách mang lại.

DỰ-ÁN PHÁT-TRIỂN NGƯ-NGHIỆP TẠI NHA-TRANG :

Tình hình an-ninh tại miền Nam Việt Nam chúng ta trong thời gian gần đây đã tiến triển khả quan rất nhiều. Chính quyền nhận thấy triển vọng hòa bình đã lộ dạng, chi phí quân sự của nước ta có thể giảm để đẩy mạnh công cuộc phát-triển kinh-tế. Ngư-nghiệp cũng là một hoạt-động kinh-tế chính yếu của nước ta sau nông - nghiệp, nên nó có nhiều điều kiện để dăng phát triển. Do đó Chính-phủ đã đưa ra nhiều dự án phát-triển ngành ngư

nghiệp viên duyên. Các dự án này rất thích - ứng với tương lai phát-triển kinh-tế của Việt-Nam.

- Dự án tái-thiết trại cá giống tại Nha-trang: là một dự án ưu tiên đang được thực hiện để tu-bổ và phát-triển trại dưỡng ngư tại Nha-trang. Việc tu-bổ trại dưỡng ngư tại thành phố này sẽ đem lại nhiều ích-lợi cho dân chúng :

o Lợi-ích chính-trị và xã-hội : trong tình-trạng hiện thời, trại cá giống ở Nha-trang đang hoạt động và không cung-cấp được cá giống suốt từ năm 1969 tới nay cho nông dân thị-xã. Việc tái sản-xuất cá giống của Chính-quyền địa-phương sẽ giúp cho các nông dân khỏi phải mua cá giống của các tư nhân vừa đắt tiền vừa nuôi lâu lớn .

o Lợi-ích kinh-tế : Số cá con được Chính phủ chọn giống kỹ càng sẽ giúp cho nông dân gia tăng số thu hoạch đem lại cho họ một nguồn lợi tức đáng kể, nó còn giúp cho Chính-phủ vấn đề cung-cấp thực phẩm có chất đạm cần thiết cho sự dinh-dưỡng của con người hàng ngày và giúp cho ngân sách tại thị-xã một số lợi tức đáng kể do việc buôn bán cá giống con . Ngoài ra, việc tu-bổ trại dưỡng ngư tại Nha-trang sẽ giúp đỡ những nhà nuôi cá tại địa-phương tránh được khó khăn do việc chuyển-vận cá giống đi xa và thường hao hụt.

- Việc tạo mái hai chiếc xáng : Hai chiếc xáng sẽ thực-hiện công-tác vét cát bùn tại sông và biển trong phạm vi Duyên-hải và sông ngoài Việt-Nam. Cửa sông cái Nha-trang và vùng biển Nha-trang là địa-điểm quan trọng trong phạm vi hoạt-động của công-tác này .

Công tác vét sông và biển sẽ chứng tỏ công-kiến tạo của Chính-phủ tại những địa-điểm được đa số ngư dân nghèo sử dụng và ảnh hưởng tốt đến công việc làm ăn của họ .

Công tác này còn yểm-trợ cho sự sản-xuất trong nền kinh-tế quốc-gia và giúp việc xuất nhập trên ngư cảng được dễ-dàng nên sẽ tiết kiệm được nhiều thì giờ và nguyên-liệu cho ngư thuyền.

- Công tác huấn luyện ngư thuyền trưởng và Ngư phủ : việc huấn-luyện Ngư thuyền trưởng và ngư-phủ sẽ giúp cho công cuộc phát-triển ngành ngư nghiệp Viên-duyên được dễ dàng. Việc nhập cảng các dụng cụ và máy-móc sẽ hợp lý và có hiệu quả nhờ có đầy đủ các chuyên-viên này. Ngoài ra, công cuộc huấn luyện còn có lợi ích khiến dân chúng tin tưởng ở chế độ chính-quyền, nó giúp giải quyết được phần nào nạn thất nghiệp đang gia tăng tại thị-xã cũng như làm gia tăng năng xuất và lợi tức ngư phủ cùng giúp Quốc-gia tiết kiệm được một số ngoại tệ quan trọng do việc thuê mướn các chuyên viên Ngoại-quốc.

- Xây cất và tu bổ ngư-cảng : Nha-trang là một Trung-tâm ngư-nghiệp quan trọng với một khả năng đánh cá đáng kể nên nó nằm trong dự án xây cất và tu bổ các ngư cảng của Quốc-gia.

Việc xây cất ngư-cảng tại Nha-trang sẽ giúp cho số ngư dân địa-phương nâng cao mức lợi tức và giảm giá cá tại thị xã cùng các vùng lân cận. Nó còn gieo vào lòng nông-ngư-dân niềm tin-tưởng ở Chính-quyền.

- Thiết-lập xưởng đóng ngư-thuyền : Để cung-cấp cho nhu-cầu thuyền bè của ngư-dân Thị-xã và Tỉnh Khánh-hòa một cách thích nghi, Chính-phủ đã cho thiết-lập hai xưởng đóng ngư thuyền cây tại xóm-bóng Nha-trang.

Việc thiết lập xưởng đóng ngư thuyền này, sẽ làm gia tăng sự khai thác cận và viên-duyên, nâng cao được đời sống ngư dân thị-xã.

Công tác này còn yểm-trợ cho sự sản-xuất trong nền kinh-tế quốc-gia và giúp việc xuất nhập trên ngư cảng được dễ-dàng nên sẽ tiết kiệm được nhiều thì giờ và nguyên-liệu cho ngư thuyền.

- Công tác huấn luyện ngư thuyền trưởng và Ngư phủ : việc huấn-luyện Ngư thuyền trưởng và ngư-phủ sẽ giúp cho công cuộc phát-triển ngành ngư nghiệp Viên-duyên được dễ dàng. Việc nhập cảng các dụng cụ và máy-móc sẽ hợp lý và có hiệu quả nhờ có đầy đủ các chuyên-viên này. Ngoài ra, công cuộc huấn luyện còn có lợi ích khiến dân chúng tin tưởng ở chế độ chính-quyền, nó giúp giải quyết được phần nào nạn thất nghiệp đang gia tăng tại thị-xã cũng như làm gia tăng năng xuất và lợi tức ngư phủ cùng giúp Quốc-gia tiết kiệm được một số ngoại tệ quan trọng do việc thuê mướn các chuyên viên Ngoại-quốc.

- Xây cất và tu bổ ngư-cảng : Nha-trang là một Trung-tâm ngư-nghiệp quan trọng với một khả năng đánh cá đáng kể nên nó nằm trong dự án xây cất và tu bổ các ngư cảng của Quốc-gia.

Việc xây cất ngư-cảng tại Nha-trang sẽ giúp cho số ngư dân địa-phương nâng cao mức lợi tức và giảm giá cá tại thị xã cùng các vùng lân cận. Nó còn gieo vào lòng nông-ngư-dân niềm tin-tưởng ở Chính-quyền.

- Thiết-lập xưởng đóng ngư-thuyền : Để cung-cấp cho nhu-cầu thuyền bè của ngư-dân Thị-xã và Tỉnh Khánh-hòa một cách thích nghi, Chính-phủ đã cho thiết-lập hai xưởng đóng ngư thuyền cây tại xóm-bóng Nha - trang.

Việc thiết lập xưởng đóng ngư thuyền này, sẽ làm gia tăng sự khai thác cận và viên-duyên, nâng cao được đời sống ngư dân thị-xã.

Dự-án này đem lại nhiều lợi ích đáng lưu ý :

- Giảm bớt số tàu đàng cá ngoại-quốc đến khai thác tại ngư trường viễn-duyên bất hợp pháp.
- Tận dụng tài nguyên nhân lực dư thừa
- Thúc đẩy công cuộc phát-triển ngành ngư nghiệp.
- Chính-phủ thu được một số thuế lớn lao
- Triển vọng xuất cảng mạnh mẽ khiến Quốc-gia thu hoạch một số ngoại tệ quan-trọng.

Qua các dự án trên, ta thấy Chính-quyền chỉ đưa ra những dự-án rời rạc không có một kế hoạch phát-triển toàn bộ cho mọi lãnh vực.

Từ đó để góp phần nào vào việc phát triển Thị-xã Nha-trang, chúng tôi xin đưa ra ít đề nghị để bổ túc các dự án với mong ước Chính-quyền địa-phương sẽ thiết-lập một kế-hoạch phát-triển thích nghi cho thành phố Nha trang mến yêu này.

ĐỀ NGHỊ

Mục I

LÃNH VỰC HÀNH CHÁNH và KINH TẾ

ĐOẠN A LÃNH VỰC HÀNH CHÁNH

Về lãnh vực này, có những vấn đề mang tính chất chung của nền Hành-chánh Việt-Nam, có những vấn đề riêng biệt của Thị-xã. Tuy-nhiên chúng tôi cũng cố gắng khưu định các đề nghị tổng-quát cũng như riêng-biệt trong tầm mức của Thị-xã Nha-trang.

1/ Vấn-đề tổ-chức cơ-cấu và trang-bị trụ sở :

a) Các cơ cấu cấp Thị-xã :

- Tòa Thị chính : Hiện nay, cơ cấu của Tòa Thị chính Nha-trang chưa được thiết lập đầy đủ. Theo các tài liệu chúng tôi có được, hiện chỉ có 2 ty Hội-An và Hành-chánh thuộc riêng của Tòa Thị-chính, còn tất cả các Ty phòng khác đều thuộc chung của Tòa Thị chính và Tòa Hành chánh Tỉnh. Ông Thị-trưởng cũng kiêm luôn chức vụ Tỉnh trưởng Tỉnh Khánh-hòa. Ngay 2 Ty Hội-An và Hành chánh nói trên cũng còn thiếu nhiều nhân-viên. Nguyên do có lẽ là thiếu tài-chánh và việc tuyển dụng nhân viên khó khăn

Sự kiện này, chúng tôi thiết nghĩ là không có lợi cho việc phát-triển Thị-xã. Công cuộc thiết kế và phát-triển thị-xã đòi hỏi một cơ-cấu hành-chánh thuận-

nhất và riêng biệt. Vì là một thị-xã tân-lập, công cuộc này cần nhiều sự chú tâm và sáng kiến. Sự chung dụng của các cơ-cấu Tỉnh và Thị-xã không đáp ứng được điều kiện này. Do-đó, chúng tôi đề nghị Chính-quyền Trung-ương nên sớm thúc đẩy việc thành-lập đầy đủ các cơ cấu ấn định trên nguyên tắc. Trung-ương có thể gởi về Thị-xã một số cán-bộ chỉ-huy thiết-yếu, đồng thời trợ-cấp Thị-xã theo nhu-cầu để Chính-quyền Thị-xã tuyển mộ đầy đủ nhân-viên theo cấp số. Vì có như vậy, công-trình thiết-kế và phát-triển Thị-xã mới khỏi ẻo-nột và cũng nhờ đó tài nguyên ngân sách thị-xã mới tăng triển để cuối cùng thị-xã có một ngân-sách tự-trị hoàn-toàn.

Cũng trong chiều hướng này, chúng tôi đề nghị chính-quyền Trung-ương cũng như địa-phương Tỉnh Khánh-hòa nên sớm tìm cách thiết-lập một tòa Hành-chánh Tỉnh ở một nơi ngoài lãnh địa của Thị-xã Nha-trang. Tòa Hành-chánh Tỉnh kiêm Tòa Thị-chánh hiện tại sẽ được chuyển giao cho Thị-xã, vì dầu gì thì Tòa Thị-chính cũng là 1 tượng trưng cho uy-quyền của Chính-quyền Thị-xã. Sự chung dụng cơ sở hiện nay cũng gây cho dân chúng Thị-xã một sự phân tán tâm tư. Lòng dân không qui về về một mối. Và từ đó, công cuộc phát-triển thị-xã không kêu gọi được sự đóng góp tích cực của dân chúng và các tập thể tư trong thị-xã.

- Hội-đồng Thị-xã : Hiện nay, Hội-đồng Tỉnh Khánh-hòa kiêm luôn nhiệm-vụ của Hội-đồng Thị-xã Nha-trang. Cũng như trên, sự ôm đồm công việc này, không có lợi cho việc xây dựng và phát-triển Thị-xã. Với khuynh hướng gia tăng quyền hạn và trách nhiệm của Chính quyền địa-phương hiện tại, một Hội-đồng dân cử như vậy lại càng cần thiết như một giới hạn đối với những sự lạm quyền khả-hữu của Chính-quyền thị-xã và một thúc đẩy đối với việc kiến thiết và phát-triển thị-xã. Hơn nữa, sự việc dân chúng Thị-xã có một số người đại diện, nếu trung thực, sẽ khiến họ chú tâm nhiều hơn đến các vấn-đề của Thị-xã. Vì sự thực, cho tới bây giờ, một số người dân

trong thị xã vẫn chưa có một ý niệm rõ ràng rằng họ đang sống trong một "Thị-xã".

b) Các cơ-cấu chính-quyền khác trong Thị-xã -

- Các Quận Hành-chánh : Trụ sở của 2 quận hiện nay của Thị-xã Nha-trang là trụ sở của 2 xã Nha-trang Đông và Tây. Chưa có một sự sửa sang hay trang-bị nào mới. Nhân viên Tòa Hành-chánh quận phần nhiều cũng là nhân viên của 2 trụ sở Xã nói trên. Cấp số nhân viên đối với một quận như thế chưa đầy đủ. Hơn nữa, hầu như phần đông nhân viên của 2 Tòa Hành-chánh quận đều là con gái. Họ chưa có đủ tác phong của những cái bộ hành-chánh và khả năng của họ cũng tương đối yếu kém.

Các sự kiện trên khiến cho các Tòa Hành-chánh quận giảm bớt về uy-nghiêm và tầm quan trọng của chúng cũng giảm bớt trong lòng người dân. Ngoài ra, với số đông nhân viên là phụ-nữ như vậy, hoạt-dộng của Tòa Hành-chánh quận chắc không vượt khỏi những công việc Hành-chánh bình thường. Và như vậy, sự đóng góp của Tòa Hành-chánh quận mà công cuộc phát-triển thị-xã không được tích cực.

Nói như vậy, chúng tôi có ý muốn đề nghị giảm bớt một số nhân viên thiếu khả năng và đồng thời tuyển thêm một số nhân viên khác có khả năng hơn. Còn về trụ-sở các Tòa Hành-chánh quận, chúng tôi nghĩ là trước sau gì rồi cũng phải xây cất lại. Có thể việc này được dự-trù trong việc chỉnh-trang Thị-xã.

- Các Phường, Khóm, Liên-gia : cũng như các cơ-cấu vừa nói trên, việc trang bị trụ sở và nhân viên cho các Phường, Khóm trong Thị-xã còn thiếu sót rất nhiều. Nhiều trụ-sở quá chật hẹp hoặc ở trong tình-trạng mượn tạm, văn phòng phẩm không đủ. Thiếu phương tiện liên lạc (không có điện thoại) ngay cả tùy phái để chuyển công văn nhiều khi cũng không có.

Các sự kiện này cũng không tốt đẹp gì. Đây là các cấp Chính-quyền gần gũi nhất với dân chúng. Hơn nữa, trong chiều hướng phát-triển Quốc-gia nói chung, các cấp Chính-quyền này cũng mang một tầm quan-trọng đáng kể. Họ biết rõ những nhu cầu của Phường, Khóm, thu nhận những ý kiến và nguyện vọng của dân chúng trong địa hạt để đạo đạt lên cấp trên cũng trực tiếp kêu gọi sự đóng góp của dân chúng trong việc phát-triển thị xã. Để hoàn - thành các nhiệm vụ đó, họ phải có đủ phương-tiện để hoạt động. Do đó, chúng tôi có một vài đề nghị như sau :

- * Chính đốn, sửa sang hoặc xây cất các trụ - sở Phường, Khóm trong Thị xã .
- * Cấp cho mỗi Phường một tùy phái để liên lạc và chuyển công-văn .
- * Tăng cường số lượng văn-phòng phẩm .
- * Tuyển thêm nhân viên có khả-năng cho Phường .

Ngoài ra, định chế Liên-gia đã có từ lâu nhưng không có hiệu quả. Các vị liên gia trưởng chưa ý - thức rõ được nhiệm vụ của mình và hoạt-dộng lơ là. Nhiều khi họ là những người kém hiểu biết nên không đạt được hiệu-năng trong việc thi hành nhiệm vụ. Nhưng sự kiện này còn có một nguyên-uy sâu-xa hơn : Chính-quyền chưa nắm được lòng dân. Do-đó, riêng trong tầm mức của Thị-xã Nha-trang, Chính-quyền địa-phương phải làm sao lôi kéo được dân chúng vào công việc kiến thiết và phát-triển Thị xã. Muốn vậy, Chính-quyền thị-xã các cấp phải biểu-dương được uy-quyền và hiệu năng của mình. Các công trình đạt được sẽ là những động cơ nâng cao tinh-thần hợp tác của dân chúng địa-phương. Và trong môi trường đó, các Liên-gia trưởng sẽ được chọn lựa trong số những người tương - đối hiểu biết và có tinh-thần phục vụ. Một phụ cấp tương - xứng cũng thúc đẩy được tinh thần làm việc của các Liên-gia trưởng.

Cũng trong chiều hướng đó, các cấp Chính quyền trong Thị-xã, nhất là Phường, Khóm và Liên-gia phải tạo được những dây liên-lạc mật-thiết với dân chúng trong hạt và trong Thị xã. Điều này đòi hỏi một sự thiết tha của các cấp Chính-quyền Phường, Khóm với địa hạt của mình. Do-đó, Chính-quyền Thị-xã phải tìm cách thay thế những vị Phường trưởng hay Khóm trưởng không phải là người của địa-phương như tình-trạng hiện tại trong Thị-xã.

- Các cảnh sát cuộc - Hiện nay, có nhiều cuộc cảnh sát chỉ có cuộc trưởng mà không có nhân viên. Các vị cuộc trưởng này lại nằm ở Quận nên khi hữu sự, sự can thiệp của chính-quyền rất chậm trễ. Ngoài ra, chưa có văn thư minh-định sự liên-lạc giữa các Phường trưởng và cuộc cảnh-sát nên sự điều hành nhiều khi khó khăn. Do-đó, chúng tôi đề nghị như sau :

- * Trang bị nhân viên cảnh sát cho các cuộc
- * Chỉ thị cho vị Cuộc-trưởng hay một đại diện nằm tại văn-phòng Phường để có thể giải quyết các công việc kịp thời khi hữu sự.
- * Minh-định mối liên-lạc giữa vị Cuộc-trưởng và Phường-trưởng .

Về các nhân-viên cảnh sát sẽ được trang bị cho các Cuộc, có thể lấy bớt một số nhân viên cảnh sát của Ty cảnh-sát Khánh-hòa. Nếu không đủ, tạm thời có thể trao cho các trưởng toán Nhân-Dân Tự-Vệ Phường, Khóm một số quyền hạn để có thể can thiệp kịp thời các vụ rắc rối trong Phường, Khóm .

2/ Tinh-thần làm việc của công chức -

Đây là tinh-thần chung của đa số công chức tại Việt-Nam. Quan liêm và bệ bối. Thật vậy, dầu các lý-thuyết hành-chánh mới đã được phổ-biến, dầu Chính-quyền

đã bao nhiêu lần đề cập đến cách mạng hành-chánh, tinh thần quan-liêu vẫn chưa được gột rửa hết trong đầu óc một số lớn công chức tại nước ta. Chỉ có một số ít người có ý-niệm về một "nền hành-chánh nghĩa vụ" (l'administration d'obligation). Còn đối với số đông, khía-cạnh quyền-hành vẫn được chú trọng nhiều hơn. Quan-niệm này có ảnh hưởng tới tác phong của công-chức không ít và do-đó cũng ảnh hưởng đến cam-tình của dân chúng đối với Chính-quyền. Tuy-nhiên, việc dung-hoà quan - niệm hành-chánh nghĩa vụ và uy-quyền cần-thiết của hoạt-động hành-chánh không phải dễ. Nó đòi hỏi sự hiểu biết của các công chức cũng như của dân chúng. Ngoài ra, hệ - thống hành-chánh năng về pháp lý của nước ta cũng khiến cho các công-chức e-dè trong khi làm việc đến trở-thành máy móc và thiếu sáng kiến. Phải công nhận rằng, nền Hành-chánh Việt-Nam hiện nay đang chuyển mình theo một chiều hướng thiên về phát-triển. Nhưng việc cải - tổ khung cảnh hành-chánh và gieo rắc một quan-niệm Hành - chánh mới không phải trong một sớm một chiều có thể thực hiện được.

Mặc dầu vậy, riêng đối với nền hành-chánh Thị xã Nha-trang, một thị xã tân lập đòi hỏi một tinh thần phục vụ cao độ và mới mẽ của công-chức và cán bộ nếu muốn công cuộc phát-triển thị xã đạt được hiệu - năng đúng mức, vấn đề khó khăn trên có thể giải quyết tạm thời bằng một vài phương-thức sau :

- Thành phần công chức và cán bộ thị-xã nên gồm những người trẻ, nhất là những cán bộ nông cốt. Bù vào sự thiếu sót kinh nghiệm của họ so với những người lớn tuổi là óc sáng kiến, táo bạo, không thành kiến và nhất là óc tiến thủ. Vì một khi đã đi vào vận hành phát-triển, yếu tố ổn cố đến gần như ù-ly của nền hành-chánh không có lợi cho công cuộc phát-triển. Trong kế - hoạch tứ niên phát-triển thị tứ, chúng tôi được biết là trung ương sẽ đưa về các thị tứ những cán bộ phát triển thị tứ được huấn luyện tại Trung-ương. Những người này sẽ

giúp giải quyết phần nào nhu cầu nêu trên.

- Những khóa huấn-luyện cần được tổ chức ngay trong thị-xã. Những chủ đề có thể là quan niệm hành - chánh phát-triển, chương trình phát-triển thị xã, tinh thần phục vụ mới ... Riêng đối với những cấp chỉ huy hành-chánh và cán-bộ nòng-cốt, sự thiếu thôn kinh - nghiệm của họ có thể được bổ khuyết bằng những khóa tu nghiệp, hội thảo ..v..v... Tại trung-ương và cả tại địa phương. Ngoài ra cũng cần thiết phải gieo cho họ một lý tưởng, đúng hơn là hình ảnh của một nước Việt Nam cường thịnh đang cuối các cố gắng phát-triển Quốc gia của họ, những công-chức và cán-bộ, cũng như của các cấp lãnh-đạo. Muốn vậy, chúng ta thiết yếu phải bước ngay vào các hoạt-động phát-triển Quốc-gia thực sự trên nhiều lãnh vực với tất cả thiện-tâm thiện chí của chính quyền

- Sự làm gương của các cấp chỉ huy hành chánh cũng rất quan-trọng. Vì vậy việc tuyển người vào các chức vụ chỉ huy phải hết sức thận trọng. Họ vừa phải là những cán bộ có tác phong tương đối đứng đắn và một tinh thần làm việc trẻ trung kèm theo một óc hiểu biết được toàn tính chất tiến bộ. Các điều kiện này không hẳn là khó khăn, chúng tùy thuộc nhiều vào việc đúc rèn cán bộ của các trường hay trung-tâm huấn-luyện các cấp chỉ huy. Việc đúc rèn này phải làm sao tạo được nơi các cán bộ cao cấp đó lòng thiết tha phục vụ xứ sở trong một tiến trình phát-triển quốc-gia khả đạt. Nhưng chắc chắn họ phải là những người trẻ. Tinh thần hoạt-động tích cực cũng như sự quản trị những việc khéo léo của họ gây ảnh hưởng mạnh mẽ đến tinh-thần làm việc của các nhân-viên.

- Riêng đối với những nhân viên phục vụ trong các cơ-cấu hành-chánh Phường, Khóm, ngoài việc cho họ thụ huấn các khóa huấn luyện, chính-quyền Thị - xã cũng cần thường xuyên tổ-chức các cuộc thanh-tra tại Phường,

Khóm, vừa để thúc đẩy hoạt-động của các viên chức tại đây, vừa để xem xét tận mắt tình hình xây dựng của địa hạt.

- Một khía cạnh khác cũng khá quan-trọng trong vấn đề tinh-thần làm việc của công-chức và cán-bộ trong thị xã là nguyên-ủy của sự bê-bối của họ một phần là do nơi đồng lương quá eo hẹp trong khi đời sống khó khăn. Chính-quyền Thị-xã phải thực hiện mọi biện pháp khả-hữu để giảm thiểu bớt mối lo âu về vật chất của họ.

3/ Vấn-đề dân-sự-hóa nền hành-chánh thị xã -

Vấn đề dân sự hóa nền hành-chánh nói chung tại Việt-Nam đã được đặt ra từ lâu. Nhưng cho tới nay, trong nền hành-chánh địa-phương, vì tình hình an-ninh bất buộc (?) các chức vụ chỉ huy nền hành-chánh địa phương vẫn còn do quân-nhân nắm giữ. Tại Thị-xã Nha-trang, vị Thị-trưởng kiêm Tỉnh trưởng Tỉnh Khánh-hòa, các quân-trưởng đều là sĩ-quan cấp Tá. Riêng về các chức - vụ Phòng trưởng, Khóm trưởng trên nguyên tắc được giao cho các nhân viên dân chính. Nhưng vì chúng ta đang ở trong giai đoạn thiếu các nhân-viên dân-chính có khả-năng, nên theo thông-tư số 5852-BNV/HCDP/PTDT ngày 24-8-1972, các Thị xã được bổ nhiệm các công chức, kể cả các Phó Đốc-sự, Tham-sự hay địa-phương-quân cấp Ủy làm Phòng-trưởng, nếu tình-hình ngân sách Thị-xã liên hệ cho phép.

Chúng tôi nhận thấy rằng Nha-trang là một Thị xã rất an-ninh. Do-đó, các quân-nhân không còn cần - thiết phải ở các chức vụ chỉ huy hành-chánh nữa. Hơn nữa các quân-nhân mang nặng một tinh thần chỉ huy cứng rắn không phù hợp với nền hành-chánh phát-triển đương thời của thị-xã. Nền hành-chánh này cần phải uyển chuyển để có thể thỏa-mãn nhu-cầu của dân chúng một cách đúng mức và giúp cho công cuộc phát-triển thị-xã đạt được hiệu-năng tối đa. Chúng tôi muốn ám chỉ việc thay thế các

vị Thị-trưởng và Quận-trưởng quân-nhân bằng các vị chỉ-huy dân chính.

Còn về các Phường-trưởng, chúng tôi cho rằng các Phó Đốc-sự hay Tham-sự trẻ tuổi đảm nhận chức vụ này hợp lý hơn là các sĩ-quan Địa-phương quân cấp Ủy. Chính-quyền Trung-ương nên thỏa mãn gấp nhu-cầu này cho Thị-xã.

4/ Vấn-đề phân quyền và phân-nhiệm -

Khuy-nh-hướng hiện tại của chính-quyền là trao thêm nhiều quyền hành và trách nhiệm cho chính-quyền Thị-xã để công cuộc phát-triển thị-xã được thực hiện dễ-dàng hơn và phù hợp với nhu cầu và tình trạng của thị-xã hơn. Đi sâu hơn nữa, việc phân quyền và phân nhiệm cho các cấp chính-quyền trong thị-xã cũng phải phân minh, không những trên nguyên tắc mà còn trên thực tế nữa. Nghĩa là ít nhất các cấp Chính-quyền trên không giám chân lên địa hạt thẩm quyền của các cấp chính-quyền dưới. Phải để cho họ hành xử các thẩm quyền của họ trong tầm mức trách-nhiệm của họ. Nhưng các cấp chính-quyền trên phải kiểm soát chặt chẽ một cách khéo léo các hoạt động của họ để tránh những lỗi lầm đáng tiếc. Hơn thế nữa, các cấp chính-quyền trên còn có thể tùy tiện ấn-định một phạm vi rộng rãi cho các thẩm-quyền tổng-quát trên nguyên tắc của các cấp chính-quyền Phường. Khóm hầu có thể thỏa mãn hữu hiệu và nhanh chóng nhu-cầu của dân chúng, và giúp các hoạt-động phát-triển cộng-đồng tại các Phường, Khóm được thực hiện dễ-dàng. Sự việc này đòi hỏi một sự hiểu biết của các cấp chính-quyền Thị-xã về phạm vi quyền hạn và trách nhiệm của mình, thiết yếu hướng về công cuộc xây dựng và phát-triển Thị-xã.

5/ Cải-cách thủ-tục Hành-chánh -

Một sự cải cách thủ tục hành-chánh triệt - để trên bình diện Quốc-gia đòi hỏi nhiều công trình nghiên

cứu về khung cảnh hành-chánh Quốc-gia, và các nguyên - tắc điều hướng trong hệ-thống pháp lý hành-chánh năng tính chất ổn-cố hiện tại để đưa ra một khung cảnh hành-chánh mới phù hợp với nhu-cầu phát-triển Quốc-gia khẩn thiết hiện nay.

Ở đây, vẫn trong khung cảnh cũ, chúng tôi đề-nghị tạm thời giảm thiểu bớt những giai đoạn và thủ tục không cần thiết gây nặng nề trong hoạt-động hành chính thị-xã. Việc nhẹ-nhàng-hóa thủ-tục hành-chánh này không những khiến cho việc thỏa mãn nhu cầu công-cộng và phát triển thị-xã để đạt được hiệu năng tối đa mà còn gây một ấn tượng tốt trong dân chúng. Chúng tôi chỉ đơn-cử ở đây một vài thí dụ :

- Các giấy tờ do Phường cấp như giấy thay đổi chỗ ở, trích lục các giấy tờ hộ tịch ... không cần có sự thị thực của Quận.

- Nhiều hoạt-động tư nhân không cần đến chứng-chỉ hạnh-kiểm : mở quán ăn, quán giải khát, mở trường tư thực sơ-cấp và tiểu học.

- Mở nhà bảo sanh tư, thiết lập các cơ sở xã-hội nhỏ không cần thủ tục điều tra cảnh sát.

Ngoài ra, những thủ-tục hành-chánh cần - thiết còn phải được thực hiện nhanh chóng cho dân chúng.

Tuy nhiên, ngược lại, những thủ-tục hành chính cần thiết phải được thi hành chặt chẽ và đúng mức. Thí dụ như việc khai báo tạm trú cần được kiểm soát kỹ lưỡng. Về việc này, dân chúng Thị-xã Nha-trang có vẻ lơ-là. Lý do là chính-quyền Phường, Khóm không nắm được dân chúng và có vẻ xa cách với dân chúng.

6/ Các cơ-cấu mới để phát-triển Thị-xã -

Ngoài các cơ-cấu chính-thức của Thị-xã được ấn định bằng văn thư mà chúng tôi quan niệm như những cơ-

năng phát triển, chúng tôi đề nghị một vài cơ - cấu mới nhằm giúp cho công cuộc phát-triển thị-xã đạt được hiệu năng nhiều hơn :

- Ủy-ban phát-triển thị-xã : gồm đại diện của Tòa Thị-chính, Trường-ty Công-chánh, Trường-ty Kiến - thiết, Trường-ty Tài-chánh và kinh-tế, đại diện Hội-đồng Thị-xã và một số người hiểu biết đại diện dân-chúng trong Thị-xã. Ủy-ban này có nhiệm vụ nghiên cứu một kế-hoạch tổng quát phát-triển thị-xã và những dự-án phát-triển để thực hiện kế-hoạch tổng quát đó. Ủy ban này mang sắc thái của một ủy-ban nghiên-cứu của Thị-xã và có vấn đề chính-quyền thị-xã trong vấn đề kiến-thiết và phát-triển Thị-xã.

- Các ban quản-trị : đây là một định chế mô phỏng theo kiểu mẫu của Đài-Loan. Nó gồm những đại diện dân chúng Thị-xã để quản-trị những tiện nghi công cộng của Thị-xã hay những hoạt-động có ích lợi chung cho Thị-xã. Đây cũng là một cách để dân chúng tham dự vào các vấn đề xây-dựng Thị-xã. Thí-dụ như lập các ban quản-trị các chợ trong Thị-xã để giải quyết vấn đề vệ sinh trong chợ, đề nghị những dự-án tu-bổ và thiết trí chợ, hợp-lý-hóa việc xếp đặt chỗ ngồi của các người bán hàng trong chợ ..v..v..., hoặc có thể lập Ban Quản-trị vấn-đề vệ-sinh công cộng trong Thị-xã. Ban quản-trị này sẽ nghiên cứu các dự-án vệ sinh thị-xã như việc tiêu hủy rác rến, vệ-sinh-hóa các khu đông dân cư, các đường phố trong thị-xã, ... và có thể quản trị cả việc thực hiện các dự án này. Tùy theo loại hoạt-động, những người được hưởng các tiện ích công-cộng này sẽ phải đóng góp cho việc thực hiện các dự án ngoài số ngân khoản dự-trù trong ngân-sách Thị-xã cho các hoạt-động đó. Một số tiền sẽ được trích ra để trả phụ cấp cho các nhân-viên ban quản-trị.

7/ Tư-nhân-hóa các hoạt-động phát-triển -

Công việc xây dựng và phát-triển Thị-xã rất nặng nề. Do-đó, Chính-quyền địa-phương nên trao bớt một số công trình cho tư-nhân đảm trách. Chính-quyền địa-phương không nên ôm-dòm hết tất cả mọi hoạt-động với lý do là hoạt-động tư nhân có hại cho lợi ích công-cộng. Chính-quyền có thể giữ vai trò hướng dẫn và giúp đỡ một số hoạt-động của tư-nhân. Việc tư-nhân-hóa các hoạt-động phát-triển cũng là một cách để kêu gọi dân chúng thị-xã tham dự vào các hoạt-động phát-triển chung. Nhưng vấn-đề kêu gọi dân chúng đầu tư vào các công-trình phát-triển thị-xã không phải dễ dàng. Trước hết, Chính-quyền địa-phương phải công-khai-hóa chương trình phát-triển thị-xã một cách chi tiết để tư nhân hiểu rõ cơ-vận đầu tư. Riêng đối với những hoạt-động xã hội và văn-hóa, có thể chính-quyền phải kêu gọi dân chúng một cách tích cực. Có khi chính-quyền địa-phương phải đặt việc đó khởi đầu để tư nhân về sau tiếp tục công trình đó.

Về các hoạt động phát-triển cộng đồng trong Phường, Khóm, chính-quyền địa hạt phải làm sao hơ hào được sự đóng góp của dân chúng trong địa hạt. Muốn thế chính-quyền Phường, Khóm phải gây được uy-tín với dân chúng trong khu vực của mình. Nhưng phải tìm cách để giao lại hoạt động phát-triển đó cho dân chúng trong Phường, Khóm. Chính-quyền quản hạt chỉ đôn đốc và hướng dẫn các hoạt-động đó.

DOẠN B LÃNH VỰC KINH TẾ

Quốc-gia chúng ta đang thực sự bước vào giai-đoạn hậu chiến với những nỗ lực tái thiết để xây dựng lại những gì đổ vỡ vì chiến-tranh và khai-thác các tài nguyên phong phú của đất nước. Từ nỗ lực này, các tiềm năng tài nguyên phong phú của Quốc-gia được coi như một động cơ chính yếu để thúc đẩy Quốc-gia tiến tới tự lực tự cường về phương diện kinh-tế.

Nha-trang là một thành phố với nhiều tài nguyên, để tận dụng khai thác các tài nguyên đó chúng tôi xin góp vài ý kiến thô thiển trong sinh hoạt kinh-tế của Thị-xã Nha-trang.

1/ Ngư-nghiệp -

Trong chiều hướng phát triển kinh-tế với tài nguyên biển cả phong phú, Thị-xã Nha-trang đã được Chính-phủ được ra nhiều dự án phát-triển ngành ngư-nghiệp viễn duyên. Tuy nhiên sinh hoạt ngư nghiệp tại thành phố Nha-trang cần được mở mang hơn, không những cho riêng ngành đánh cá biển mà nó còn cần phát triển vài khía cạnh liên hệ đến ngành đánh cá này cũng như phải cấp thời giải quyết thêm một số vấn đề cần thiết để ngư nghiệp Nha-trang được phát-triển.

a) Biện-pháp dài hạn -

Trong các dự án phát-triển ngư-nghiệp tại Nha trang có một khía cạnh rất quan trọng liên quan mật - thiết đến nghề chài lưới, khi muốn phát triển nền ngư-nghiệp tại Nha-trang.

Hiện nay, các hải sản khai thác được tại Nha-trang rất nhiều nhưng hầu như chỉ cung-cấp cho nhu cầu

tiêu thụ thị dân, trừ một số các hải sản khô được gửi đi khắp nơi tiêu thụ như mực khô, tôm khô... Cho nên khi ngư dân khai thác được nhiều do những kỳ đi biển may mắn mang về được nhiều cá, thì họ lại vấp một trở ngại là không có nơi xử dụng hết được hải sản họ kiếm được. Để tiêu thụ được các hải sản một cách hợp lý hơn nhất là khi ngành ngư nghiệp viên duyên hoạt động trên vùng biển Nha-trang. Chúng tôi xin đề nghị chính quyền địa-phương cần giúp đỡ các tư nhân đầu tư mở mang kỹ-nghệ biển chế các hải sản.

Kỹ-nghệ chế biến hải sản tiếp thụ mạnh nhất không gì bằng việc thiết lập xây dựng kỹ-nghệ đóng đồ hộp tại Thị-xã Nha-trang .

Nha-trang là một thành phố du lịch và thương mại nhưng nếu thiếu các cơ-xưởng kỹ nghệ đồ thì bộ mặt thị xã Nha-trang sẽ kém quan trọng rất nhiều. Kỹ nghệ đóng đồ hộp xuất hiện sẽ giúp ngư dân hăng hái giạtăng phát-triển sản-xuất hải sản, lại tiếp nhận được một số nhân công rất đáng kể, giải quyết được tình trạng thất nghiệp đang gia tăng mạnh mẽ tại Thị-xã Nha-trang.

Và lại ngoài trung-tâm thành phố, Nha - trang còn nhiều đất đai ở ngoại-ô còn bỏ trống rất tiện cho việc xây cất các cơ-xưởng này.

Từ những ích lợi thiết yếu đó chính quyền địa phương cần thành lập các cơ xưởng kỹ-nghệ đóng đồ hộp hầu thỏa mãn đúng nguyện vọng, nhu cầu đang đòi hỏi của thị dân Nha-trang.

Ngoài kỹ-nghệ đóng đồ hộp giúp phát-triển lâu dài nền ngư-nghiệp. Chính-quyền Thị-xã cần giúp đỡ ngư dân tìm thị-trường tiêu thụ các hải sản trong nước cũng như ngoại-quốc, bằng cách đại diện ngư dân tiếp xúc với các nhà kinh doanh của các Quốc-gia bạn, giúp ngư dân dễ dàng trong việc vận chuyển các hải sản cho thị - trường tiêu thụ quan trọng.

b) Biện-phép ngắn hạn -

- Khu kỹ-nghệ làm nước mắm tại Thị-xã Nha-trang quá thiếu thốn các tiện nghi nhất là về đường - xá, cầu cống bị hư hại rất nhiều lại lẫn lộn với các gia cư của dân chúng. Để giúp đỡ thiết thực cho các nhà làm nước mắm và bảo vệ sức khỏe cho dân chúng trong thành phố, chính-quyền địa-phương cần giúp - đỡ thành lập riêng một khu kỹ-nghệ làm nước mắm, mở mang những con đường rộng rãi vững bền, sạch sẽ giúp việc chuyên vận món gia vị đặc biệt của người Việt-Nam một cách thích nghi. Giúp tư nhân quảng cáo món nước mắm tại các Quốc-gia bạn để có thể xuất cảng hầu đẩy mạnh việc sản xuất món hàng này .

- Lập nghiệp đoàn : để tiếp xúc, liên-lạc dễ dàng và tìm hiểu xác đáng nguyện vọng của ngư dân chính-quyền cần hỗ-trợ việc thành lập một nghiệp đoàn ngư dân tại Nha-trang hầu tranh đấu những nguyện vọng chính đáng của ngư dân.

- Lập hợp-tác-xã : Chính-quyền cần đẩy mạnh việc thành lập các hợp-tác-xã ngư dân để thanh - toán được phần nào nạn trung gian bóc lột các ngư dân nghèo nhưng cần cù siêng năng, và giúp ngư dân có nơi giao-thiệp với nhau để phát-triển ngành đánh cá .

- Ngân hàng : giúp việc phát-triển dễ - dàng ngành ngư nghiệp, Chính-quyền cần đẩy mạnh việc thiết lập các ngân hàng giúp cho các ngư dân nghèo thiếu vốn có cơ hội thăng tiến. Các ngân hàng này phải có những thể thức cho vay với những điều kiện dễ dàng.

Để tạo tiện nghi cho ngư dân ở hạ tầng cơ sở Chính-quyền cần hỗ trợ các ngư dân tại khu phố Vĩnh-Phước thành lập một ban quản-trị Cầu cá Vĩnh-Phước .

2/ Thương-mại -

Giúp việc phát-triển kinh-tế dễ-dàng và có môi trường hoạt-động. Tại Nha-trang hiện nay ngoài khu chợ Đầm vừa được tái thiết một cách qui mô, chính quyền cần có những cải thiện các ngôi chợ khác.

- Sửa sang và tổ-chức lại khu chợ Xóm mới cho thích nghi với số dân đông đảo và đang tăng tại khu này

- Tạo tiện nghi và khai thông các con đường trong khu chợ Phường Sài và các bến cá quan - trọng thành phố Nha-trang.

- Khuyến khích việc thành lập các tổ hợp thương mại của các thương gia kém lợi tức để cạnh tranh với các thương-gia giàu có nhiều quyền thế.

- Chính-quyền phải đẩy mạnh việc kiểm - soát giá cả tại Thị-xã Nha-trang hầu tránh nạn đầu cơ gây nguy hại đến sinh-hoạt thương-mại của thành phố.

3/ Tài-chánh -

Để tăng thêm tài nguyên cho Quốc-gia Chính-quyền địa-phương cần có những biện pháp thích-nghi :

- Huấn luyện viên chức Xã-Ấp và các cán - bộ một cách rõ ràng về luật thuế khóa. Đẩy mạnh thông tin thuế vụ cho dân chúng hiểu rõ nhiệm vụ và ích lợi của việc đóng thuế và số tiền thuế một cách rõ ràng. Trừng phạt, thăng thưởng các nhân viên hành thu một cách xứng đáng.

- Kiểm kê tài nguyên trong Thị-xã một cách hũu hiệu, tận thu các khoản thuế còn đọng ở các tài khóa trước .

Mục II

LÃNH VỰC XÃ HỘI & VĂN HÓA & GIÁO DỤC

ĐOẠN A . VĂN HÓA

Về lãnh vực này, những đề nghị của chúng tôi có mục đích phát triển sự hiểu biết của dân chúng, gây một tâm hồn trong sạch và yêu quê hương trong dân chúng nhất là trong giới thanh thiếu niên, khuyến-khích sự học hỏi cùng các hoạt-động, văn học và nghệ thuật, tạo một nếp sống mới tốt đẹp trong thị-xã cùng gây một niềm tin cho dân chúng thị xã.

- Trước tiên, chúng tôi đề nghị thành lập một Hội bảo trợ văn hóa của Thị xã gồm một số người hiểu biết sâu rộng, một số thân hào nhân sĩ có uy tín và có tinh thần đạo đức cao độ trong thị xã. Hoạt động của Hội này có thể là :

- * Tổ chức những buổi diễn thuyết về nhiều vấn-đề : Khoa-học, Xã-hội, Đạo-đức, Triết-lý, Văn học, Phát-triển Quốc-gia, Y-tế ... Hội bảo-trợ văn hóa sẽ mời các nhân vật hiểu biết trong Thị xã hoặc ở các nơi khác nói chuyện về các vấn đề nêu trên.
- * Nghiên-cứu những kế-hoạch giúp Chính - quyền Thị xã bài trừ các tệ đoan xã-hội, hủy bỏ các tập quán xấu, chấn - chỉnh các phong tục tốt Hội có thể tổ chức những đoàn sinh-viên, học sinh đi nói chuyện tại các Phường về các vấn đề này .
- * Thành-lập và khuyến khích thành lập những Thư viện và các phòng thí-nghiệm. Tại mỗi

trường trung-học, nên khuyến-khích thành lập 1 Thư viện và 1 phòng thí nghiệm để giúp mở rộng tìm hiểu biết của học sinh. Ngoài ra, Hội có thể đứng ra thành lập một thư-viện chung cho Thị xã và vấn đề trang bị các thư-viện - phòng thí - nghiệm đó, Hội có thể đứng ra xin Bộ Giáo-Dục và Chính-quyền Thị xã trợ cấp một ngân khoản, kêu gọi Hội Phụ-huynh Học-sinh, các Đoàn - Thể và Hiệp hội khác cùng các tư nhân mạnh thường quân đóng góp vào các công trình có ích lợi chung này, liên lạc với các cơ quan chính-quyền hay Quốc-tế để xin giúp đỡ các dụng-cụ trang bị các phòng thí nghiệm và sách vở cho các thư-viện. Còn về việc tu bổ và duy trì các thư viện và phòng thí nghiệm, có thể bắt các độc giả và học-sinh đóng một số lệ phí hàng tháng hay hàng năm.

- * Tổ-chức và khuyến-khích các đoàn thể tư nhân tổ chức các lớp học bình dân buổi tối dành cho những người lớn tuổi, kêu gọi các nhà giáo trong Thị xã góp công vào hoạt-động này.
- * Nghiên cứu những kế hoạch nhằm khuyếnkhích tinh thần học tập của học sinh Thị xã, tạo ý - thức trách nhiệm của các nhà giáo chân chính lẽ lẽ học tập tại các trường bằng các đề - nghị hay khách - nghị, gây những phong trào tốt trong giới sinh-viên, học-sinh.
- * Tổ-chức những đoàn du-ca nhằm gây lòng yêu quê-hương, nâng cao niềm tin của dân chúng trong Thị-xã.
- * Khuyến-khích việc thành-lập các Hội văn-học và nghệ-thuật để phát-triển các hoạt-động và các ngành này : thúc đẩy các hoạt-động sáng tác văn chương nói chung và các sách báo xây dựng nói riêng, nhất là các sách báo dành cho thiếu niên

tổ chức những buổi văn nghệ trong lãnh vực các thanh thiếu niên hoặc cho dân chúng Thị xã, khuyến khích việc sáng tác các bản nhạc hùng mạnh cho các thanh thiếu niên, thúc đẩy việc thành lập các lớp âm nhạc hay mỹ-thuật miễn-phi hay với học phí thấp.

- * Giúp đỡ việc thành lập và duy trì các nguyệt-san, tập san có tính các xây dựng hay học hỏi trong thị xã, tìm phương tiện để lập một nhà in hay quay Ronéo miễn phí dành cho các hoạt-động này và in các tài liệu học tập với giảm-cho học-sinh, sinh-viên ...
- * Tổ chức những buổi phát thanh với đề tài xây-đựng nhằm mục đích nâng cao trình độ văn hóa của dân chúng trong thị xã.

Chính quyền Thị xã phải hợp tác chặt chẽ với Hội BTVH trong việc phát huy một nền văn-hóa lành ^{manh} cho Thị xã. Chính-quyền nên lưu tâm đến các đề nghị của Hội này, giúp đỡ phương tiện và dễ dàng hóa mọi thủ tục dành cho những hoạt-động của Hội này.

- Ngoài ra, các tập thể tôn-giáo cũng giúp gây dựng một tinh thần đạo đức trong tâm hồn dân chúng Thị xã, tạo một sự đoàn kết giữa các tầng lớp dân chúng, giữa các lớp tuổi. Chính quyền bằng mọi phương cách khuyến-khích các trung-tâm tôn-giáo thị xã, thay vì trói buộc tín đồ trong những ranh giới chật hẹp cho đạo giáo, tạo cho họ một tinh thần xã-hội vị-tha, một niềm tin tưởng phẫn khởi tình thương giữa người và người. Chính - quyền cũng kêu gọi các vị tu trì phát-triển mạnh mẽ các hoạt-động tôn-giáo nhiệm sắc thái vừa nêu trên như tổ chức những buổi diễn thuyết, phát hành các tập san tôn giáo, xây dựng mối liên-lạc cởi mở giữa các tôn giáo ...

-ĐOẠN B XÃ HỘI

1/- Vấn đề thiếu nhi phạm pháp -

Đây là một tai nạn chung hiện tại của nước ta mà tình trạng đã trở nên trầm trọng đáng kể. Riêng tại Thị xã Nha-trang, hàng ngày người ta thấy nhan nhản những đứa trẻ hư đốn hút thuốc, bài bạc, trai gái, đàng điếm, cướp bóc, xài ma túy, đánh lộn ... Đó là chưa kể đến những chuyện trụy lạc thâm lén của các trẻ con nhà đàng hoàng giàu có. Nguyên nhân ở đâu ? Có thể qui trách cho 3 cơ chế : gia-đình, học đường và xã-hội.

* Gia-đình : Cha mẹ thường bỏ bê con cái để lao đầu vào công việc làm ăn hay những thú vui của mình, một lối giáo dục sai lạc, một khung cảnh gia đình thiếu êm ấm hay vô trật tự ...

* Học-đường : Ban Giám-đốc và các giáo-sư nhà giáo thiếu tinh thần trách nhiệm, chỉ biết tỏ thái độ bất-lực trước sự đòi truy của học-sinh. Các trường tư thục hầu như chỉ nhằm mục đích thương mại, sự học tập và hạnh-kiếm của học sinh không được chú ý tới. Thiếu sự phối hợp giữa gia-đình và học đường trong việc giáo-dục trẻ em .

* Xã-hội : Chính-quyền ù-ly, thiếu sáng kiến, chỉ biết trối mình trong các vấn đề khẩn thiết thường xuyên, không cương-quyết và khéo léo trong việc bài trừ các tệ đoan xã-hội, chỉ biết đến sự trừng phạt mà ít chú trọng đến các nguyên ủy chính của tình trạng sa-đọa của thiếu nhi ; không có kế sách hướng dẫn sinh-hoạt thiếu-nhi ...

Cả 3 cơ chế trên đều mang trách nhiệm đối với sự đòi truy của thiếu nhi, nhưng khi đặt vấn đề trách nhiệm

tất cả đều chối biến. Người thì đổ lỗi cho tình hình kinh-tế khó-khăn, người thì qui trách cho tình-trạng học-tranh, người thì đổ lỗi cho xã-hội đồi trụy, thậm chí đến việc đổ lỗi cho nhau. Tất cả đều bó tay nhìn nhau mà chép miệng. Chúng tôi thiết bách đưa ra những đề nghị sau :

- Gây thành một phong trào hướng dẫn các vị phụ-huynh trong việc giáo dục con cái với sự tham-dự của các nhà giáo, các người hiểu biết, các sinh-viên, học-sinh trong Thị-xã, các vị thân hào nhân sĩ trong Phường, Khóm, các vị lãnh-đạo tôn giáo, ... và sử dụng nhiều hình thức và phương tiện khác nhau .
- Tạo một sự liên lạc mật thiết giữa phụ - huynh học sinh và học đường để có thể kiểm soát chặt chẽ hoạt-động của con em.
- Kỹ-luật học-đường cần được chỉnh đốn đúng mức. Muốn vậy, trước tiên, tinh-thần trách nhiệm và tác phong của các nhà giáo cần được đề cao .
- Kiểm soát vấn đề giảng dạy và kỹ-luật học - đường tại các trường tư-thục và có những chế tài thích hợp.
- Phát triển đời sống tập thể và các hoạt động lành mạnh của các thiếu nhi.
- Bại trừ gât gạo các tệ đoan xã hội và những cảnh tượng xấu xa trong thị-xã.
- Giúp đỡ các gia đình nghèo trong việc giáo dục trẻ em như việc cấp học bổng cho những trẻ em nghèo .
- Áp dụng đúng mức các luật lệ dành cho các thiếu nhi phạm pháp.

- Khuyến khích việc mở các trường công - lồng tại Phường, Khóm, phát triển hơn nữa các trường nghĩa thực, khuyến dụ các bạn phu-huynh tìm cách cho con em đi học.
- Giải quyết nạn các em nhỏ sống lang thang trên các đường phố, trong các tiệm ăn hay tiệm giải khát ...

Vấn đề này rất khó khăn, đòi hỏi sự hiểu biết và niềm thiết-tha xây dựng của chính-quyền địa-phương và các vị có trách nhiệm trong Thị-xã .

2/- Các tệ đoan xã-hội -

Việc bài trừ các tệ đoan xã hội được đặt ra và thực hiện từ lâu tại Thị xã. Nhưng kết quả không có gì khả quan. Hình như có một sự dung túng và đồng lõa của các cấp có thẩm quyền. Bây giờ là lúc cần thiết phải tiêu - diệt nhanh chóng và mạnh mẽ các tệ đoan này.

a) Nạn ma túy : ngoài các biện pháp mà chính - quyền địa-phương đang áp - dụng hiện tại như khám phá và tịch thu các loại ma túy , trừng phạt những người xử dụng ma túy đi đôi với việc giáo - dục thiếu-nhi vừa nêu trên, chính-quyền và các cơ chế khác trong thị-xã phải làm sao tạo cho dân chúng một sự hiểu biết cặn kẽ về mối nguy hiểm của ma túy, tổ chức phòng cai ma túy tại Trung-tâm y-tế thị-xã, phổ biến những phương-pháp cai thuốc để tránh những các chữa trị lầm lẫn ...

b) Nạn mại dâm : Đây là một tệ trạng trầm trọng tại Thị xã Nha-trang. Nhiều khu mại dâm mất vệ sinh và rã rạc trong thị xã gây ảnh hưởng đến sức khỏe dân chúng và tâm hồn các thiếu nhi sống trong hay xung quanh những khu này. Chúng tôi có một vài đề-nghị sau :

- Tập trung các ổ mại dâm lại thành một Khu, để tiện bề lo liệu vấn đề sức khỏe cho các cô và những người tìm hoa.
- Lập "trung-tâm xây dựng đời sống mới" để tạo cho những cô muốn trở về đời sống lương thiện một căn bản sinh sống vững chắc và giúp đỡ họ trong việc "trở về" này.
- Kiểm soát chặt-chẽ và chế tài gắt gao các hoạt-động mại dâm lên lút.
- Tìm cách khuyến khích và tạo một sự an bình cho tâm hồn họ, tiêu trừ những mặc cảm và thói quen của họ, giúp họ thấy một cuộc sống tương lai nhiều hi vọng, để họ can đảm trở về đời sống lương thiện.
- Gây tinh thần đạo đức và lành-mạnh trong đầu óc thanh-thiếu-niên để họ giảm bớt những đòi hỏi sinh lý.

c) Nạn cờ bạc : Những cuộc đờ đen thường diễn ra ở những xóm lao-động, những khu mại dâm. Thành phần cờ bạc gồm những người đàn ông thất nghiệp (không nhiều lắm), những người đàn bà ăn không ngồi rồi, những trẻ nít không được cho đi học hay không được gia đình chăm sóc. Nạn cờ bạc này cũng xảy ra ở nhà giàu với những sòng bạc thường xuyên bất - thường. Để tiêu diệt tệ trạng này, ngoài những biện - pháp giáo-dục và hướng-dẫn thiếu nhi, tập trung giải mại dâm, phát-triển cộng đồng Phường Khóm, giáo dục dân-chúng do Hội bảo-trợ văn-hóa và các tôn giáo như đã trình bày ở trên, chính quyền địa-phương có thể phối hợp với tư nhân thực-hiện các biện pháp sau :

- Tạo công ăn việc làm cho dân chúng trong chiều hướng phát-triển thị-xã.

- Thúc đẩy những người đàn bà lo chăm sóc gia đình (chính-quyền, Phường, Khóm và Liên gia cũng đóng 1 vai trò quan-trọng).
- Kích thích sự thành lập và phát-triển những phong trào giải trí lành mạnh : thể-thao, văn nghệ ..., cùng thiết lập khu giải trí lành-mạnh cho Thị-xã.
- Khuyến khích việc theo học các lớp bình dân miễn-phi buổi tối.
- Kiểm-soát chặt chẽ và trừng phạt gắt - gao những hoạt-động bài bạc trong Thị-xã .

3/- Vấn-đề y-tế -

Vấn đề y-tế tương đối đã được chính-quyền Thị-xã chú trọng với việc thiết lập các trung-tâm y-tế học-đường và các tủ thuốc tại các Trường. Tuy nhiên, các cố gắng về y-tế tại Thị-xã vẫn chưa đủ thỏa mãn nhu cầu của dân số đông đảo trong Thị-xã. Chúng tôi có những đề nghị sau :

- Khuyến-khích mở thêm các nhà bảo sanh tư, với sự bảo-trợ của Trung-tâm Y-tế toàn-khoa Nha-trang .
- Phối hợp với chính-quyền Phường, Khóm và dân chúng quản-hạt để lập tại mỗi Phường một phòng y-tế với các dụng cụ trang bị thiết-yếu và thuốc men tương đối đầy đủ.
- Mở các khóa Cán-sự y-tế và Tá-viên điều - dưỡng để cung cấp nhân sự cho các phòng y tế Phường và các Trung-tâm y-tế học-đường .
- Đãi thọ những cán bộ y-tế lưu-động đi đến các Phường, Khóm để phối hợp với Phòng y-tế Phường trong việc hướng dẫn dân chúng ăn ở theo

phương-pháp vệ sinh, giải thích cho dân chúng hiểu rõ những nguy hiểm của nếp sống bừa bãi thiếu vệ sinh, cung cấp những kiến thức y-tế cần thiết cho dân chúng. Có thể tổ-chức những đoàn sinh-viên học sinh đi làm công tác vệ sinh tại các Phường, Khóm .

4/- Việc giúp đỡ các gia đình nghèo :

Trong một thị xã đang phát-triển, không thể duy trì mãi thảm-trạng xã-hội của những gia đình thật nghèo bên cạnh những người thật giàu. Thị-xã Nha Trang nói riêng và xã-hội Việt-Nam nói chung chưa đủ khả năng để thành lập những cơ-quan an-ninh xã-hội như các nước tiên tiến. Nhưng các gia đình nghèo này cần thiết phải được giúp đỡ nếu muốn nhìn thấy một thị-xã tốt đẹp, và nhất là con em họ sau này không trở thành một gánh nặng cho Quốc-gia. Những biện pháp sau đây có thể được thực hiện :

- Giúp họ có công ăn việc làm khả quan.
- Giúp họ sửa sang hay xây dựng lại nhà cửa và sẽ trả góp.
- Cấp cho con em họ những học-bổng do Trung-ương hay địa-phương đài thọ và do quỹ học-bổng thuộc sự quản-trị của Hội phụ huynh học sinh thị-xã với những số tiền quyền góp trong thị-xã.
- Khuyến-khích việc lập các hợp-tác-xã tiêu-thụ của những gia đình nghèo với sự yểm trợ tích cực của chính quyền thị-xã.
- Kêu gọi các đoàn thể, tôn-giáo thành lập các quán cơm xã-hội, các dưỡng trí-viên cho những hành-khất đi đôi với việc chế tài những hoạt động hành-khất trong Thị-xã, các kỹ-nhi-viên để săn sóc con cái những người nghèo trong

khí họ lao đầu vào việc sinh nhai, các trường miền phí dành cho các con em nhà nghèo như Nha-trang Nghĩa-thực hiện tại .

- Chính-quyền Phường, Khóm, Liên-gia cần lưu tâm đến nếp sinh-hoạt của họ để có những đề nghị kịp thời và thích hợp .

5/- Gây lại phong-trào thể-thao :

Các hoạt-dộng thể-thao là những hoạt-dộng lành-mạnh vừa hướng dẫn được các thanh-thiếu-niên vào một nếp sống trong sạch, vừa gây nơi họ một tinh-thần trang-thượng võ, vừa tạo dịp giải-trí cho dân chúng trong Thị-xã, chúng tôi có một vài đề-nghị sau :

- Chính-trang lại sân vận động Nha-trang sau khi dời chợ ra chợ Đầm. Có thể lập thêm những sân banh khác ở những khu xa trung-tâm thành-phố.
- Lập thêm các khu thể thao như bóng chuyền, bóng bàn, bóng rổ .
- Phát-triển các hoạt-dộng thể-thao học đường : lập các sân thể-thao thích hợp ngay trong trường và những đoàn cầu thủ học-sinh, thường xuyên mở các cuộc tranh đua giữa các trường trong Thị-xã .
- Tại các Phường, cũng nên khuyến-khích các hoạt động thể-thao : lập các sân bóng chuyền, bàn banh-bong trong Phường, tổ-chức những cuộc tranh đua gồm các Phường trong Thị-xã.
- Tuyển chọn và thành-lập những đoàn cầu-thủ của Thị-xã để đi tranh đua ở những nơi khác hoặc mời những đoàn cầu thủ các nơi khác về sân nhà
- Phát-triển một phong-trào khỏe trong Thị xã : khuyến-trương phòng thể-dục hiện tại với sự

hướng dẫn đúng mức, chấn chỉnh lại các chương trình thể-dục họa-đường đã bị lãng quên trong thời gian qua.

- Cố gắng tổ-chức và phát-triển các lớp dạy võ trong Thị-xã, mở các buổi đấu võ .

ĐOẠN C . GIÁO DỤC

Ngày nay nền giáo-dục tại Nha-trang đang tiến-triển mạnh, tỷ lệ lũy tiến của sĩ số học sinh từ tiểu đến trung-học đã chứng tỏ tiềm năng tài nguyên nhân lực của vùng đất này trong tương lai vô cùng quan-trọng. Cả một tập thể thanh-thiếu-niên đông đảo đó nếu hôm nay không được giáo-dục và đào luyện đúng mức sẽ làm phung phí mất đi những bàn tay tích cực đóng góp của họ vào công cuộc kiến thiết xứ sở.

Tuy nhiên dù cho các Giáo-chức địa phương có công tâm đến đâu đi nữa, nhưng không có phương tiện để thực hiện cái ước muốn ấy thì cũng vô ích, vì nếu muốn thực hiện bất kỳ một công tác gì, ngoài ý-chí cần cần phải có phương tiện mà phương tiện chính yếu là tài-chánh Balzac đã phải nói "Thậm chí muốn qua mặt đồng tiền cũng phải có đồng tiền mới được (Il faut de l'argent même pour se passer d'argent). Do-đó, chính-quyền cần phải đặt biệt lưu tâm đến vấn đề giáo dục, không những dồn mọi nỗ lực vào ngành này mà còn phải dành một ngân khoản lớn cho chương-trình đầu tư nhân lực bằng giáo-dục.

Để có thể đẩy mạnh nền giáo dục tại Nha - trang ngày thêm tốt đẹp, ngay từ bây giờ chúng ta phải dự trù một kế-hoạch xây dựng thích hợp hầu đáp ứng kịp nhu cầu hiếu học của thanh-thiếu-niên vùng này .

o Bậc tiểu học :

Hiện nay Nha-trang có 41 trường tiểu học công-lập và 71 trường tiểu học tư-thục với 42.390 học sinh ,

nhưng chưa đủ, vì những con em các gia đình nghèo thiếu may mắn không vào được các trường công lập thường đành ở nhà chịu cảnh dốt nát bởi thiếu phương tiện trường tư chăm lo việc học. Do đó, khi đưa ra chính sách cưỡng-bách giáo-dục Chính-quyền cần đề ý đến việc mở rộng thêm trường ốc mà hiện đang thiếu hụt rất nhiều không những riêng tại Nha-trang mà hầu hết trên toàn-quốc đều cùng chung một thảm trạng. Cải tạo lại chế độ nhập học các lớp I cho được công bằng hơn.

Ngoài kế hoạch dài hạn để tạo cho học-sinh bậc tiểu-học được đến trường mỗi ngày hai buổi như thời trước, các trường tiểu học tại trung-tâm thị-xã Nha-trang cần được trợ cấp để xây cất thêm phòng học, ngoài ra, tại các hải đảo dân cư sinh sống đông đúc chính-quyền địa-phương phải chú trọng thiết-lập. Ngay các trường tiểu học để giúp các em học sinh nhỏ tuổi khỏi tình trạng phải hàng ngày từ ngoài khơi Nha-trang đi ghe vào thành phố để đến trường.

o Bậc trung-học :

Hiện nay tại Thị-xã Nha-trang chỉ có 3 trường trung-học công-lập (Võ-tánh, Nữ trung-học và trường Tỉnh hạt Vĩnh-Nguyên) và một trường trung-học kỹ thuật. Ngoài ra, còn có một số trường tiểu học thiết-lập thêm 6 lớp ngay tại trường để thu nhận học sinh từ lớp 5 lên. Sự kiện này mặc dù tiện lợi cho học sinh được học gần nhà và nâng cao sĩ số học sinh lớp 6, tuy nhiên, sau khi học xong chương trình lớp 6 học sinh sẽ đi đâu? Nhu cầu phòng ốc tại các trường tiểu học liên hệ không có, các em khi chuyển sang các trường trung-học khác sẽ gây nên nhiều trở ngại ... Do-đó, cần bãi bỏ việc làm trên và xây cất thêm trường ốc để phát-triển bậc trung học. Hiện nay, Nha-trang có một số công của quân đội đồng - minh được giải trưng theo kế hoạch rút quân của Chính-phủ, như Grand Hôtel cũ (trên đường Duy-Tân), các giới thẩm quyền và giáo-dục tại địa-phương có thể can thiệp với

chính-quyền để xử dụng cơ sở này làm phòng học mà không tốn kém bao nhiêu, đó là chưa kể những khu đất trống tại những vùng đông dân cư như cạnh làng thương-phế-bình (Khu phố Vĩnh Hải), khu đất cạnh bãi phát-thanh Nha-trang ... Ngoài ra, giới có trách nhiệm về giáo dục tại đây phải đòi hỏi Chính-phủ hàng năm trích cấp một số ngân khoản cần thiết để xây cất thêm phòng ốc theo nhu cầu học sinh gia tăng từng niên khóa. Có như vậy mới đáp ứng được phương tiện học hành của giới trung học tại thành-phố này, cái tiến được nên giáo-dục theo đã phát triển ngày một gia tăng.

o Bác Đại-học :

Viện Đại-học Công-đồng duyên hải cho đến nay đã hoạt động được 6 tháng. Tuy nhiên hiện Viện vẫn phải tạm dùng một số phòng ốc tại Hải-học-viện Nha-trang để làm nơi giảng dạy cho sinh viên. Văn biết rằng việc tìm kiếm một công ốc khá dĩ tương xứng với một cơ sở Đại-học là một vấn đề vô-cùng khó khăn, nhất là trong giai đoạn vừa mới khai sinh, nhưng Nha-trang không ở trong tình trạng như Cần-Thơ Viện Đại-học Tỉnh này phải mượn ký-túc-xá Nữ-sinh để làm phòng học, Viện Đại-học An-giang phải mượn Trung-tâm xã-hội Công-đồng làm giảng-đường ... Nha-trang hiện có hiện có những công ốc trống có thể được tu bổ để dùng để biến thành một Khu Đại học đầy đủ tiện nghi, như căn cứ 100 Tiếp vận Đại-Hàn (gần đèo RỪ-RÌ) hiện quân-đội đồng-minh đã rút về nước Chính-quyền địa-phương có thể dùng căn-cứ này để phát-triển Viện Đại-học công đồng Duyên-hải mà không tốn kém bao nhiêu. Nơi đây có thể xây cất một giảng đường cần thiết quán ăn sinh viên, thư-viện cùng mọi tiện nghi khác dành cho sinh-viên như trung-tâm văn-hóa, thể-thao ... ngoài ra, còn nhiều khu rộng rãi để xây thêm ký-túc-xá cho sinh-viên cũng như giáo-sư. Địa điểm này xa biệt hẳn tiếng động cơ hàng ngày của thành phố tạo nên một khung cảnh yên tĩnh thích nghi cho việc trau dồi trí tuệ của sinh viên, vì khung cảnh là một điều kiện thiết yếu cho công trình sáng-tạo, giảng-huấn, khảo-cứu cũng đòi hỏi

một môi trường yên tĩnh và gợi ý. Thật vậy, Bộ Chỉ - huy 100 tiếp vận Đại-Hàn là một trung-tâm thích hợp và hợp lý tương nhất để xây cất Khu Đại-học Cộng-đồng Duyên-hải nơi đây sơn thủy phong quang, tịch-mịch thuận tiện cho việc học hành, và có đầy đủ cơ sở xử dụng ngay cho toàn thể hoạt-động của Viện Đại-học mà vẫn còn dư đất đai cho việc bành trướng trong tương lai.

Trên đây là một đề nghị hợp lý cho công cuộc xây dựng cơ sở Viện Đại-học cộng đồng Duyên-hải mai này đây, vì hình thức có hấp dẫn mới lôi cuốn không những sự ham muốn ghi danh học của sinh-viên mà còn kêu gọi được sự hợp tác của các vị Giáo-sư từ nơi khác đến hợp tác với Viện trong công tác giảng dạy, có như vậy rồi đây trong tương lai nội dung trường mới hy vọng khởi sắc được .

Theo kỳ vọng của Giáo-sư Trần-kim-khách khi đề nghị một dự án tổ-chức Viện Đại-học này đã chorằng những lớp Tiên-sĩ đệ tam cấp của Hải học viện Nha-trang sau khi tốt nghiệp sẽ là những vị giáo-sư cơ hữu của Đại - học Cộng-đồng Duyên-hải, họ sẽ góp tay vào việc giúp nhà trường đứng vững và phát-triển mạnh. Nếu muốn như vậy, chúng tôi thiết nghĩ ngay từ bây giờ phải cải tổ sâu xa chế độ học trình của lớp Tiên sĩ đệ tam cấp này, vì hiện tại những sinh viên tại đây, kiến thức chuyên môn chưa vững vàng chứ nói gì đến những kiến thức tổng quát quá nghèo nàn so với sự hiểu biết mà một vị Giáo-sư Đại học cần phải có.

Trên đây là những ý-kiến thô-thiện của chúng tôi về chương-trình phát-triển nền giáo-dục tại Thị-xã Nha-trang, những đề nghị tuy thô thiện nhưng xác đáng mà giới thẩm quyền về giáo dục Quốc-gia cần đặt biệt lưu tâm đến nếu không muốn mai này đây những bàn tay xây dựng quê-hương Việt-Nam nói chung và thành-phố mỹ-miệu Nha-trang nói riêng ngày một sút kém, vì giới trẻ không được đào - luyện đúng mức tạo cơ hội để phát-triển tất cả mọi khả-năng tiềm tàng trong nhân bản họ .

Mục III

CHÍNH TRANG THỊ XÃ NHA TRANG

Từ lâu, thành-thị vẫn thường được quan-niệm như là một môi trường chủ yếu có nhiều điều-kiện và khả năng để hướng dẫn cộng-đồng địa-phương đến mức-độ nhất-triển tốt đẹp.

Vấn đề đô thị hóa vì thế được người ta nhắc nhở đến như một ý niệm có tầm quan hệ mật thiết với vấn-đề phát-triển địa-phương nói riêng hay vấn đề phát-triển Quốc-gia nói chung.

Một số tác giả cho rằng vấn đề đô-thị-hóa là một yếu tố chính trong phương-sách thay đổi sản phẩm kinh-tế, thay đổi xã-hội.

Trong hầu hết các trường hợp phát-triển Nha-trang hiện nay, chính-quyền phải đưa ra sáng kiến và đài thọ việc kiến-thiết thị-xã. Từ đó điều kiện tài-chánh phải có mới có thể chính trang được bộ mặt Nha trang, việc tài trợ các công trình phát-triển cơ thể là do ngân-sách Quốc-gia hay sự trợ cấp ngoại-quốc cũng phải có sự đóng góp của dân chúng địa phương mới đủ ý-nghĩa và hợp lý.

Qua nhận-định trên chúng tôi xin đưa ra đây những đề nghị cụ-thể trong các chương-trình chính-trang thị-xã Nha-trang.

A. GIA CƯ

a) Biện-phép cấp thời : Định cư là hồi cư.

1/ Định cư là hồi cư đồng bào tỵ nạn Cộng-sản để bình-thường-hóa đời sống của họ, hầu họ tham-

gia được công cuộc tăng năng xuất.

- Chính-phủ cần cải thiện đời sống đồng bào trong các trại tỵ nạn, nhất là điều kiện về vệ sinh và sức-khoẻ. Cần tiêu diệt nạn tham nhũng, ăn bớt các phẩm vật cứu-trợ đồng bào.

- Giúp đỡ phương tiện cho những người muốn trở về quê cha đất tổ .

- Chính phủ cần phải định cư đồng bào tỵ nạn Cộng-sản không có điều kiện hồi cư tại các khu gia cư mới để họ phục hồi sinh-hoạt và tăng gia sản-xuất.

2/ Ngõ hẻm : Tại Thị-xã Nha-trang, nhất là tại các khu gia cư lao-dộng, các đường hẻm được lập nên rất bừa bãi, nhỏ hẹp, lầy lội và ghồ-ghề nhất là vào mùa mưa quá đơ bản. Chính-quyền cần giúp đỡ dân chúng sửa sang lại hay bắt dân cư ngụ tại đó đóng góp công của vào việc gây tiện nghi đi lại cho chính họ và để chính quyền cấp cứu kịp thời khi cần thiết, như hỏa hoạn, xe chữa lửa có thể ra vào dễ dàng.

3/ Đất tạm chiếm : Một số đất đai trong thành phố bị các thành phần dân cư nghèo chiếm ngụ xây cất bừa bãi làm mất vẻ mỹ-quan của thành phố. Chính quyền cần giải tỏa ngay bằng cách di dân tới một địa - điểm khác hợp lý hơn với những căn nhà do Chính phủ xây cất và bán rẻ lại.

b)- Biện-pháp dài hạn :

1/ Giáo-dục về thiết kế đô-thị : Chínhphủ cần giáo-dục và hướng dẫn quần chúng trong việc cải thiện và phát-triển gia cư bằng cách :

- Thành-lập một môn thiết-kế đô thị trong chương-trình lớp 12 để các học-sinh có một ý-niệm thiết kế về địa-phương của mình, cũng như giúp các học sinh nhận định được khả năng của mình trước khi bước vào ngưỡng cửa Đại-Học hầu tìm được đường đi trong các phân khoa một cách chính-xác hơn. Ngoài ra học sinh còn có được một ý-niệm về thiết kế để có thể giúp đỡ được gia đình sửa sang nhà cửa với những mô hình thiết kế thích nghi hơn .

- Quảng bá, phổ biến cách thức thiết kế thích nghi để quần chúng thuộc giới bình dân nhận thấy sự cần thiết cải-thiện nếp sinh-hoạt ăn ở cho hợp vệ sinh , sửa sang xây cất nhà cửa có trật tự hơn.

2/ Thành lập một đoàn cán-bộ phát-triển gia cư để họ có thể trực tiếp hướng dẫn dân chúng xây cất hay tu sửa nhà cửa theo một tiêu chuẩn tối thiểu, có tính-cách cần thiết hay hợp với khung cảnh khu gia cư liên hệ.

3/ Dự-trù vật liệu : Vấn đề vật liệu xây cất tại địa phương cần phải đặc biệt chú trọng đến : Tại Nha-trang ngày nay phần lớn các vật liệu này đều do các Tỉnh khác cung-cấp. Để giúp dân chúng có đầy đủ vật-liệu với giá rẻ, Chính-quyền cần hỗ trợ việc thiết lập tại Nha-trang các kỹ-nghệ sản xuất vật liệu tại chỗ bằng các nguyên liệu bản xứ.

4/ Mỗi gia đình một mái nhà -

Hiện nay tại Nha-trang đây đây những khu nhà ở chuột, những cảnh dân nghèo ở thui, ở đậu, những thành phần vô gia cư. Để giải quyết tình-trạng gia - cư một cách hợp lý và giúp đỡ các gia đình nghèo tại thành - phố này, chúng tôi đề nghị :

- Hoàn mỹ hóa thị-xã Nha-trang cho xứng danh là một thành phố du-lịch của Việt-Nam. Xây cất các khu cư xá, chung cư với những căn nhà rẻ tiền tại những địa điểm thích hợp rồi bán lại cho các gia đình từ những khu ở chuột đến bằng cách trả góp hàng tháng.

- Đối với thành phần vô gia cư thường ở góc chợ hay dưới những mái hiên của các căn nhà trong thành phố. Chính-quyền giải quyết bằng cách xây cất những căn nhà có tính cách xã hội với giá thuê mướn thật rẻ. Tính cách thuê ở đây không phải là cho thuê nhà, thuê phòng mà là chỉ cho thuê giường, thuê ghế bố. Việc trông coi thuê mướn này có thể để cho tư nhân khai thác, nhưng với sự kiểm soát thường xuyên của Chính-quyền địa phương.

- Với thành phần dân thuê ở đậu, đây đa số là dân lao động, thành phần công chức quân nhân tức là thành phần trung lưu của thành phố. Họ là những người có công ăn việc làm chắc-chắn những lợi tức kiếm được chỉ đủ nuôi sống gia đình, không đủ tiền để sắm nhà. Do-đó, Chính-phủ cần phải xây những căn nhà rẻ tiền với hình-thức nhà liên kết hay chung cư, tại những địa điểm thích hợp rồi bán trả góp cho họ từng tháng.

Điểm đáng lưu ý là đa số dân cư thuộc thành-phần này đều nghèo, không mấy ai đủ tiền để trả trước một số tiền mà Chính-phủ thường định là 1/4 giá căn nhà. Nên để giúp cho dân nghèo được thích đáng, Chính-quyền nên bãi bỏ số tiền khởi thủy này. Chứ nếu không, khi những gia đình nghèo đủ điều kiện được cấp vì không có ngay một lúc số tiền phải trả trước họ sẽ phải bán lại cho những người có tiền, thường là những con buôn. Như thế cuối cùng rồi dân nghèo vẫn không có nhà và làm mất hẳn ý-nghĩa của việc giúp đỡ dân nghèo của Chính-phủ.

B DU LỊCH

Nha-trang là thành phố du-lịch nổi tiếng của miền Nam Việt-Nam, mai này khi hòa-bình thật sự trở về trên quê hương yêu dấu của chúng ta thì Thị-xã du lịch này, sẽ là nơi thu hút rất nhiều du-khách trong và ngoài nước.

Để thu hồi một nguồn ngoại tệ lớn lao, hỗ trợ cán cân chi phí của ngân sách Thị-xã cùng Quốc - gia và tạo công ăn việc làm cho thị dân, đồng thời giúp phát-triển ngành tiểu-công-nghê.

Chúng tôi xin đưa ra vài đề-nghị, để góp chút ý kiến vào công cuộc làm đẹp thành phố du-lịch Nha-trang.

1) Sửa sang và tu bổ thắng cảnh -

Thắng cảnh thiên nhiên tại Nha-trang thường lôi cuốn du khách nhiều hơn là các công trình nhân tạo. Và lại Nha-trang còn có một khí-hậu mát mẽ và một bờ-biển vừa đẹp, vừa là bãi tắm của các du-khách. Nhưng khung cảnh này đã bị Chính-quyền địa-phương lâu nay lãng quên. Nay cơ hội đã tới Chính-quyền sửa sang và tu-bổ các thắng cảnh này.

• Bãi-biển Nha-trang : Một bãi biển lý - tưởng nhất tại thành phố mà không một du-khách nào tới mà không thưởng thức. Để hoàn-mỹ chúng tôi xin đề nghị :

- Chăm sóc và sửa sang tu-bổ lại công - viên, sân chơi trẻ em bằng cách cho người trồng nom thường-xuyên, mở rộng thêm, trồng thêm cây cối và đặt thêm các

ghế đá đúng nơi, đúng chỗ.

- Trồng thêm dọc bờ biển các cây lớn như cây dừa và những cây có bóng mát.

- Đẹp các căn nhà của Thương-phế-binh dọc bờ biển hoặc bắt xây cất lại cho hợp với phong cảnh. Các dãy quán phải được tu sửa lại với đầy đủ tiện nghi. Chính-quyền có thể cho xây cất lại tất cả các dãy quán hàng ăn bằng cách thay thế là các Kiosque rộng rãi cùng một kiểu mẫu, cho dân chúng buôn bán các món hàngthích nghi với thị hiếu của du-khách.

- Các căn nhà nghỉ mát dọc bờ biển đa số là của Chính-quyền Thị-xã đang là nơi trú-ngụ của các viên chức cao cấp quan trọng của Chính-phủ. Chính quyền địa phương cần lấy lại cho tư nhân đầu tư khai thác làm các khách sạn hay hàng quán, hoặc chính-quyền địa-phương quản-trị để cung cấp các tiện nghi thích ứng cho du-khách hầu đem lại một số tài-nguyên thường-xuyên cho ngân sách Thị xã.

- Các cơ sở của quân-lực Hoa-Kỳ dọc bờ biển giờ bàn giao cho Chính-quyền địa-phương, nhận thấy không quan trọng mấy, Chính-quyền cần dẹp đi rồi cho tư nhân khai thác mở các quán hàng một cách mỹ thuật, tương xứng với bãi-biển thơ mộng của thành phố.

• Hòn chông : là nơi cá cảnh sắc thiên-nhiên kỳ thú. Tuy không ở phạm - vi trung-tâm thành-phố như bãi-biển, nhưng nó cũng là nơi thu hút hầu hết mọi du-khách tới Nha-trang. Để giúp du-khách dễ dàng tới thăm viếng thắng cảnh này chúng tôi xin đề nghị :

- Tu bổ và sửa chữa con đường từ Quốc lộ 1 lên ngọn đồi để tới Hòn Chông ngay bây giờ để xe cộ lưu-thông được dễ dàng, ít nguy hiểm.

- Lập các hàng quán khang-trang trên ngọn đồi xuống bãi biển của Hòn-chông với đủ tiện nghi hầu cung ứng đúng nhu cầu cho du-khách.

- Tạo con đường dựa vào cảnh thiên-nhiên để khách bộ hành từ trên đồi xuống bãi biển đỡ khó khăn hơn.

Ngoài ra, Nha-trang còn rất nhiều cảnh - trí đẹp đẽ và thay đổi khác nữa như Tháp Bà, cầu Đá ..... Chính-quyền cần tu bổ lại một cách hợp lý thì mới không phụ lòng du-khách từ xa tới Nha-trang.

2) Tạo tiện-nghi thành-phố -

Hỗ-trợ cho việc lôi cuốn và đón tiếp các du-khách đến viếng thăm các thắng cảnh tại Nha-trang một cách hoàn hảo. Chính-quyền địa-phương cần thực hiện các tiện nghi thành phố một cách đầy đủ để thích ứng với nhu cầu các du-khách. Chúng tôi xin đề nghị vài ý kiến trong công cuộc tạo tiện nghi phát-triển thành phố du lịch :

- Mở-mang và sửa chữa các con đường từ trung-tâm thành phố tới các danh-lam thắng cảnh ở Nha-trang.

- Khuyến-khích các nhà kinh-doanh thiết lập các khách-san quốc-tế với đầy đủ tiện-nghi.

- Làm đẹp lại thành phố bằng cách phá bỏ những căn nhà xây cất bừa bãi và sửa sang lại các căn nhà kém thẩm mỹ ảnh-hưởng tai hại đến phong cảnh Nha-trang.

- Xây cất khu nghỉ mát dành riêng cho các quân nhân, công-chức nghèo với giá rẻ (như ở Vũng-tàu).

Ngoài ra để mọi người ai ai cũng biết qua Nha trang trước khi tới thăm viếng. Chính-quyền phải giới-thiệu và quảng bá các danh lam thắng cảnh ở Nha-trang.

Bằng các phương tiện báo-chí, tập-san, sách vở ... Chính-quyền nên khuyến-khích mọi người ở mọi nơi nói nhiều về phong cảnh của thành phố du lịch bằng cách đề ra các phần thưởng xứng đáng cho những ai giới - thiệu khéo léo, hợp lý hầu thu hút thêm du-khách.

C. TIỆN NGHI CÔNG CỘNG

Trang bị căn bản và các tiện nghi công - cộng luôn luôn là những nhu cầu thiết yếu gắn liền với đời sống hàng ngày của người dân, mà nó không thể thiếu vắng được. Sự phát-triển một địa-phương thoát tiên thường được biểu tượng bằng các tiện nghi công cộng này. Nó còn chứng tỏ một đời sống hạnh-phúc của người dân trong tiến trình phát-triển thị-tứ ngày nay.

Nằm trong chiều hướng phát-triển thị-xã về mọi mặt nhất là khía cạnh tiện nghi công cộng. Chúng tôi xin đưa ra vài đề nghị cụ thể :

1) Điện -

Điện là một nhu-cầu căn bản và cần thiết của con người sống trong thời đại văn minh hiện hữu. Một Thị-xã thiếu điện thì Thị-xã đó không thể tiến bộ được với trào lưu văn minh hiện nay.

Hiện tại việc phân phối điện trong thành phố do một nhà máy điện duy-nhất tại Thị-xã cung cấp. Nhà máy này do công-ty SCEE của Pháp giao hoàn lại công-ty điện-lực Việt-Nam trước khi thị-xã được thành lập. Đây là một di sản củ kỹ và tối tậ từ cơ sở đến máy móc. Nhưng đã được Công-ty Điện-lực Việt-Nam tu bổ. Tuy - nhiên năng lực vẫn kém cỏi, năng lực thỏa-mãn cho nhu cầu dân chúng tại Thị-xã vẫn còn thiếu thốn nhiều.

Thị-xã Nha-trang hiện nay trong Trung - tâm thành phố thì hầu hết các khu đều có điện đầy đủ. Nhưng điện đượg nhiều nơi trong thị-xã còn thiếu nên đề

sinh ra các nạn trộm cướp ở các khoản đường tối tăm này. Để giúp đỡ Thị dân sinh sống bảo đảm và di-chuyển trong đêm tối được dễ dàng, chúng tôi có đề nghị sau :

- Tái lập lại hệ thống điện đường từ Quốc lộ chạy qua Khu Vĩnh-hải và Vĩnh-phước.

- Thiết-lập điện đường cho con đường chính của khu phố Ngọc-hiệp.

- Hoàn hảo hệ thống điện cho các đường - phố trong Thị xã .

- Tái lập hệ thống điện đường từ Quốc lộ 1 từ Tháp-Bà đến Trường Hạ-sĩ-quan.

Các khu phố quanh Thị-xã nhiều nơi chưa có điện Chính-phủ cần xúc tiến hoàn bị việc cung-cấp điện cho toàn Thị-xã Nha-trang. Những hòn đảo có dân cư đông-dúc cũng cần có những máy điện riêng để cung-cấp cho nhu cầu dân trên đảo.

2) Nước -

Tại Nha-trang vấn đề cung-cấp nước cho dân chúng rất kém cỏi, khiến một số đông dân cư phải sử-dụng nước giếng, nhiều nơi nước giếng không được trong sạch mà dân vẫn cứ phải dùng.

- Chính quyền cần thiết lập các hệ thống "nước nhất là cho Thị dân ngay trung-tâm thành phố và các dân cư ở những khu phố mà nước giếng không được trong lành cho lắm.

- Chính-quyền cần kiểm soát các giếng nước tại tư gia ở những khu phố để tìm hiểu mức độ trong sạch, hợp vệ-sinh, hầu bảo-vệ sức-khỏe của dân chúng một cách

hữu hiệu.

- Chính-quyền cần tu sửa các ống nước cũ trong thành phố vì ống nước hiện nay hư hỏng rất nhiều.

Hiện nay theo tài liệu thì nhu cầu nước uống tại Thị-xã là 25.000 m³/ngày, trong khi khả năng cung cấp nước ở Nha-trang ở mức độ 15.000 m³/ngày. Nhìn qua ta thấy việc cấp nước còn thiếu thốn quá nhiều. Dự án nước qui-mô của Chính-quyền dự trù có tính cách dài-hạn và nó lại tùy thuộc vào ngân sách.

Để giúp ý kiến vào các dự án cung cấp nước cho Thị dân, chúng tôi xin đưa ra đề nghị ra đây một chương trình cung cấp nước có tính cách dài hạn :

Đây là một chương-trình dự trù cho khoảng 250.000 dân trong vòng 10 đến 20 năm tới.

Dự-án đề nghị kiểu mẫu : để lựa chọn mạch nước cho Thị dân Nha-trang, một số các nhà chuyên môn sẽ phải tìm một địa-điểm trên sông cái để đặt một cái đê giữ nước.

Nước sẽ được chế biến và bơm bằng một máy nước với năng suất rất cao vào thành phố bởi đường ống 30. Tìm một nơi thuận lợi gần trung-tâm thành phố, lập một nhà máy để lọc nước và chế hóa nước do nước từ sông Cái cung cấp. Cách Nha-trang khoảng 11 km về phía Nam có một chỗ rất thuận tiện việc tạo dựng một cái đê, còn nhà máy chế hóa nước thì có một địa-điểm rất tốt ở cách trung-tâm Thị-xã Nha-trang 6 km về phía Nam, hiện nay nó là khoảng đất trống và vắng gia cư nên rất thích cho việc xây cất nhà máy tại đây.

Nhà máy đề nghị này phải sản xuất một năng lượng cung-cấp cho Thị dân Nha-trang tối thiểu 30.000 m³/ngày mới có cơ thỏa-mãn đầy đủ được nhu cầu dân chúng

sống trong phạm vi Thị-xã.

3) Đường xá -

Đường xá lưu thông tại Nha-trang hiện nay tuy có sửa sang nhiều, nhưng hầu hết như chỉ xây ra trung-tâm thành phố và các đường quan-trọng trong Thị-xã, còn lại đa số đường xá Nha-trang đều phải thiết lập tu sửa lại. Để tu sửa đường xá tuân tự hợp lý, chúng tôi xin đưa ra đề nghị sửa chữa và xây cất lại một số đường quan trọng tại Thị-xã có tính cách cấp thời.

- Xúc tiến làm con đường đi qua khu phố Vĩnh Vĩnh-trường.
- Thực hiện ngay dự án làm đường qua khu phố Ngọc-hiệp.
- Sửa chữa và tráng nhựa các con đường Hà-thanh thuộc khu phố Vạn-thạnh.

Ngoài ra Chính-quyền địa-phương cần thiết lập dự-án qui-mô rải nhựa các con đường nằm giữa đường Trần nhật-Duyệt và Lữ-gia như đường số 1,2,3,4,5 và các con đường trong khu phố Tân-phước nằm giữa đường Phước-hải và Nguyễn-hoàng.

4) Cống rãnh -

Ngày nay cống rãnh trong thành phố Nha-trang đã bị hư hại nặng nề, nên vào những mùa mưa Thị-xã thường bị đọng nước. Và lại nhiều nơi lại không có hệ-thống cống rãnh nên cứ phải dẫn nước dơ bẩn ra mảnh đất cát trong vườn của tư gia, làm mất vệ sinh rất hại đến sức khỏe đồng bào. Do-đó, để tránh tình trạng trên Chính-quyền cần tiến hành thiết lập ngay các hệ-thống thoát nước cho những nơi chưa có cống và tu sửa các hệ thống thoát nước hư hỏng như ở khóm Phước-Khang, Lê -

văn-Duyệt nói dài và Đồng Dưa hầu tránh tình ngập
lụt nặng nề cho các khu này khi vào mùa mưa.

Vệ-sinh thành phố -

- Tại những nơi không có xe rác tới, Chính-quyền cần hướng dẫn dân chúng đào hố đổ rác, cấm họ đổ rác bừa bãi trên công lộ và các khu đất trống.

- Những nơi trong thành phố xe cộ lưu thông dễ dàng, Chính-quyền địa-phương thường xuyên cho xe rác đi hút đổ các thùng rác của tư gia, kiểm soát việc làm của các nhà thầu rác một cách tích cực.

- Khu chợ búa thường có những đống rác lớn cản trở sự đi lại của dân chúng và làm hại sức khỏe dân rất nhiều. Chính-quyền thường xuyên nên kiểm soát sự đổ bừa bãi của dân cư buôn bán tại đây và phạt nặng những kẻ vi phạm vệ sinh chung trong khu chợ.

- Khuyến-khích Thị dân sửa sang các nhà cửa lup sụp, tối tăm, dơ bẩn.

Vườn bông -

Vườn bông trong Thị-xã bị Chính quyền lãng quên đã lâu. Để làm đẹp thành phố và giúp dân cư có nơi hóng mát, đi dạo sau thời giờ làm việc kiếm ăn. Chính-quyền cần săn sóc kỹ các vườn bông hiện có và tìm thêm địa-diểm thích hợp để thành lập thêm vườn bông cho Thị-dân. Nhất là vườn bông ở trước Ty Thông-tin một nơi ngay khu trung-tâm thương-mại bị hoang phế vì dơ bẩn, Chính-quyền cần tích cực tu sửa nhanh chóng và trồng thêm cây cối cho mát mẽ và hoàn mỹ hơn.

Tiện-nghi bưu-chính -

Các bưu trạm trong Thị-xã nay rất giới hạn , chỉ thấy xuất hiện ở trung-tâm Thị-xã. Chúng tôi xin đề nghị đặt tại mỗi khu phố sau đây trong Thị-xã tối thiểu 1 bưu trạm như :

Khu phố Vĩnh-Hải, Vĩnh-Phước, Ngọc-Hiệp, Vĩnh-Trường, Vĩnh-Nguyên .

Hầu tạo cho người dân Nha-trang ở những nơi xa trung-tâm thành phố một tiện nghi liên lạc thư từ dễ dàng và thích ứng được nhu-cầu thông-tin của đồng bào Đô-thị ngày nay.

THU LỊCH

1.- TẬP-SAN & BÁO-CHÍ.

- Tập-san khai phóng số 1 và số 10-11.
- Tập-san đối thoại số 14 năm 1972 "Đô thị mới thành phố cũ"
- Gs BÙI-QUANG-KHÁNH "Những vấn đề hành-chánh liên-hệ đến sự gia-tăng dân số". Nghiên cứu hành-chánh số XV/1 (tháng 1, 2, 3/72)
- Gs NGUYỄN-QUANG-QUÝNH "Hậu quả của vấn đề Đô-thị hóa"
Phát triển xã-hội 1 (tháng 9/1971)
- Gs NGUYỄN-QUANG-QUÝNH "Vấn đề hoạch định và phát triển thị-tú"
Tập-san Quốc-phòng số 16 (tháng 10/1971)
- NGUYỄN-THÁI-LAI "Vấn đề thiết kế phát triển"
Phát triển xã-hội 2 (tháng 1/1972)
- Gs TRẦN-VĂN-ĐÌNH "Vấn đề hoạch định chính trang lãnh thổ"
Quê-Hương số 22 (tháng 4/1961)
- Gs TRẦN-VĂN-ĐÌNH "Vấn đề ấn định khu vực hoạch định"
Quê Hương số 24.
- TOÀN LÊ "Chính trang thành-thị"
Quê Hương số 41.
- MATIENZO, LORETOH "Chính trang một Đô-Thị"
Thế giới Tự-Do XVI/1
- TRẦN-VĂN-SÓN "20 nhận xét và đề nghị làm đẹp Nha-Trang"
Báo Sóng-Thần số 331, 332, 334, 335.

2.- SÁCH.

- QUÁCH-TẤN "Xứ Trầm Hương"
- NGUYỄN-ĐÌNH-TỬ "Non nước Khánh-Hòa"
- CHARLES ABRAMS "Man's struggle for shelter in an urbanizing world"

3.- LUẬN-VĂN.

- HỒ-HÀNG "Phát-triển Thị-xã Đà-Nẵng" Hà/62. Đốc-sự 17.
- NGUYỄN-THỊ-HOÀNG-NAM "Phát triển Đô-Thành Sài Gòn"
Na/127. Đốc-sự 17.
- TRẦN-QUỐC-TIẾN "Kế-hoạch Thiết kế và phát triển Đô-Thành Sài Gòn"
Ti/200. Đốc-sự 17.
- LÊ-CHÂU-NGỌC "Vai-trò của Công-ty RMK-BRU trong chương trình tu-bổ đường sá". Đốc-sự 13.